

The Project Gutenberg eBook of Kahden taalarin raha, by A. E. Ingman

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kahden taalarin raha

Author: A. E. Ingman

Release date: January 3, 2015 [EBook #47863]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAHDEN TAALARIN RAHA ***

Produced by Tapio Riikonen

KAHDEN TAALARIN RAHA

Kirj.

A. E. Ingman

Ensimmäisen kerran julkaissut
Kustannusosakeyhtiö Kirja, Tampere, 1917.

I.

Kun katselet Suomen läntisen rannikon merikorttia, huomaat 64. ja 65. leveysasteen välillä noin kolme peninkulmaa rannikosta muutamia pieniä saaria. Nämä saaret muodostavat oikean pienen saariston tai paremminkin kariston, sillä ainoastaan yhdellä luodolla kasvaa puita. Vettä on saarten läheisyydessä vähän, ehkä parikymmentä jalkaa vain. Siksi laivat karttavat näitä reittejä tarkoin.

Merikortissa näillä saarilla ei ole nimeä, mutta lähipitäjissä ne tunnetaan nimellä Muklarit eli Muklarien saaret.

Nimi Muklarit on arvatenkin lyhennetty sanasta "Mukulakarit". Serkkuni Tom ei kuitenkaan usko tähän selitykseen. Hän väittää että nimi on ruotsin kielestä mongerrettu ja viittaa muka siihen, että saaret ovat entisinä aikoina olleet salakuljettajien tyyssijana.

Rantakylässä vastapäätä Muklareita olen syntynyt ja kasvanut. Äitini kuoleman jälkeen lähti isäni Amerikkaan ja jätti minut, joka olin juuri rippikoulun käynyt, yksin maailmaan. Onneksi enoni oli juuri silloin nuoremman rengin tarpeessa ja tarjosi paikan minulle.

Enoni talo ei ollut suuri. Kuten useimmat rannikon asukkaat enonikin sai osan elannostaan merestä. Hän oli taitava ja onnekas kalastaja, joten talossa tultiin hyvin toimeen, vaikka rikkauksista ei voitukaan puhua.

Jo ennen nyt alkanutta vakinaista palvelustani olin useana kesänä ollut enoni talossa kesärenkinä, parhaasta päästä apulaisena kalastuksessa. Tunsin siis entuudestaan talon olot. Kalastaminen on raskasta työtä, eikä kalastuskautena ole paljon aikaa nukkumiseen. Usein muutama tunti vain, kunhan kalat on ensin perattu ja pyydykset reilattu. Ja sitten taas uudestaan pyyntiin. Mutta tähän oli niin kuin ollakin piti, siihen olin jo aikaisemmin tottunut. En siis pitänyt työtä liian raskaana. Ja jos kesällä satuin laihtumaan, niin laihtui siinä moni muukin. Talvella ei enoni talossa ollut sen pahempaa kiirettä kuin toistenkaan talonpoikain kodeissa. Silloin oli aikaa lihoa niin minulla kuin muillakin.

Enoni oli purjehtinut merillä koko nuoruutensa ja parhaan osan miehuusvuosiaankin. Jossakin Englannin merikoulussa hän kuuluu suorittaneen aliperämiestutkinnon, jonka tähden muutamat sanoivat häntä kapteeniksi. Tätä nimitystä hän ei kuitenkaan itse hyväksynyt. Jossakin vieraassa maassa hän oli mennyt naimisiin, ja tullessaan kuusikymmenvuotiaana kotiin oli hänellä pieni poika mukanaan. Kuten moni muukin vanha merimies hän osti säästörahoillaan pienen talon vanhasta kotikylästään. Siinä hän päätti elää loppuikänsä maanmarriaisena.

Mutta poika oli kuin merimieheksi syntynyt. Tullessani taloon hän oli vasta kymmenennellä, mutta terhakka poika ikäisekseen. Jo silloin hän valitteli, ettei palvelusaikaa isän kalastusveneessä laskettaisi hänen hyväkseen merikouluun pyrittäessä. Hänen isänsä oli tehnyt puhdetöinä kauniin kolmen jalan pituisen, fregatiksi taklatun laivan, jonka oli määrä koristaa seurakunnan kirkkoa hänen kuolemansa jälkeen. Tässä laivassa ei ollut sitä jalusta, harusta tai pylpyrää, jonka nimeä tai tarkoitusta poika ei olisi tietänyt. Näissä asioissa hän olisi kyllä selviytynyt ankarastakin merikoulututkinnosta. Ja englannin kielessä hänellä oli sellaiset tiedot, että moni merikoulun käynytkin olisi niitä kadehtinut.

Kasteessa oli serkkuni saanut maamoukan nimen. Pekka-nimi oli arvatenkin tuonut isän mieleen kaukaisen kotimaan, jota hän ei ollut poikansa syntymisen aikoihin nähnyt viiteentoista vuoteen. Mutta tämä nimi ei ollut vähääkään omistajansa mieleen, ja niinpä hän hyväksyi sen vain isänsä suusta. Muille hän julisti, ettei nuoren merimiehen nimeksi sopinut mikään muu kuin Bob tai Jack tai Tom. Näistä nimistä hän oli valmis hyväksymään minkä tahansa.

Koska kaksi ensimmäistä nimeä vaikuttivat liian korskeilta, Pekkaa ruvettiin vähitellen nimittämään Tupuksi, joksi Tom kansan suussa kummallisesti vääntyi. Pekka itse ei kyllä tästäkään muodosta pitänyt, mutta siihen hänen oli kuitenkin tyytyminen. Minä olin ainoa, joka nimitin häntä Tomiksi, koska hän piti siitä enemmän. Isä taas sanoi tapelleensa nuorena niin monien Bobien, Jackien ja Tomien kanssa, että hän nyt vanhoilla päivillään tahtoi olla niistä erossa.

Tällainen poika oli siis serkkuni. Enoni — Tomin isä — ei ollut mikään kärrinkoukku, jollaisiksi vanhat luuvaloiset merimiehet hyvin usein muuttuvat. Hän oli vielä hyvissä voimissa oleva mies, joka kalamatkoilla suoritti aina raskaimmat työt. Kalojen perkaamisessa ja pyydysten reilaamisessa oli Tom yhtä vikkelä kuin mikä tottunut kalastaja hyvänsä. Ja kun minäkään en ole aivan nahjus, niin ei ole ihme, että meidän kolmimiehisellä venekunnallamme oli monena syksynä yhtä paljon kalaa myytävänä kuin toisilla nelimiehisillä.

Kolmella eri kalastuspaikalla oli enollani sauna. Kaukaisin niistä oli kuitenkin tarpeen vasta myöhemmin kesällä, kevätkesästä siellä ei juuri kalaa nähty. Tältä saunalta näkyivät Muklarit pienenä harmaansinisenä pilkkuna kaukana taivaanrannalla.

Tom oli lukemattomia kertoja rukoillut, että isä lähtisi kerrankin koettamaan kalaonnea Muklareille. En häpeä tunnustaa, että tuo salaperäinen nimi vaikutti mahtavasti minunkin lapselliseen mieleeni. Mutta ukko antoi aina saman vastauksen: kun kerran lähempänä on kolme hyvää kalapaikkaa ja niiden lähettyvillä mukavat saunat, niin miksi lähteä kaukaisille luodoille, joilla ei ollut saunaa ensinkään, ei ainakaan kunnollista. Hän kertoi, että jollakin Muklarien luodolla pitäisi olla kahdeksan kerrosta korkea kalasaunan alku ja kaksisataa tiiltä. Nämä on saarelle toimittanut parikymmentä vuotta sitten muuan vanha kalastajaukko, joka vanhuuden houreissaan ei tahtonut kalastaa muiden kanssa. Hän oli lähtenyt yksin Muklareille vieden mukanaan oven, pienen lasiruudun, tarpeelliset kattolaudat ja tiilet takan muuraamista varten.

Ukon puuhista ei kuitenkaan tullut ikinä valmista. Hän oli lähtenyt rannikolta hyvällä myötäisellä, ja purjehdus oli mennyt hyvin kunnes Muklarit rupesivat näkymään. Silloin oli tuuli voimistunut myrskyksi, ja äkkiä oli peikko, Krakla, vilahtanut veneen kokan edessä. Veneen noustessa seuraavalle aallonharjalle näyttäytyi Krakla uudestaan hirvittävän suuren lepakon hahmossa. Levitetyin siivin se kulki veneen edellä. Veneen painuessa aallon pohjaan sitä ei näkynyt, mutta aina harjalle noustessa oli Krakla jo seuraavan harjalla, josta se poistui vasta viime tingassa, niin että vene melkein kosketti sitä.

Ukko joka oli vanhan kansan väkeä, osasi kyllä apusanat ja hätäsanat, mutta häneltä puuttuivat meritursaan pelotussanat, jotka olisivat olleet juuri tässä tilanteessa tarpeen. Hän ei siis voinut päästä peikosta erilleen.

Krakla oli useita kertoja yrittänyt kääntyä päin veneeseen pakottaakseen siten ukon kääntymään takaisin kotirannalle. Mutta suurista siivistään huolimatta se ei päässyt tuumaakaan vastatuuleen, myötätuuleen oli kuvatuksen pakko purjehtia senkin. Ukolla oli kyllä ollut koko ajan henki hampaissa, mutta koska hän oli tavattoman itsepintainen ja koska Kraklakaan ei näyttänyt hänelle mitään mahtavan, niin hän oli vain hellittämättä jatkanut matkaansa loppuun aisti. Saarien välisestä idänpuoleisesta salmesta hän oli purjehtinut satamaan. Tällöin oli Krakla noussut siivilleen ja lentänyt rumasti räakkyen tiehensä.

Ukko oli sitten vetänyt veneensä maalle pienen lahden pohjukassa, purkanut lastin veneestä ja ryhtynyt heti työhönsä. Se sujui nopeasti, ja pian oli seinät nostettu tasakertaan asti, päätyjä vain puuttui. Ukko lähti metsään hakkaamaan tarvitsemiaan päätypuita, ja kuin tyhjästä nousseena seisoi hänen edessään sotisopaan puettu mies, jolla oli miekka vyöllä sekä toisessa kädessä jousi ja toisessa tappara. Mies kielsi jyrkästi vanhusta jatkamasta rakennustaan. Kieltoonsa hän lisäsi hirvittävän uhkauksen, että jos tällä saarella ikinä kohotetaan kurkihirsu rakennuksen päälle, niin hän syöksee saaret takaisin meren syvyykseen, josta hän on ne nostanutkin.

Nyt ukko ymmärsi, että hän seisoi mahtavampansa edessä. Hän lupasi paikalla lähteä pois, pyysi vain miestä, ettei tämä nyt taas lähettäisi Kraklaa hänen tiellensä. Mies lupasikin tämän sillä ehdolla, että ukko lähtee heti pois ja vannoo pysyvänsä kaukana saarelta.

Ukko oli vannonut, nostanut purjeensa ja lähtenyt. Tuon tapauksen jälkeen tuskin kukaan on käynyt Muklareilla.

Jos nyt isäntä uskoi tällä kertomuksella pelottaneensa poikaansa kättämstä enää kalamatkalle Muklarien saaristoon, niin hän erehtyi pahan kerran. Minä joka olin jo rippikoulun käynyt, tiesin arvostella tuollaiset sadut oikeaan arvoonsa. Toisin oli Tom raukan laita. Hänen mielikuvituksensa oli niin täyteen ahdettu kummituslaivoja, lentäviä hollantilaisia, meripeikkoja, laivatonttuja ja sen seitsemänlaisia hullutuksia, että ukon kertomus joutui vain soveliaaseen seuraan. Tästä lähtien hän ei suonut isälleen rauhallista päivää, vaan uudisti pyyntönsä tuon tuostakin. Ja kun isä oli luvannut rakentaa hänelle seuraavana talvena oman veneen, hän uhkasi lähteä heti kesän alussa yksinään Muklareille.

Tomin vene valmistui kevättalvella, ja se annettiin pojalle hänen kahdentenatoista syntymäpäivänään. Siitä päivästä ei Tom enää vaivannut isäänsä turhilla pyynnöillä, mutta ei myöskään puhunut mitään omista aikeistaan. Mutta isä, joka oli kai pojan alituisesta mangunnasta tuskastunut, muisti tämän rohkeat aikomukset. Luultavasti hän ajatteli, että Tom todellakin lähtee luodoille. Siinä tapauksessa on parempi, että matka tapahtuu hänen johdollaan.

Heti kun kotilahden rannat heittivät jääpeitteensä, isäntä laittoi ison verkkoveneen vesille ja varusti siihen kaikki tarpeelliset tavarat pitempää kalastus- ja metsästysmatkaa silmällä pitäen. Lyhyemmillä kalastusmatkoilla meillä oli tavallisesti vain yksi pyssy mukamme. Mutta nyt vietiin myös molemmat suurireikäiset luodikot veneeseen. Tomkin ymmärsi nyt, että on kysymys matkasta Muklareille. Kareilla saarten lähistöllä on näet paljon hylkeitä, ja juuri hylkeenpyynnissä noita aseita oli ennenkin käytetty.

Varustelut pitkää matkaa varten olivat siis kaikin puolin kunnossa. Jäimme vain odottamaan jäiden lähtöä mereltä.

Mutta enoni elämänsäkirjaan oli kirjoitettu, ettei hän tulisi koskaan viemään poikaansa Muklareille. Hän sairastui, ja niin kuin moni vanhus joka ei ole ollut koko elämässään sairas, hänkin tunsu heti, että tämä sairaus tulee olemaan hänelle ainoa ja viimeinen. Niin kävikin, ja viikon kuluttua kätettiin enoni hautaan. Suruni oli syvä ja teeskentelemätön, niin myös Tomin, joka oli nyt alaikäisenä jäänyt yhtä yksinäiseksi maailmaan kuin minäkin aikoinani. Hän oli nyt isäntäni, ja minä hänen renkinsä.

Pidettiin itsestään selvänä asiana, ettei matkasta Muklareille tule mitään. Sen paremmin Tomilla kuin minullakaan ei ollut siihen enää mitään halua. Muutamat naapurit, niiden joukossa lautamies, pitivät meillä hautajaisten jälkeen kokouksen, jossa päätettiin, että siksi kunnes Tomille määrätään holhooja,

taloa hoitaisi vanhempi renki neuvotellen vähäisemmistä asioista emännöitsijän ja isommista naapureitten kanssa. Tomin ja minun oli toteltava isäntärenkiä niin kuin ennen isäntävainajaa. Tom kyllä kysyi eikö hänelle myönnettäisi mitään isännänvaltaa talossa, edes minuun nähden. Mutta isännät vain nauroivat ja kehottivat häntä suoriutumaan minun kanssani miten parhaiten kykeni. Tämä oli minusta hyvä ja viisas päätös.

Yhtä hyvänä en pitänyt määräystä olla ehdottoman kuuliainen isäntärengin käskyille. Hän ei ollut sellainen hyväsydäminen ja hyväluontoinen mies kuin isäntävainaja, vaan tiukka ärhentelijä, joka ei kärsinyt vähääkään tinkimistä. Ja sitäpaitsi hänen kouransa olivat kovat. Huomasin että myös Tom puri hampaansa yhteen kuullessaan tämän ankaran asian. Se ei ollut mikään suloinen sanoma pojalle, joka kaikenlaisissa pikkuasioissa oli tottunut tekemään mielensä mukaan ja saamaan isänsäkin puolelleen.

Jo iltapäivällä saimme vakavan syyn olla tyytymättömiä uuteen isäntäämme. Tuuli oli päivällä kasvanut ja siirtynyt jonkin verran pohjoiseen. Tällä tuulella ei veneemme ollut suojassa kotirannassa, jonne aallot vyöryivät esteettä.

Uusi isäntämme käski nyt Tomin ja minun lähteä soutamaan venettä parempaan suojaan lahden toiselle puolelle. Tom ei puhunut ensin mitään, mutta minä vastustin sanoen, että meidän on aivan mahdotonta saada vene soudetuksi lahden poikki. Pyysin sen tähden isäntärenkiä tulemaan mukaan auttamaan. Myöskin Tom yhtyi nyt pyyntöön arvellen, että tämä juuri oli sellainen "vähäisempi asia", josta isäntärengin tuli neuvotella emännöitsijän kanssa, joka muuten tuntui olevan meidän puolellamme. Ehkä olisimme muuten saaneetkin apua, mutta tuo muistuttaminen että isännäisyys ei ollut jakamaton, suututti käskijää. Hän vastasi tiukasti, että jollemme heti mukisematta lähde niin tulemme näkemään kummia.

Isäntärengin puolustukseksi minun on mainittava, ettei hän varmaankaan olisi antanut tätä käskyä, jos hän olisi voinut aavistaa kuinka huonosti tulisi käymään. Hän oli kelpo renki pellolla ja niityllä, mutta merestä hän ei paljoakaan tiennyt. Hänen mielestään tuuli ei ollut kovinkaan voimakas. Ja kun lahti oli kapea, hän uskoi meidän suoriutuvan tehtävästä. Kun minä olin muka paremmin ymmärtävinäni asian ja kun Tomkin sekaantui siihen, hän luonnollista kyllä suuttui.

Istuimme siis Tomin veneeseen ja rupesimme hinaamaan isoa venettä lahden vastakkaiselle rannalle. Muulla tavalla emme saaneet sitä kulkemaan, lahti kun oli niin kivinen ettemme uskaltaneet ajatellakaan purjeiden nostamista. Ja isossa veneessä emme olisi voineet käyttää pariairoja, se kun oli "kuudensylen vene" ja leveydeltään kahdeksan jalkaa.

Tuskin olimme ehtineet soutaa parikymmentä syltä, kun tuuli jo otti meidät kokonaan haltuunsa. Vaikka lahden pohjukkaan josta tuuli kävi, oli vain parisataa metriä, rupesivat roiskeet kuitenkin tulemaan keulan yli veneeseen. Ei kestänyt kuin kymmenen minuuttia, ennen kuin olimme painuneet yli sata metriä lahden suun ulkopuolelle. Nyt ymmärsimme, että kaikki voimanponnistukset olivat turhia. Kiskoimme niin että lihakset natisivat, mutta yhtä kaikki veneet painuivat ulapalle päin. Asian näin ollen oli ainoa pelastumisen mahdollisuus siinä, että pääsisimme isoon veneeseen, saisimme purjeet ylös ja koettaisimme luovia takaisin lahteen. Oman henkemme olisimme tietysti voineet pelastaa jo heittämällä hinausköyden irti, jolloin iso vene kalliine lasteineen olisi ollut mennyttä kalua. Tiesimme hyvin, että tässä tapauksessa olisimme kotiin tullessamme kuulleet enemmänkin kuin kummia. Liian kovaan kokeeseen oli isäntärenki meidät pannut. Mutta sehän oli hänen asiansa, ja kukin tiennee parhaiten omat taikinansa.

Tom pääsi helposti isoon veneeseen, mutta minä jouduin siemaisemaan pari kylmää kulausta, ennen kuin sain siirretyksi pikkuveneen kokkaköyden isoon veneeseen keulasta sen perään. Mutta enhän minä ollut ensimmäistä kertaa märkänä. Heitimme heti molemmat ankkurit, mutta kumpikaan ei ulottunut pohjaan, ja köysivarastoa emme kiireessä löytäneet. Nostimme ankkurit takaisin ja tartuimme isoonpurjeeseen saadaksemme sen reivatuksi ja sitten nostetuksi. Vene lammersi nyt kylki edellä kohti ulappaa. Kun sitä ei voitu ollenkaan ohjata, rupesi partaan yli pärskymään viljalti vettä. Ymmärsin että vene olisi puolillaan, ennen kuin reivaus oli suoritettu. Olin aivan neuvoton ja pelkäsin jo pahinta.

Tom pelasti meidät tästä pälkähästä. Hän oli lukenut kaikki isänsä merimieskirjat moneen kertaan ja niinpä hän pystyi nyt muistamaan, että ainoa mikä voi meidät vielä pelastaa, on ajoankkuri, joka on kiinnitettävä kukonjalalla veneen kokkaan. Yritin selittää, että ankkurin paikka on pohjassa eikä ajolla ja että kukonjalalla tuskin jaksaisi pitää tällaisella myrskytuulella edes pikkupojan kaarnavenettä, saatikka kolmenkymmenenkuuden jalan kalastusvenettä. Tom julisti, että minä ymmärsin merimiehen ammattia vähemmän kuin nuorin kajuuttapoika. Samalla hän kiskoi esiin ihka uuden silakkaverkon, mutta jätti sen heti, kun äsken etsitty köysikimppu paljastui sen alta.

Keskellä venettä oli suuri ja lujarakenteinen silakka-amme. Nopeasti etsi Tom työkalukirstusta näverin, jolla hän porasi ammeen yläreunaan neljä reikää neljännesympyrän päähän toisistaan. Sitten hän leikkasi neljä viiden sylen pituista yhdeksänsäikeistä köyttä ja kiinnitti niiden päät ammeen

reunassa oleviin reikiin, siten että saman köyden päät tulivat vastatusten oleviin reikiin. Tämän jälkeen hän mittasi tarkasti köysien keskikohdat ja satoi köydet yhteiseen solmuun vähän tämän paikan alapuolelta. Rupesin jo aavistamaan, ettei Tomin kukonjalka ollutkaan mikään kelvoton merimiestäika vaan että hän tarkoitti sillä suunnilleen samanlaista — joskin vahvempaa — rakennelmaa, johon poika kiinnittää paperileijansa nuoran.

Tom kiinnitti nyt silmukkaan kymmenen sylen pituisen touvin, jonka toinen pää sidottiin veneemme kokassa olevien ankkuriketjujen irtonaiseen päähän, kun ankkuri oli ensin irrotettu ja siirretty pois tieltä. Touvin irtonaisen osan Tom kääri huolellisesti vyyhdeksi käyttäen kelana vasemman käden peukalohankaa ja kyynärpäätä. Vyyhdin hän satoi kokoon löyhällä havaslangalla ja asetti sen sitten veneen partaalle.

Koko tämä puuha ei vienyt kymmentä minuuttia, vaikkei Tom pahemmin kiirehtinytkään. Meri kasvattaa pojan varhain mieheksi ja totuttaa hänet tekemään työnsä kunnollisesti ja kuitenkin nopeasti. Minä olin koko ajan pumpunnut kaikin voimin, enkä vieläkään täysin ymmärtänyt mitä Tom aikoi tehdä. Tom tarkasti vielä kerran koko tekeleensä ettei vain mikään pettäisi, sitten hän komensi minut apuun.

Vaivalla saimme yhdistetyin voimin vieritetyksi tuon raskaan sammion mereen. Sillä välin Tom ehti kertoa minulle, että hän oli ensin aikonut ottaa silakkaverkon mutta tuli sitten ajatelleeksi, etteivät paulat kestä. Verkon päähän olisi silloin pitänyt kiinnittää purjevarpa, jonka päihin olisi voitu sitoa yhdestä köydestä tehty purjevarpa. Purje puomeineen ja raakoineen on myös erinomainen ajoankkuri, sillä se aukeaa nopeasti aalloilla ja hillitsee niiden voiman. Ajoankkuriksi kelpaa mikä hyvänsä esine, kunhan se vain vastustaa vettä tarpeeksi. Jos hätä olisi ollut niin suuri, ettei muuta olisi pystytty ja keritty tekemään, olisi Tom kaatanut pikkuveneen, joka vedellä täytyttyään olisi varmasti pitänyt ison veneen kurissa, kertoi Tom edelleen. Kaikki tämä oli jokaiselle merenkävijälle hyvin tuttua. Tom kehotti minua mahdollisimman pian tutustumaan näihin jokaiselle purjehtijalle ja kalastajalle tärkeisiin tietoihin.

Tom kertoi vielä, että Valassaarilla oli erään luotsin poika istunut kerran pikkuveneessä onkimassa, kun äkkiä syntyi kova tuuli, joka repi veneen irti ankkurikivestään. Hetken perästä poika ei enää jaksanut pitää venettään tuulta vasten, ja aallot alkoivat lyödä reunojen yli. Silloin poika riisui pitkävartiset saappaat jalastaan, pisti kokkaköyden pään raksien läpi, satoi lujan solmun ja heitti ruojut mereen. Saappaat täytyivät vedellä, ja vene ajelehti kauniisti Ruotsin puolelle. Vasta kun ensimmäiset Ruotsin saaret rupesivat näkymään, väheni vastustus äkkiä ja pojan täytyi ruveta auttamaan airoilla, kunnes hän vihdoin pääsi erään saaren taakse kosteeseen ja siitä rannalle. Mutta nyt oli toinenkin saapas poissa. Raksit vain olivat jäljellä. — Tom huomasi samassa, että minun toisesta saappaastani puuttui raksi kokonaan. Vihaisesti puhahdellen hän sanoi, että jos hän olisi huomannut tämän jo rannalla, niin hän ei olisi kyllä astunut samaan veneeseen.

Pumppusimme nyt veneen tyhjäksi ja ryhdyimme reivaamaan, joka kovasta tuulesta huolimatta luonnistui hyvin, sillä vene pysyi nyt tasaisesti kokka tuulta vasten. Isossa purjeessa oli kolme reiviä, mutta kokkapurjeessa vain kaksi. Oli selvää, että tämä tuuli vaati pohjareivausta, ja minä tahdoinkin työtä jouduttaakseni kiertää purjeen suoraan pohjareiviin. Tämä ei kuitenkaan kelvannut Tomille, se ei näet ollut kylliksi merimiesten tapaista. Sanoin olleeni mukana purjeita reivaamassa jo silloin, kun Tom vielä ryömi tuvan lattialla. Mutta Tom oli perinyt mielensä vanhemmiltaan ja isänsä kirjat hän osasi kannesta kanteen. Ja sitä paitsi hän oli isäntä ja minä renki. Hänen tahtonsa voitti.

Tom komensi minut siis reivaamaan ensin isonpurjeen ensimmäisen, sitten toisen ja sitten vasta kolmannen reivin, ja sen tehtyäni tekemään samoin keulapurjeen kahdelle reiville.

Reivaaminen merellä kovassa tuulessa on paljon vaikeampi tehtävä kuin satamassa suoritettu. Sen vuoksi on hyvä tehdä se aina satamassa, jos tuuli näyttää olevan kova. Silloin voi nostaa purjetta aina niin paljon kerrallaan, että se reivaamisen jälkeen on sopivasti pingottuneena. Silloin huomaa heti pyrkiikö purje rypistymään, jolloin on heti korjattava ja suoristettava se paikka, jossa reivaus on tapahtunut epätasaisesti. Hutiloiden reivattu purje on merimiehen häpeätahra, sitä paitsi siitä turmeltuun hyväkin purje pian käyttökelvottomaksi. Ja jos mies purjehtii kovalla tuulella puoleksi lepattavin purjein, voit olla varma siitä että hän on oikea propeukalo.

Nyt emme kuitenkaan voineet menetellä sääntöjen mukaan. Nostamatta purjetta pingotimme sen alemman helmaköyden tiukaksi. Sitten ompelimme köydentutkaimella maston halssiraksin lujasti kiinni ensimmäisen reivilaatan kohdalla olevaan raksiin. Nyt vedimme ensimmäisen reivin laatan tiukalle ja ompelimme perähelmaköydessä olevan renkaan vastaavaan paikkaan purjeen alempaan helmaköyteen. Vasta sitten kokoilimme laatan ja helmaköyden välillä olevan irtonaisen osan purjetta, ns. vasikan ja solmitsimme reivinuorat. Tomin isä joka oli itse tehnyt purjeensa, ei hyväksynyt tähän tarkoitukseen irtonaisia tutkaimia, koska ne purjeen lepattaessa hyppivät helposti sormista. Vasta kun saimme molemmat purjeet pohjareiviin, katsoimme ansainneemme parin minuutin lepohetken.

Tom ehti selittää minulle näinä minuutteina miksi reivaus oli tehtävä niin kuin hän tahtoi. Jos tuuli vähenee, sopii purjehtijan laskea yksi reivi, mikä käy helposti parissa minuutissa. Risteillessään hän laskee mieluummin isonpurjeen reivin, koska vene nousee sitä paremmin tuuleen mitä suurempi isopurje on. Mutta jos on myötäinen tai lousituuli, on reivi laskettava keulapurjeesta, koska venettä on tällöin helpompi ohjata. Sen mukaan kuin tuuli vähenee, voi vähitellen päästää monta reiviä, joskus kaikkikin.

Nyt kun kaikki oli valmista nostimme keulapurjeen. Tuuli ei ollut vähääkään lientynyt, mutta saimme purjeen ylös tasaisena, siinä ei tosiaankaan näkynyt minkäänlaista ryppyä. Tom oli kovin ylpeä moitteettomasta työstään ja väitti, että hänen isävainajansakin olisi sen hyväksynyt.

Näissä puuhissa olimme sortuneet ainakin kaksi kilometriä rannasta, jossa erotimme kaksi ihmishahmoa seuraamassa kamppailuamme. Arvatenkin he olivat emännöitsijä ja isäntärenki. Tom siirtyi peräsimeen ja minä kokkaan irrottamaan venettä ajoankkurista. Yritin ensin saada touvin veneeseen, mutta siihen eivät voimani riittäneet. Kaikkeni ponnistaen onnistuin saamaan ketjut veneeseen, mutta touvi minun oli leikattava poikki. Hyvä touvi ja kymmenen sylvä upo uutta köyttä joutui meren saaliiksi, kala-ammeesta puhumattakaan. Ja jos se isäntärengistä riippui, niin siinä meni minulta parin kuukauden palkka saman tien.

Jos isopurje olisi pitänyt nostaa pelkästään purjevarvan avulla kuten usein on pakko, olisimme olleet pahassa kiipelissä. Mutta onneksemme ei isäntävainaja koskaan hyväksynyt tuota "moukkamaista" tapaa, jota käytettäessä ei mastohelmaköyttä saa millään tiukoitetuksi, vaikka nostamassa olisi kaksikin miestä. Molemmat purjeet nostettiin nostoköydellä, ja tässä veneessä isonpurjeen purjevarpakin oli kiintonainen. Kun purje oli alhaalla, oli varvan ylänokka kiikkanuoralla maston päästä irti ja purjeen yläkorva nostettiin varvan nokkaan vetimellä. Näin kävi purjeen nostaminen helposti yhdeltäkin mieheltä. Korjattuani vähän paria reivinuoraa ei purjeessa näkynyt pienintäkään poimua.

Kuuden sylen pituinen kälviäläisveneemme oli hurja menijä myötäisellä ja lousituulellakin, mutta kovalla tuulella risteillessä se sortuu matalapohjaisena helposti. Meillä oli nyt pari pientä purjelappua ylhäällä, mutta huomasimme jo muutaman luovin tehtyämme, ettemme tule näillä vaatteilla pääsemään minnekään. Ja enempiä purjeita ei aluksemme tällä tuulella kestänyt. Suojanpuoleinen parras oli jo nyt painumassa veden alle, ja tuulen puolelta tuli koko ajan pärskeitä veneeseen.

Vielä muutamia luoveja tehtyämme näimme jo selvästi, ettemme enää kauan jaksa pitää venettä tyhjänä. Ainoa pelastuskeinomme oli laskea peräntakaista, mutta sekin oli tällaisella myrskyllä epävarma. Keulapurjeen ensimmäinen reivi oli kuitenkin laskettava, sillä muuten ei vene ehtisi aaltoja pakoon.

Tiesin hyvin kuinka vaarallista tällainen purjehtiminen on, mutta kuten sanottu se oli nyt ainoa mahdollisuutemme. Aikaisemmin olin vain kerran ollut myrskyllä mukana peräntakaista purjehdittaessa. Eno oli silloin peräsimestä, ja hänen tottumuksensa olikin hyvään tarpeeseen. Jos vene yrittää ruveta mutkailemaan, on jokaiseen yritykseenkin vastattava nopeasti peräsimestä. Sillä jos kääntyminen pääsee hyvään alkuun, on peräsimen käyttö silloin myöhäistä; vene kääntyy laitatuuleen ja täytyy vedellä äkkiarvaamatta.

Tiesin jokseenkin varmasti, etteivät aallot tulisi saavuttamaan meitä. Silti emme uskaltaneet laskea suoraan myötäiseen, koska ohjaus olisi ollut liian epävarmaa. Käänsimme siis myötätuuleen, mutta otimme tuulen siinä määrin alahangan puolelta, että pystyimme pitämään molemmat purjeet jalustettuina ylahangan naapeista. Keulapurje oli nyt jalustettava tiukalle estämään äkkinäisiä luoveja, mutta isopurje sai vetää täydellä voimallaan.

Kääntäessämme aluksen myötätuuleen tapahtui äkillinen muutos. Meistä tuntui kuin myrsky olisi käskystä tauonnut. Häpeäkseni huomasin, että olin unohtanut kääntyä parhaimman ohjaajan puoleen, mutta en unohtanut kiittää häntä nyt tapahtuneesta hyvästä käänteestä. Käteni menivät ristiin.

Vene kiiti huimaavaa vauhtia eteenpäin, mäkeä ylös ja toista alas. Omituinen kammottava tunne pani meidät aina kyykistymään noustessamme aallon harjalle, siellä lensi vähän vaahtoa veneen yli ja taas lähdettiin samaa huimaavaa vauhtia aallon rinnettä alas. Aallot nousivat joka kerta melkein peräkeulan tasalle, mutta eivät kuitenkaan onnistuneet pääsemään veneeseen.

Tätä pelottavaa poukkoilua jatkui toista tuntia. Keväisen yön hämärä laskeutui meren päälle ja herätti meissä epämääräisen toivon, että aaltojen valta vaimenisi. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, aaltojen voima näytti pikemminkin kasvavan, Mahtavasti kohiseva pauhu rupesi kuulumaan tuulen alta, ja meren pinta edessämme vaaleni yhä enemmän. Pian oli koko näköpiirimme yhtä kihisevää vaahtokenttää.

— Tyrskyjä keulan puolella, huusi Tom ja hypähti seisomaan juuri samalla hetkellä, kun musta kallio

vilahti ohitsemme alahangan puolelta.

— Survin! vastasin minä. — Tuo ei voinut olla mikään muu kuin Survin.

Survin on korkea mutta tavattoman kapea kallio Muklarien edustalla. Ellei Survinta olisi, ei kovalla tuulella voisi mitenkään lähestyä Muklareita. Nimensä tuo kallio on saanut omituisen muotonsa vuoksi: se muistuttaa aivan selvästi jättiläishuhmaren survinta. Kalastajat väittävätkin, että se seisoo huhmareessa ja survoo myrskyisellä ilmalla kiviryynyjä veden väelle. Sanotaan myös, ettei Survin ole aina samassa asennossa, vaan nojaa sinne päin mistä tuuli käy.

Muklareita ympäröivän matalikon läpi johtava väylä on kapea ja matala ja kulkee aivan Survimen ohi, joka purjehtijan on jätettävä alahangan puolelle. Täältä katsottuina Muklarit näyttävät yhdeltä yhtenäiseltä saarelta, ja purjehtijan tulee ottaa suunta suoraan Muklarien vasenta eli eteläistä rantaa kohti, kunnes salmi rupeaa näkymään. Tällöin on käännettävä kaksi viivaa oikealle. Survimelta tuohon kääntöpiisteeseen pitäisi olla hyvällä tuulella kahdeksan minuutin matka, niin olimme kuulleet kerrottavan.

Heti kun Survin oli vilahtanut ohitsemme rupesin katselemaan kelloa ja laskin, että tällä vauhdilla ei kestäisi enempää kuin viisi minuuttia, ennen kuin käännös oli tehtävä. Molemmin puolin venettä kiehui meri kuin kattila.

Neljä ja puoli minuuttia oli kulunut, kun Tom huusi tähytyspaikaltaan:

— Tyrskyjä suoraan edessä kaapelinmitan päässä.

Viisi sekuntia myöhemmin osoitti keulamme täsmälleen kaksi viivaa oikealle edellisestä suunnasta. Tom höllensi omasta aloitteestaan jalukset ja palasi paikalleen, mutta minä tuijotin herkeämättä "pytyn" lukemia. Pytty oli valtavan suuri vanhanaikainen laivakompassi, jonka enoni oli joskus asentanut veneeseen. Se vei suuren tilan veneessä, mutta toisaalta sen liikkeet olivat rauhalliset ja helpommin seurattavissa kuin uudenaikaisessa venekompassissa. Enolle tämä kompassi oli erikoisen rakas, sillä hän oli sadat kerrat ohjannut laivaa sen avulla. Kun laivan kapteeni oli ostanut uuden kompassin, oli eno saanut vanhan pytyn omakseen.

Ja hyvä vehje se olikin. Ilman sen apua emme varmaankaan olisi selviytyneet rannalle.

Pieni vahinkokin sentään sattui. Käännöksen aikana kaatui valtaisa aalto suoraan veneeseemme. Toista sellaista ei aluksemme olisi kestänyt. Hyväksi onneksi olimme heti alusta ottaneet tuulen vähän alahangan puolelta ja siten joutuneet Muklareille. Jos meidän olisi pitänyt kääntyessämme laskea purjeet toiselle, olisi vene armotta kaatunut. Nyt siis selvisimme pelkällä säikähdyksellä ja pahanpäiväisellä kastumisella.

Jo muutaman minuutin kuluttua Tom väitti hämärästä huolimatta näkevänsä salmen, joka erottaa saaret toisistaan. Kymmenen minuuttia myöhemmin kellui veneemme ankkurissa hyvin suojatussa satamassa.

Olimme täsmällisesti täyttäneet isäntärengin käskyn, joskaan emme aivan sillä tavalla kuin hän oli asian ajatellut.

II.

Olimme siis Muklareilla. Tahtomattamme olimme nyt päässeet näille saarille, joille olimme ennen niin innokkaasti halunneet.

Ensimmäinen tehtävämme oli pumpata vene tyhjäksi, etteivät suolasäkkimme ehtisi sulaa aivan kokonaan. Oma mahdollista tarveemme emme tosin tulleet ajatelleeksi. Meille oli vain tärkeätä saada kallisarvoinen omaisuus pelastetuksi. Kummallista kyllä vesi ei ollut kovinkaan suolaista, vain alimmat säkit olivat kastuneet. Saatuaamme veneen tyhjennetyksi painuimme heti verkkoläjälle, vedimme purjeen päällemme ja vajosimme sikeään uneen.

Vaikka olimme menneet myöhään nukkumaan, heräsimme kuitenkin varhain kuten merellä aina tapahtuu. Päivä näytti kehittyvän kauniiksi, myrskykin oli laantunut hyvänlaiseksi purjetuuleksi. Ehdotin Tomille, että kun nyt kerran olimme Muklareille joutuneet niin viipyisimme täällä tämän päivän, laskisimme illalla muutamia silakkaverkkoja ja palaisimme vasta seuraavana päivänä kotiin. Jos

onnistuisimme saamaan kohtalaisen saaliin, niin ehkäpä isäntärengin suuttumus leppyisi, ja me pääsisimme ehjin nahoin tästä seikkailusta.

Mutta Tomin ajatukset eivät käyneet yksiin ehdotukseni kanssa. Hän oli vieläkin sydämistynyt isäntärengin kovuudesta. Hän oli sitä mieltä, että kun isäntärenki oli meidät kerran tällaiselle matkalle lähettänyt, niin oli myös oikein, että hän tulisi hakemaan meidät kotiin. Ei kai hän niin sydämetön voinut olla, että jättää etsimättä, vaikka tuulikin on jo niin paljon tyyntynyt, että voi huoletta lähteä merelle. Tom arveli, että jo tänään tulee pari venekuntaa meitä etsimään ja että ne ovat täällä jo päiväsaikaan, ehkä ennenkin. Silakkaverkkoja emme siis ehtisi laskea.

Odotimme hartaasti koko päivän, mutta mitään purjetta ei vain näkynyt. Kun illaksi tuli melkein tyven, otimme Tomin veneen ja laskimme yöksi kuusi silakkaverkkoa. Laskimme ne parittain kolmelle eri paikalle. Huomasimme jo ensimmäisellä laskupaikalla, ettei silakoista tulisi olemaan puutetta. Tom joka istui huopareissa, käski minun äkkiä huovata etuairoilla ja rupesi itsekin jarruttamaan veneen vauhtia. Hän oli näkevinään aivan kokan edessä vedenalaisen karin, johon maininki murtui. Pysäytimme veneen ja nousimme katsomaan. Tomin kariksi luulema este olikin suuri silakkaparvi, joka kihisi aivan veden pinnassa.

Palatessamme satamaan näin oudon esineen, joka liikkui mainingeilla. Se oli hävinnyt silakkaammeemme, jonka nyt riemulla hinasimme rannalle. Ammeen pelastaminen oli kaikin puolin hyvä asia. Nyt olin vapaa kaikista jälkiselvittelyistä, ja jos isäntärenki tulisi huomenna ja tahtoisivat jatkaa kalastusta, olisi amme hyvään tarpeeseen.

Saimme seuraavana aamuna niin paljon silakoita, että ne valmiiksi suolattuina täyttivät neljä nelikkoa. Eikä kuitenkaan yhdessä verkossa ollut ainuttakaan silakkaa. Siihen oli takertunut keskikokoinen lohi, arvatenkin heti laskemisen jälkeen, koska silakat olivat verkkoa karttaneet. Söimme lohta viikon ajan joka päivä, emmekä sittenkään kyllästyneet tuohon lihavaan ruokaan.

Koko tämän viikon odotimme, että meitä tultaisiin etsimään. Mutta kun mitään ei näkynyt eikä kuulunut, heitimme koko ajatuksen. Mutta laiskan päiviä emme sittenkään viettäneet. Ensimmäisen verkonnoston jälkeen kuivatimme verkot toisella puuttomalla saarella, joka oikeastaan onkin vain tavattoman suuri laakakivi. Mutta jo seuraavana päivänä ryhdyimme rakentamaan oikeata kuivaustelinettä, johon puuhaan kuluikin useita päiviä.

Kun viikko oli kulunut, eikä kukaan tullut meitä etsimään, päätelimme yhdessä, ettei kukaan tainnut välittää siitä olimmeko elossa vaiko hukkuneet. Tavallisestihan toki hukkuneitakin etsitään ja naarataan, varsinkin kun ilmat ovat niin hyvät kuin tällä viikolla. Olimme molemmat vähän nurjalla mielellä siitä, ettei meistä sen enempää välitetty. Olihan Tom sentään melkoisen talon perillinen, jonka kuolemasta ei olisi sopinut olla välinpitämätön. Vasta kotiin tultuamme saimme tietää syyn siihen, ettei meitä käyty etsimässä, Syy ei suinkaan ollut välinpitämättömyys, niin kuin olimme luulleet. Päinvastoin oli ruumiitamme naarattu kokonaisen viikon ajan kotirannassa. Sekä isäntärenki että emännöitsijä luulivat näet nähneensä, että iso aalto nieli siellä äkkiä veneemme. Jos katsojat olisivat jääneet paikalleen, olisivat he luultavasti huomanneet erehdyksensä, mutta he kiiruhtivat heti lähimpään naapuriin hakemaan apuväkeä. Kun he tulivat jälleen paikalle, ei meitä enää tietystikään nähty, sillä olimme jo silloin peninkulmien päässä. Seuraavina päivinä naarattiin niin ahkerasti, ettei kenenkään mieleen tullut etsiä veneitä.

Meidän oli siis suunniteltava vastaisia toimiamme. Se olikin helposti tehty. Tom sanoi, ettei siihen tarvita mitään muuta päätöstä, kunhan vain pysytään entisessä. Kun kotoa tullaan hakemaan niin lähdetään, ei ennen. Epäröin aluksi vähän, mutta kun en ollut kovin innostunut isäntärengin komennosta, olin pian juonessa mukana.

Ukko, joka oli aikonut rakentaa tänne kalasaunan, oli kyhännyt kehikkonsa samalle luodolle, jossa aluksi kuivatelimme verkkoja. Kehikko oli tasakertaan asti valmis ja vielä hyvässä kunnossa. Mutta kun saunan paikka oli melkein kaikkien tuulien pieksämä, siirsimme hirret ison saaren satamarannalle, jossa oli ruohoa kasvava ja hyvin suojattu paikka. Jo seuraavana päivänä oli kehikko uudelleen salvottuna.

Kun rupesimme nostamaan päätyjä, tuli meille erimielisyyttä. Minä olisin tahtonut rakentaa saunan tavalliseen malliin, mutta Tom pani kovasti vastaan. Hän muistutti minua sotauroon uhkauksesta: "Niin pian kuin ihminen näillä saarilla nostaa kurkihirren rakennuksen päälle, on hän syöksevä luodot meren syvyyksiin, josta hän on ne nostanutkin." Tom kieltäytyi jyrkästi ryhtymästä moiseen kiellettyyn työhön ja sanoi lähtevänsä omalla veneellään pois saarilta, jos minä sellaista yrittäisin. Sauna oli hänen mielestään tehtävä siten, että etuseinää korotetaan kolme tai neljä kerrosta, ja kattomalat asetetaan sen varaan.

Nauroin Tomin puheille, ja koetin saada hänet uskomaan, että jos tuollaisilla sotaurhoilla oli jotain

valtaa näihin saariin, niin emme me häntä ainakaan näin yksinkertaisesti onnistuisi petkuttamaan. Tom ei kuitenkaan antanut periksi, vaan tulkitsi vanhaa kertomusta kuin tuomari lakikirjaa. Haamu oli käynyt kieltämässä ukolta rakennuspuuhat, mutta meitä se ei ollut hätyyttänyt. Kurkihirren nostamista koskeva kiello oli kuitenkin pantu sellaiseen muotoon, että se koski varmasti meitäkin. Ja siksi juuri mitään kurkihirttä ei nosteta. Seinän korottamisesta haamu ei ollut puhunut mitään.

Tomin todistus oli viisaasti sommiteltu. Koska vanhastaan tiesin kinaamisen turhaksi, annoin myöten. Sauna rakennettiin juuri sellaiseksi kuin Tom sen suunnitteli. Haamua emme nähneet.

Tiilet löysimme kovan etsimisen jälkeen. Ne oli peitetty huolellisesti tuohilla ja ne olivat erinomaisessa kunnossa. — — —

Samana iltana kun viimeinen tiili muurattiin savutorven päähän, kuulimme mereltä omituisen mylvivän äänen. Metsä vaimensi sitä sen verran, ettemme voineet varmuudella sanoa mikä se oli. Heitimme heti työn ja juoksimme saaren toiselle rannalle. Ääni kuului nyt selvänä "Vaaraoo, vaaraoo." Ymmärsimme heti, että Faraon koira siellä isäntäänsä huutelee. Kansa kertoo, että kun Faraon muinoin hukkuu sotajoukkoineen Punaiseen mereen, niin koirat jäivät merelle uimaan ja muuttuivat aikojen kuluessa hylkeiksi. Vielä nytkin ne huutelevat meren syvyksiin kadonnutta isäntäänsä.

Tom ehdotti, että yrittäisimme saada tuon otuksen ammutuksi. Hän väitti selvästi näkevänsä hylkeen makaavan litteällä laakakivellä noin parin kilometrin päässä rannasta. Minä en tosin nähnyt koko eläintä, mutta kun sielläpäin näkyi toinenkin laaka, jonne päästyämme olisimme varmasti ampumamatkalla, olin heti valmis ryhtymään yritykseen. Rannan läheisyydessä oli tosin vielä melkoinen aallokko, mutta noiden laakakivien kohdalla näkyi jo kuikanpeltoja, ja kauempana oli meri aivan rasvatyyni. Onneksi Tomin vene oli tasasaumaiseksi rakennettu. Sellaisella veneellä pääsee aina kulkemaan hiljemmin kuin limisaumaisella, joka pitää pahanmoista läpinää pikkuaallokossa.

Kiiruhdimme nopeasti takaisin satamaan. Molemmat suurireikäiset rihlat ja kiikari pantiin Tomin veneeseen, jonka hankaimiin kierrettiin riepuja kitinän poistamiseksi, läksimme soutamaan kohti laakoja, joista toisella hylkeen piti olla. Rihlamme olivat englantilaista tekoa, Forsythin mallia, jota siihen aikaan pidettiin parhaimpana. Pyöreä 12 kaliberin kuula läpäisi isonkin hylkeen, sen tiesimme.

Kun tulimme lähemmäksi laakakiviä, näimme jo hylkeen selvästi. Pieni tuulenvire tuli juuri oikealta suunnalta, ampumapaikaksi valitsemamme kallio jäi tuulen alapuolelle. Tämä oli erittäin onnellinen sattuma, sillä jos hylje saa ampujan vainuunsa, on se hetkessä vedenpinnan alla. Tuo kuivalla maalla niin kömpelön näköinen eläin on tavattoman vikkela omassa elementissään.

Tultuamme noin puolen kilometrin etäisyydelle teimme pienen kierroksen ja saimme karista hyvän näkösuojan. Mutta karille päästyämme huomasimme, ettei venettä voinut kiinnittää siihen vaan että toisen oli jäätävä pitämään sitä paikallaan. Tom halusi päästä ampumaan. Hän ei ollut koskaan aikaisemmin ollut hyljettä ampumassa, mutta tiesin hänen osaavan pilkkaan paremmin kuin minä. Viittasin hänelle suostumukseni ja osoitin sormella otsaani, että hän ymmärtäisi ampua hyljettä päähän.

Vavisten innosta Tom kiipesi kalliolle. Kavutessaan hän otti lakin päästään, kääri sen mytyksi ja pisti sen sitten kalliolle saadakseen kiväärille pehmeän tuen. Veneeseen asti näin selvästi, miten kädet vapisivat ja kiväärin piippu viipotti. Hetken perästä näytti ampuja kuitenkin rauhoittuvan, mutta laukausta ei vain kuulunut. Ainakin neljännestunnin Tom makasi paikallaan liikahtamatta. Sitten näin miten hän äkkiä korjasi tähtäystä. Laukaus kajahti, ja Tom nousi seisaalleen yrittäen saada nopeasti uuden patruunan piippuun. Mutta ennen kuin tämä onnistui kuulin jo veden loiskahduksesta, että hylje oli onnistunut sukeltamaan paadeltaan veteen.

Tom oli pahalla tuulella tullessaan veneeseen. Yritin huojentaa hänen huoliaan muistuttamalla, että hänestä saattaa tulla vielä hyväkin pyssymies, kunhan aikaa kuluu.

— Olisit ampunut päähän niin kuin minä kehotin, niin ei olisi hylje sukeltanut.

— Niin olisin toki tehnytkin, mutta kun tämän kiväärin kuula ei läpäise harmaata kiveä.

— Ei hylkeen pää kai sentään kiveä ole, muuten se on vain harmaa. Pää on pehmeä ja luu ohutta, haulikkokin siihen pystyy, jos matka on tarpeeksi lyhyt.

— Voi olla. Mutta tämä halli makasi niin hullusti, että sen pää oli kallionsyrjän takana. Tuo laiskuri ei siirtynyt vähääkään, vaan näytti aikovan nukkua huomisaamuun asti. Viimein ikävystyin ja annoin mennä siihen paikkaan, missä luulin sydämen olevan.

— Taisi olla vika pyssynperän takana. Näinhän minä, että piippu piirteli ukon kuvia taivaalle, kun muka tähtäsit.

— Se on vale! Mikäs rannan haukku sinusta on tullut. Et olisi kyllä itsekään sen paremmin osunut.

Kinastelun aikana olimme saapuneet sille paadelle, jossa hylje oli maannut. Ampumamatka oli ollut 70 tai 80 metriä, ei siis ollenkaan liian pitkä. Soudimme sille kohdalle, missä hylje oli liukunut paadelta veteen. Paadella oli runsaasti verta, siis Tomin kuula oli sittenkin osunut. Tom osoitti verilaimiskoa ja katsoi minua kysyvästi. Mutta kun oma virhe on aina kovin paha tunnustaa, yritin selitellä että kuula oli kai osunut kiveen ja irrottanut siitä sirpaleen. Tämä oli haavoittanut hyljettä ja aiheuttanut verenvuodon. Tom nauroi selityksilleni, sillä hän tiesi yhtä hyvin kuin minäkin, ettei kivensirpale mene parin kolmen tuuman rasvakerroksen läpi. Sitäpaitsi ei kivessä näkynyt mitään jälkeä. Jos taas kuula olisi sattunut muuhun kohtaan kuin päähän tai sydämeen, ei hylje varmasti olisi jäänyt kivelle makaamaan. Sen tiesimme vanhojen hylkeenpyytäjien kertomuksista.

Kiveä tutkiessamme oli alkanut käydä vähäinen tuulenvire, joka sai vedenpinnan väräjämään. Vähäisen matkan päässä kivistä oli kuitenkin aivan tyven läiskä. Tiesimme molemmat mitä tuo merkitsi ja soudimme nopeasti sinne. Vesi oli tällä kohtaa verensekaista, ja selvä hylkeenrasvan haju tuntui sieraimissamme. Veden syvyys oli vain pari sylvä, ja pohja näkyi selvästi. Mutta hyljettä ei näkynyt, vaikka kuinka yritimme tirkistellä. Ja kuitenkin tiesimme varmasti, ettei tällaista rasvatyventä synny, ellei hylje ole lähettyvillä pohjassa. Samassa muodostui veteen uusi läiskä, parinkymmenen metrin päähän edellisestä. Kiiruhdimme sinne ja nyt näimme jo hylkeenkin. Se näytti niin suurelta, että Tom väitti innoissaan sen olevan ainakin veneen pituisen.

Vesi oli tällä paikalla kuitenkin syvempää. Purjevarpa ei ylettynyt hylkeeseen, eikä ankkuriakaan voinut käyttää naaraamiseen, koska sen piikit olivat liian tylsät. Mutta veneessä oli onneksi muutamia hauenkoukkuja. Kiinnitin pari koukkuu nuoran päähän, sukelsin pohjaan ja pistin koukut ylähuuleen kiinni. Vedimme hylkeen nuorasta, ja tuo suuri ruho nousi vaivatta pinnalle. Syksyllä kun hylje on lihava, se jää usein pinnalle kuolleenakin, mutta kevätkesällä se vajoaa melkein aina pohjaan. Kiinnitimme nyt vielä muutaman koukun hylkeen kuonoon, ja vajaassa kahdessa tunnissa se oli hinattu venevalkamaamme. Maalle nostaminen oli ankara urakka, emmekä olisi siihen pystyneetkään ilman taljoja.

Tomin saalis ei ollut tosin veneen pituinen, mutta yhdeksän jalkaa kuitenkin. Ymmärsimme heti, että nyt on ryhdyttävä totiseen työhön. Hylkeenrasva on mahdollisimman pian keitettävä öljyksi, muuten ei koko otuksesta ole mitään hyötyä. Keittopatamme oli vain viiden litran vetoinen. Siitä ei ollut tähän työhön.

Isossa veneessämme oli tulisijana suuri, ainakin kolmenkymmenen litran vetoinen pata. Se oli joutunut nykyiseen käyttöönsä, kun siitä oli lohjennut reunasta melkoinen palanen. Jos saisimme padan korjatuksi, olisi meillä mainio rasvankeitin, lohjennut kappale oli padan alla, ja tulisijan eristeenä pohjaa vasten oli pieni läjä asbestipahvia. Muutaman rautalevy liuskan avulla sovitimme lohjenneen palan takaisin paikalleen. Kun käytimme vielä asbestipahvia tiivisteinä, saimme padan siihen kuntoon, ettei siinä ollut moittimista. Kuuma öljy etsii tiensä pienistäkin rakosista, mutta asbesti oli oivallista tiivistettä. Rantaan laitoimme lieden ja ennen keittämisen alkamista puhdistimme padan huolellisesti. Muutaman päivän työskentelyn jälkeen meillä oli melkein kaksi nelikollista kirkasta öljyä. Lihoista otimme parhaat palat ja loput hinasimme merelle. Kun nyljimme lihapaloista kaikki rasvapilkut huolellisesti pois, saimme tehdyksi melkoista ruokaakin saaliistamme. Eihän se nyt aivan pyypaistille maistunut, mutta on huonompaakin sentään syöty.

Kaikkine vaivannäköineen oli hylkeenpyydystäminen meistä paljon hauskeempaa puuhaa kuin silakkaverkkojen hoitaminen. Tom odotti kiihkeästi uutta hylkeen huutoa, eikä hänen kovin kauaa tarvinnut vartoakaan. Eräänä helteisenä aamupäivänä kuului ulapalta kovaäänistä karjuntaa ja meteliä. Äänen suunnalla oli Muklarien suurin laaka, joka oli runsaan puolen tunnin soutumatkan päässä valkamasta. Tunsimme paikan jo ennestäänkin. Laaka oli korkeimmalta kohdaltaan pari sylvä vedenpinnan yläpuolella. Lähellä sen toista laitaa oli niin syvä kolo, että sen pohjalla oli vettä.

Läksimme heti matkaan ääntä kohti ja koetimme pysytellä hiekkasärkän suojassa. Tuuli oli heikko ja puhalsi milloin mistäkin päin. Onnistuimme kuitenkin pääsemään huomaamatta hiekkasärkälle asti. Vedimme veneen hiekalle ja heitimme vielä varmuuden vuoksi ankkurin hiekkään. Tässä ei enää tarvinnut noudattaa minkäänlaista varovaisuutta, sillä viereiseltä luodolta kuuluva huuto ja karjuminen oli niin valtavaa, että siellä olisi luullut olevan kymmenen härkää tappelussa. Minä olin jopa kuulevinani miten sarvet ja pääkallot läjätelivät yhteen.

Luodolla makasi ainakin kolmekymmentä hyljettä. Suurimmat vanhat härät makasivat kallion ylimmillä paikoilla, toiset tappelivat ja sysivät toisiaan. Tappelijat olivat tosissaan, sen huomasi pitkistä verinaarmuista ja suuttuneesta karjunnasta. Pienimmät hylkeet makasivat aivan vesirajassa tai uivat paaden ympärillä yrittäen turhaan päästä luodolle nekin.

Meistä hylkeet eivät näyttäneet vähääkään välittävän, mutta suojamme olikin hyvä. Katseltuamme

hetkisen tuota rähinää olin tuntevinani tuulenvirrin niskassani. Samassa ryntäsivät kaikki hylkeet kuin komennosta veteen ja hävisivät pinnan alle. Niin nopeasti se tapahtui, että molemmat laukauksemme menivät ohi.

Tuuli oli kääntynyt ja hylkeet olivat tunteneet ihmisen hajun. Poistuvien hylkeiden päitä näkyi aina silloin tällöin veden pinnalla.

Hetken kuluttua meistä näytti siltä, että hylkeet rupeavat palaamaan takaisin. Jäimme makaamaan paikallemme siinä toivossa, että jokunen hylkeenpoika olisi kyllin rohkea nousemaan takaisin paadelle. Mutta vaikka hylkeet tulivat hyvin lähelle luotoa, ei yksikään noussut sille.

Tom oli jostakin kirjasta lukenut, miten hylkeenpyydystäjät Itämeren rannikolla houkuttelevat uivan hylkeen rannalle. Tämä konsti perustuu hylkeen uteliaisuuteen. Soittamalla vaikkapa hanuria voi houkutella hylkeen seuraamaan venettä kilometrikaupalla. Tom ehdotti että koettaisimme mekin omaa konstiamme. Varoitettuani Tomia ankarasti, ettei hän millään ehdolla ampuisi ylitseni, suostuin rupeamaan puuhaan. Ryömin rannalle ja matkin parhaani mukaan hylkeen kömpelöitä liikkeitä. Välillä päästin aina mahtavan mylväisyn.

Kauan minun ei tarvinnut peliäni jatkaa ennen kuin kaksi pienempää hylkeenpoikaa rupesi lähestymään hiekkasärkkää. Joka sukelluksella ne tulivat lähemmäksi välillä kurkistellen uteliaasti missä uusi toveri oli. Kun toinen niistä vihdoin nosti runsaan kolmanneksen ruumiistaan veden pinnan yläpuolelle, pamahti jo Tomiin kivääri. Hylkeen äskeiselle paikalle levisi heti rasvatyventö. Toinen hylje oli sukeltanut juuri ennen laukausta. Hetken kuluttua sekin nousi pinnalle sopivalla ampumamatkalla. Tomin ase paukahti taas, ja uusi tyventö levisi vähitellen paikalle.

Koska muita hylkeitä ei enää näkynyt läheisyydessä, läksimme korjaamaan Tomin saaliit. Olimme tehneet vahvasta teräslangasta naarantapaisen ja teroittaneet sen hampaat hyvin teräviksi. Tällä välineellä onnistuimme heti saamaan hylkeet veneeseen.

Soudimme nyt takaisin hiekkasärkälle ja heittäydyimme lämpimälle hiekalle päivää paistattelemaan. Hetken perästä Tom nukahti. Koska minulle ei tullut uni, läksin paadelle katselemaan miltä se näytti hylkeiden vierailun jäljiltä. Siellä haisi kuitenkin niin kamalasti, että kävelin nopeasti kallion tuulenpuoleiselle syrjälle, johon istuuduin hetkeksi katselemaan Muklarien saaristoa.

Olin istunut paikallani ehkä puolisen tuntia, kun kuulin omituisen sihisevän äänen siitä kolosta, joka oli paaden toisessa reunassa. Ensin en kiinnittänyt siihen mitään huomiota vaan luulin erehtyneeni. Mutta kun ääni hetken perästä uudistui ja kun toinen melkein samanlainen ääni vastasi siihen, menin katsomaan.

Ällistykseni oli suuri kun huomasin kuopassa kaksi valtaisaa hyljettä. Kumpaisellakin oli monta suurta verinaarmua päässään. Vesi kuopan pohjalla oli myös veren punertamaa. Vaikka kuoppa oli vain vajaat kaksi metriä syvä, eivät hylkeet olisi millään päässeet ennen myrskyä ja sen tuomaa tulvaa vankilastaan, sillä sen reunat olivat äkkijyrkät. Aavistin heti miten eläimet olivat joutuneet vankilaansa. Kun tappelupukarien toverit olivat syöksyneet hädissään veteen, olivat ne varmaankin tyrkänneet vahingossa vanhat härät koloon, jossa ne sitten sähisivät toisilleen.

Heti kun hylkeet huomasivat minut, ne olivat kuin yhtä poikaa yhteisessä vihassaan. Elleivät viholliseni olisi olleet niin varmassa tallessa, olisin kai lähtenyt karkuun, sillä otukset näyttivät tosiaankin julmistuneilta. Yksi ainoa sellainen naarmu, joita molemmilla oli päässään, olisi riittänyt tappamaan minut silmänräpäyksessä. Viritin kiväärini ja tähtäsin ensimmäistä hyljettä. Se kuoli paikalla. Minuutin perästä kävi toiselle samoin. Yksinäisellä kalliolla vallitsi taas rauha.

Tom huusi jo särkältään, että tulisin häntä noutamaan. Hän oli herännyt laukauksiin ja oli tietysti utelias näkemään mitä olin ampunut.

Emme tietenkään jaksaneet saada noita mahtavia koljoja ylös kuopasta vaan nyljimme ne siellä ja otimme heti nahan rasvakerroksineen irti. Siinäkin oli jo vaivaa, kun saimme nahat ja rasvat ylös kuopasta.

Kotimatalla rupesin tuntemaan outoa ihonpoltetta. Se alkoi vyötäisistä ja levisi vähitellen ylä- ja alaruumiiseen. Rannalle ehdittyämme minun oli pakko riisua vaatteet päältäni saadakseni selville, mikä minua niin armottomasti poltteli. Olin vyötäisten kohdalta punainen kuin intiaani, ja Tom kysyikin ilkkuen olinko sairastanut tuhkarokon lailliseen aikaan, vai olinko säästännyt sen näin sopimattomaan vaiheeseen. Huomasin samassa muutaman verenimijän putoavan paidastani, ja kun suoritin tarkemman tutkimuksen, olin häpeissäni. Tuota tautia en ollut ikinä sairastanut.

Kun Tom nyt huomasi ilmeistäni mikä tauti minua vaivasi, hän muuttui kovin koppavaksi ja ilmoitti nenäänsä nyrpistäen, ettei hän nuku samassa vuoteessa kanssani. Hetken kuluttua näin saunan ovesta,

että Tom pani uhkauksensa täytäntöön siirtämällä omat vuodevaatteensa saunan toiseen nurkkaan.

Mistä nuo iljettävät syöpäläiset olivat ilmaantuneet? Hylkeitä käsitellessämme olimme olleet hyvin varovaisia ja pitäneet paidanhihat korkealle ylös käärittyinä. Tiesimme näet sen verran, että hylje on kevätkesällä täpösen täynnä noita mieron miehen puhtaanapitäjiä. Vasta hetkisen pohdittuani asia selvisi minulle. Olin kyllä hylkeitä käsitellessäni ollut varovainen, mutta ennen sitä olin istunut puoli tuntia kalliolla, joka oli ollut hylkeiden lepopaikkana. Hylkeet olivat päivää paistatellessaan kyhnyttelleet itseään kiven uurteisiin. Kodittomat syöpäläiset olivat sitten muuttaneet suurin joukoin minun vaatteisiin, kun minäkin pahaa aavistamatta yritin ottaa aurinkoa. Otin vahingon opikseni ja päätin valita lepopaikkani vastaisuudessa huolellisemmin.

Minun oli nyt pakko ryhtyä totisiin toimenpiteisiin. Tuo pieni väritön elukka on tavattoman sitkeähenkinen. Vesi ja saippua eivät siihen vähääkään pysty. Mutta ei se silti voittamaton ole, jos sen kimppuun käy oikeilla aseilla. Syöpäläinen kestää seitsemän pyykkiä, mutta ei yhtäkään saunansavua. Kun Tom myöhemmin illalla rupesi keittämään öljyä, laitoin kiven kupeelle kiukaan tapaisen ja rupesin savustamaan vaatteitani. Tom väitti, että minä haisin seuraavana päivänä savuhailille. Olkoon niin, savunhaju ei minua häirinnyt ja syöpäläisistäni olin vapaa.

III.

En ole vielä tähän mennessä kertonut mitään eräästä asiasta, joka kuitenkin heti Muklareille tultuamme herätti meissä molemmissa suurta uteliaisuutta ja ihmettelyä. Meidän veneemme eivät olleet sataman ainoat alukset. Satamassa oli tullessamme laiva. Ja tämä laiva oli arvatenkin ollut jo monta vuotta tuolla paikallaan.

Laiva oli vajonnut syvälle hiekkaan. Tom arveli, että laivan pohja oli ainakin kahden tai kolmen jalan syvyydessä hiekan alla. Laivan muoto miellytti kovasti Tomin merimiehensilmää. Hän väitti sen olleen aivan erinomainen purjehtija. Ja noustessamme ensimmäistä kertaa sen kannelle Tom sanoi, ettei alus ollut kauppalaivaksi rakennettu. Kauppalaivoissa eivät pylpyrät ja helat ja muut yksityiskohdat ole koskaan niin siistiä ja arvatenkin myös kallista tekoa kuin ne tässä laivassa olivat. Kauppalaivaa ei kannata noin kalliisti varustaa.

Vaikka aluksen pituus ei ollut viittäkymmentä jalkaa, se oli kuunariksi taklattu. Kaikki oli erinomaisessa kunnossa, pienintäkään kuunarin varustukseen kuuluvaa osaa ei puuttunut, sikäli kun nyt osasimme sitä arvostella purjeiden ollessa poistettuina. Niitä säilytettiin arvatenkin kannen alla. Laiva ei näyttänyt hyljättyä, pikemminkin vain talvikuntoon laitettua. Kannella oli kaikki siistiä aivan kuin miehistö olisi poistunut laivasta vasta eilispäivänä.

Kävimme laivassa joka päivä, ja Tom piti minulle pitkiä luentoja kuunarin rakenteesta ja hoidosta. Parin viikon kuluttua tiesin jo teoriassa kaiken mitä puolimatruusin tulee tietää. Vahinko vain, että köysistä olivat ainoastaan kiintonaiset köydet paikoillaan. Luistava köysistö oli kokonaan poissa, luultavasti sekin kannen alla.

Melkein kaikki pislät ja helat olivat messinkiä. Niissä oli tuo miellyttävä harmaanvihertävä sävy, jonka messinki saa ulkoilmassa ja joka on myös käytännössä sopivin. Kiillotetut pislät näyttävät tosin komeilta, mutta ne häikäisevät pahasti silmiä. Kajuutan portaiden kaiteet olivat kuitenkin kirkkaiksi kiillotetut. Tom väitti, että se oli laivan haltian työtä, tämä kun ei jätä laivaa talveksikaan. Asia näytti todellakin olevan näin, sillä eihän messinki pysy ulkoilmassa viikkokausia kirkkaana ilman että sitä kiillotetaan. En kuitenkaan uskonut Tomin haltioihin, vaan pidin omat luuloni täistä asiasta.

Eräänä päivänä, kun olimme taas tulleet laivalle, löysin kannelta aivan tuoreen lastun. Panin lastun Tomin käteen ja kysyin oliko laivanhaltioilla tapana leikellä tuollaisia lastuja. Tom ei sanonut tietävänsä mitään varmaa siitä puolesta, mutta arveli että lastu on meidän itsemme sinne jättämä, vaikka emme sitä nyt muistaneetkaan.

Mutta minun epäilyksiäni tuo selitys ei tyydyttänyt. Ehdotin siis Tomille, että ottaisimme selkoa laivanhaltian öisistä toimista. Arvelin, että meidän olisi parasta käyttää samaa keinoa, jolla muinoin Daniel paljasti Belin pappien öiset syömingit epäjumalan temppelissä. Tomilla ei ollut mitään ehdotustani vastaan, hän oli itsekkin kovin utelias näkemään oliko hänen selityksensä oikea. Menimme siis illalla laivalle ja ripotimme tuhkaa kannelle ja kajuutan portaiden sekä miehistösuojan eteen.

Ilta yöstä yritin turhaan saada unta silmiini. Odotin liian suurella jännityksellä kokeemme tulosta.

Puolenyön aikaan menin rannalle. Kun en kerran voinut nukkua, voisin yhtä hyvin istua rannalla vartioimassa näkyisikö laivassa mitään. Eikä minun tarvinnut kauan odottaa. Tai oikeastaan en tiedä kuinka kauan odotin, sillä vaikka olin tullut rannalle unettomana, taisin siinä istuessani vähän torakahtaa. Joka tapauksessa havahtuin siihen, että kajuutan ikkunoista näkyi valoa. Niihin oli tosiin vedetty paksut keltaiset silkkiverhot, mutta valo pääsi silti raoista näkyviin. Kiiruhdin herättämään Tomin ja toin hänet mukanani rannalle. Myöskin Tom huomasi heti valon. Kysyin häneltä oliko tontuilla tapana puuhailla lampun valossa. Tom sanoi tietävänsä, että haltiat oleskelevat vain laivan pimeimmissä sopukoissa ja kaihtavat valoa kuin pahempaakin. Siellä oli nyt varmasti ihminen liikkeellä eikä mikään laivanhaltia.

Ehdotin nyt Tomille, että menisimme heti laivalle ja yrittäisimme tehdä tuttavuutta noiden ihmisten kanssa, jotka olivat sisällä. Tom ei kuitenkaan halunnut menetellä näin moukkamaisesti. Hänen mielestään ei aamuyö ollut sopiva aika ensivierailulle. Ja sitä paitsi laivassa olevat ihmiset olivat varmasti jo huomanneet meidän olevan saarella. Jos he olisivat halunneet meihin tutustua, niin he olisivat kyllä tulleet luoksemme. Ehkäpä he olivat salakuljettajia tai harjoittivat jotakin muuta yhtä luvatonta tointa ja halusivat juuri sen vuoksi pysytellä erossa todistajista.

Tom saattoi olla oikeassa. Annoin periksi, ja niin läksimme takaisin saunalle, jossa kohta unikin taas otti valtaansa.

Heräsin vasta myöhään aamupäivällä. En olisi ehkä herännyt vielä silloinkaan, ellei Tom olisi keittänyt kahvia, jonka tuoksu voi saada puolikuolleenkin havahtumaan. Olin jo melkein valveilla, kun Tom meni rantaan hakemaan selvikettä, mutta siinä välillä lupsahtivat silmäni uudestaan umpeen. Nousin kuitenkin erittäin vikkellästi, kun Tom pirskontti tuomaansa vettä kasvoilleni. En suuttunut vaan kumarruin kuivaamaan kasvojani, mutta silloin tuo peijooni kaatoi lopun veden niskaani.

Tämä oli sentään liikaa, sen ymmärsi Tomkin, joka kaapaisi nopeasti kypälämäkeen. Kun en saanut poikaa kiinni, palasin saunaan ja panin oven sisäpuolelta hakaan. Sitten vaihdoin kuivan paidan päälleni ja tyhjensin kahvipannun. Saatuaani viimeisenkin tilkan mahaani tunsin itseni taas kuivaksi ja lämpimäksi ja olin jo Tomille täysin leppynyt. Päästin siis oven haasta ja julistin Tomille jalomielisesti anteeksiantoni.

Kun Tom huomasi vaaran olevan ohitse, hän tuli saunaan ja vilkaisi ilkkuen paitaani, jonka olin levittänyt kuivamaan. Mutta näyttipä poika kohtalaisen nololta, kun hän yritti turhaan kaataa kahvia kuppiinsa. Koston laki näytti hänelle selviävän, ja hänen täytyi tyytyä kohtaloonsa.

Läksimme nyt laivalle ansojamme kokemaan. Aavistukseni oli käynyt toteen. Kajuutan portaiden edessä olevista jäljistä näimme selvästi, että paikalla oli käyty ja että kävijä oli käyttänyt joko kalosseja tai kumipohjaisia kenkiä. Koska kumipohjakengillä voi kulkea täysin äänettömästi, innostui Tom heti väittämään, että mies on epäilemättä salakuljettaja.

— Miehet, kai tarkoitat. Jos heistä toinen on salakuljettaja, niin kai toinen myös.

— On kai, jos miehiä on kaksi. Mutta eihän näistä jäljistä voi nähdä onko miehiä yksi vai kymmenen.

— Kaksi niitä ainakin on.

— Oletko varma?

— Vertailepa noita molempia oikean jalan jälkiä.

— Kas todellakin, anturan korot näkyvät selvemmin toisessa jäljessä kuin toisessa. Sinustahan saattaa tulla vaikka salapoliisi.

— Kukapa tietää mitä mistäkin tulee. Mutta noin paljon näkee jo tavallinen maalaispoliisikin. Ja sen niistä näkee myöskin, että miehet eivät ole enää laivassa, koska viimeksi astutut jäljet vievät kajuutasta pois päin eikä miehistösuojan edessä näy mitään jälkiä.

— Oikeassa olet, hirtettävä.

Yritin saada jäljistä selville vielä enemmänkin, mutta se oli turhaa vaivannäköä. Vastaamatta jäivät myös Tomin kysymykset mitä miehet olivat illalliseksi syöneet, oliko heistä jompikumpi luonteeltaan äkkipikainen vaiko hidasverinen ja minkä väriset heidän silmänsä olivat. Tom väitti, että oikea salapoliisi pystyisi sanomaan tämän ja vielä paljon muutakin.

Mutta vaikka en pystynytäkään jälkien perusteella näin hienoihin tuloksiin, sain kuitenkin pian selville, mitä tietä miehet olivat laivasta poistuneet ja arvatenkin myös sinne tulleet. Jäljet johtivat isonmaston vanteille ja niitä pitkin ylöspäin. Tämän huomasin siitä, että muutama tuhkahitunen oli tarttunut myös väylinkeihin. Nousimme ensin vanteja ylös ja jatkoimme niiltä maston päähän asti. Ylin tanko, itse

mastonnenä oli korjattu pois, emmekä ylhäältä sitten muuta löytäneetkään.

Tomille asia näytti sitäkin selvemmltä. Hän muistutti miten Krakla, joka ui aalloilla saunanrakentajaukon edellä, oli saarille tultuaan levittänyt siipensä ja lentänyt pois. Turhaan yritin väittää Tomille, että hänen selityksensä oli mahdoton. Krakloja ei ollut kuin yksi ainoa ja sekin vain kansan uskomuksissa. Eikä se niissäkään esiinny kumikalossit jalassa.

Alas mennessämme Tom löysi kuitenkin jotakin, joka muutti hänen uskonsa täydellisesti. Mastonhäkkiin oli toinen kävijöistä kopauttanut piippunsa tyhjäksi. Nyt heräsivät Tomin salapoliisinvaistot äkkiä. Hän haisteli tupakamjätteitä ja väitti niiden olevan "Kultaista ruusua", jota merimiehet yleisesti polttelevat ja jota hänkin oli joskus isältään salaa maistellut. Ylpeänä hän väitti, ettei kukaan joka vähänkään ymmärtää tupakan päälle, voi erehtyä tämän tupakkalajin verrattoman hienosta tuoksusta. Häpeäkseni täytyi minun myöntää, etten pysty erottamaan nurkantakuisia ryssänlehdistä. Minun oli siis pakko luottaa kokonaan Tomin asiantuntemukseen ja uskoa hänen uusi teoriansa, että kävijät olivat ihmisiä, arvatenkin merimiehiä. Ja koska jokaisella mieron ruojalla ei ole varaa tupruttaa "Kultaista ruusua", olivat kävijät arvatenkin varoissaan olevaa väkeä. Toivottavasti he ovat salakuljettajia, lisäsi Tom vielä.

Palasimme siis oman saaremme rannalle jokseenkin yhtä viisaina kuin olimme sieltä lähteneetkin. Mutta uteliaisuuteni ei antanut minulle rauhaa, halusin tietää minne miehet olivat laivasta poistuneet. Olimme jo aikaisemminkin kulkeneet saaremme metsät ristiin rastiin, mutta ihmisistä emme olleet löytäneet jälkeäkään. Se saari, josta olimme tuoneet saunan kehikon, oli vain aaltojen sileäksi hioma kallio. Rottakaan ei olisi löytänyt sieltä piilopaikkaa. Jos miehet siis ylipäänsä oleskelivat näillä main — mikä minusta oli melkein varmaa — niin he eivät voineet asustaa missään muualla kuin kolmannella saarella, siis samalla, jonka rannassa heidän laivansakin oli. Mutta tälle saarelle oli mahdotonta päästä, siltä meistä ainakin tuntui.

Kolmas saari oli melkein yhtä suuri kuin se, jolla me asuimme ja jota olimme ruvenneet kutsumaan Kotisaareksi. Tuo saari oli joka puolelta hyvin jyrkkärantainen. Tomin isäkin kertoi: aikoinaan, ettei yhdessä Muklarien saarella ole koskaan käyty, sinne pääseminen oli kerta kaikkiaan mahdotonta.

Olimme jo aikaisemmin soutaneet saaren ympäri pari kierrosta löytämättä kuitenkaan maihinnousupaikkaa. Nyt teimme vielä yhden kierroksen, jonka jälkeen olimme varmoja, ettei saarelle voinut nousta ilman pitkiä tikapuita. Tikapuut olisimme kyllä pystyneet tekemään, mutta niiden pystyttäminen kalliota vasten oli taas juttu erikseen.

Keskustelumme tikapuista oli herättänyt minussa uuden ajatuksen. Kierrellyämme saaren poikkesimme vielä kerran laivalle. Kallioseinä oli laivan vieressä melkein pystysuora, ja laivan kyljestä oli siihen vain muutama jalka. Kiipesin taas mastonpähän ja heitin nuoraan kiinnitetyn vaarnan ylös kalliolle. Heitto oli vaikea suorittaa, eikä se onnistunutkaan ennen kuin kolmannella yrityksellä. Vedin nuoraa hiljakseen takaisin kunnes vaarna luiskahti alas jyrkän teeltä. Maston päästä kallion reunalle oli tasan kaksikymmentä jalkaa vinosti ylöspäin mitattuna. Tarkastin nyt maston päässä olevaa huipputangon kenkää. Se oli mustaksi lakeerattua rautaa, läpimitaltaan kaksitoista senttiä. Minusta tuntui kummalliselta, että kengän yläreunasta oli lakeeraus kulunut pois kallion puolelta. Mutta kun samassa huomasin, että kengän sisäpuoli näytti kuluneen vastaiselta puolelta, käsitin heti, ettei äsken keksimäni keino — jolla ehkä pääsisimme kalliolle — ollut suinkaan uusi. Sitä oli käytetty jo monta kertaa aikaisemminkin. Ja jos laivassa kävijät olivat päässeet siten kalliolle ja laivaan, piti tuon tempun luontua meiltäkin. Sitä oli nyt kokeiltava.

Tämä päätös mielessäni luisuin mastosta alas ja seisoin hetkisen kuluttua Tomin vieressä kannella.

Kehotin Tomia kiipeämään maston pähän ja katsomaan tarkoin huipputangon kenkää. Alas tultuaan Tom selitti minulle, että huipputanko oli ollut huolimattomasti harustettu ja siksi hangannut kenkensä sisäpuolta toisesta syrjästä.

Kysyin Tomilta oliko huolimaton harustus kuluttanut lakeerauksen myös kengän yläosasta. Tätä Tom ei ollut huomannut, mutta hän lähti vikkelenä kuin orava uudestaan mastonpähän. Kannelle tultuaan hän sanoi olevansa varma, että tangon päässä olevaan kenkään oli pistetty kalliolta jonkinlainen tanko. Tätä tietä olivat laivassa kävijät varmaankin sekä tulleet että menneet. Tom sanoi pyrkivänsä huomenna kalliolle samaa tempua käyttäen.

Laakasaaren korkeimmalla kohdalla oli viiden sylen pituinen reimaritanko, jonka ajojätät olivat sinne vieneet. Veimme sen vielä samana iltana laivaan, kiinnitimme köyden sen ohuempaan pähän ja saimme jonkin aikaa ponnisteltuaamme tuon raskaan esineen mastoa vasten nojalleen.

Varhain seuraavana aamuna palasimme laivalle köysikimppu ja muutamia pylpyröitä mukanaamme. Muutaman tunnin ankaran työskentelyn jälkeen meidän onnistui kallistaa tangon pää kalliota vasten.

Silta oli rakennettu.

Tom tahtoi heti paikalla kiivetä kalliolle katsomaan. Mutta koska työ oli ollut hyvin raskasta, kielsin Tomia lähtemästä ennen kuin oli vähän levähtänyt. Tom pani ensin kovasti vastaan, mutta huomattuani että minä olin valmis vaikkapa sitomaan hänet paikalleen, tuli hänkin kannelle ja lähti kanssani kotisaarelle murkinoimaan.

Syötyämme ja otettuamme pienet ruokaunet palasimme jälleen laivalle. Kiipesimme heti mastonhuippuun, ja minuutin kuluttua Tom seisoj yllepäällä kallion laella. Minun piti nyt seurata samaa heiluvaa tietä. Mutta minun isäni ei ollutkaan merimies vaan aito maanmyyrä, en siis ollut perinyt merimiehen hurjaa mieltä. Kun katselin alas laivankyljen ja kallion väliin, rupesi päätäni huimaamaan. Eipä paljoa puuttanut, kun olisin palannut nuivin nenin mastosta kannelle. Mutta Tomin ilkkuva naama pelasti minut tästä häpeästä. Syljin kouriini ja läksin kiipeämään.

Puolivälissä matkaa rupesi tanko ankarasti heilumaan, ja sydämeni alkoi vavahdella samassa tahdissa. Heiluminen lakkasi kuitenkin ylemmäksi päästyäni. Sen verran olin joka tapauksessa säikähtänyt ja pöllähtänyt, että jatkoin kiipeämistä, vaikka olin jo kallion kohdalla ja vaikka olisin voinut hypätä jo vaaratta tangolta. Samassa tanko keikahti irti kengästään, ja minun oli pakko hellittää otteeni. Ellei Tom olisi saanut minua hartioista kiinni, olisin varmasti seurannut tankoa syvyyteen. Nyt jäin kuin jäinkin Tomin viereen aivan kallion reunalle.

Arvelenpa ettemme näyttäneet kovin älykkäiltä sillä hetkellä. Olimme päässeet perille mutta samalla olimme joutuneet vangeiksi kalliolle. Vain yhdestä paikasta oli kallio sen verran viettävä, että olisimme ehkä voineet luisua siitä mereen. Mutta uintimatka laivalle, missä veneemmekin keinui, oli ainakin neljäsataa metriä. Ja vesi oli vielä niin kylmää, että siinä olisi voinut helposti kangistua. Eikä sitä paitsi "kuivan kosken laskeminen" pitkin kalliota tuntunut erikoisemmin houkuttelevalta.

Rupesimme tarkastelemaan vankilaamme lähemmin. Aivan jalkaimme vieressä oli pensaikossa tanko, joka oli vieläkin pitempi kuin äsken menettämämme. Se oli saarnipuuta, ohuempi mutta kuitenkin jäykempi kuin meidän tankomme, ja sen toisessa päässä oli merkillinen hela. Se oli aivan ilmeisesti tehty maston toisessa päässä olevaan kenkään sopivaksi. Ei ollut enää epäilystäkään siitä, mitä tietä laivassa kävijät olivat kulkeneet.

Olisimme nyt voineet punnertaa tangon paikoilleen ja palata laivaan, mutta se ei tullut mieleemmekään. Kun kerran olimme saarelle tulleet, emme lähtisi ennen kuin olisimme tutustuneet siihen ja sen asukkaisiin, jos täällä nyt sellaisia oli.

Nälkää meidän ei tarvinnut pelätä, vaikka jäisimme saarelle useaksikin päiväksi. Täällä pesi näet paljon vesilintuja, ja useimpien munat olivat suuria. Tiesimme kyllä, ettei ollut luvallista ottaa vesilintujen pesistä munia, emmekä aikoneetkaan turvautua tähän ruokaan ennen kuin viimeisessä hädässä.

Katselimme siis ympärillemme ja huomasimme, että luodon rannat olivat sen korkeimmat paikat. Koko luoto oli näet sisäänpäin viettävä umpilaakso, jonka keskellä oli vähäinen järvi. Luodon pinta-ala saattoi olla siinä neliökilometrin paikkeilla, tästä otti järvi noin kolmannen osan. Järven pinta näytti olevan huomattavasti merenpintaa alempana.

Vaikka luoto näyttikin ulospäin hyvin kolkolta ja elottomalta, olivat sen sisäosat kuitenkin melkoisen vehmaat. Kivien välissä kasvoi tuomia ja pihlajia, olipa siellä täällä jokunen ruotsinpihlajakin. Muutamat tuomet olivat jo täydessä kukassa.

Läksimme kävelemään alas järvelle päin. Paitsi tuota löytämäämme tankoa emme löytäneet mitään merkkejä ihmisistä. Suuri osa järven pintaa oli meille tuntemattomien vesikasvien peitossa. Yhdessä kohtaa tätä kasvustoa oli niin lähellä rantaa, että onnistuimme vetämään siitä muutaman säikeen ylös. Se oli sitkeätä kuin nuora. Rupesimme lappamaan sitä maalle, mutta loppua ei vain tullut, vaikka olimme kiskoneet jo monta kymmentä metriä. Leikkasimme vesiköynnöksestä palasen ja panimme sen kalliolle kuivamaan. Päätimme antaa sen tilaisuuden tullen opettajalle, joka oli aina kovin innoissaan saadessaan jonkin uuden kasvin kokoelmiinsa. Tällaista kummallista meriliekoa emme olleet niissä kokoelmissa koskaan nähneet.

Jatkoimme nyt kulkuamme pitkin rantaa aikoen kulkea järven ympäri. Kävelimme pensaikossa vähän matkan päässä itse rannasta. Kauas emme kuitenkaan ehtineet, ennen kuin edessämme oli jälleen ranta ja vettä. Luulimme siitä ensin puroksi, mutta sitten huomasimme sen olevan kapea ja syvä järvenpoukama. Poukaman vastainen ranta oli äkkijyrkkää kalliota.

Tässä poukamassa kellui vierekkäin kaksi suurta kannellista lotjaa. Ne täyttivät lahden koko sen leveydeltä ja ne oli kiinnitetty rautaketjuilla molemmille rannoille. Lotjat uivat niin syvässä, että kansi oli vain pari jalkaa vedenpinnan yläpuolella. Emme jaksaneet ymmärtää missä tarkoituksessa nämä isot

lotjat oli rakennettu mitättömään sisäjärveen, josta niitä ei saisi millään keinolla mereen. Tom, joka yhä vain uneksi salakuljettajistaan, arveli niiden sisältävän romminassakoita, silkkikankaita ja muitakin hienoja tavaroita.

Istuimme hetkisen toisen lotjan kannella ja ihailimme veden kirkkautta. Vaikka järven syvyys oli tässä paikassa kymmenkunta metriä, näkyi epätasainen pohja kuitenkin aivan selvästi. Lotjien pohjan alla huomasimme muutamia paksuja rautatankoja, jotka näyttivät johtavan kallion seinämään.

Koska tästä ei näyttänyt pääsevän pitemmälle, palasimme hetken kuluttua samaa tietä, jota olimme tulleetkin. Päästyämme siihen paikkaan, missä olimme vetäneet vesiköynnöksen kuiville, huomasimme veden laskeneen ainakin jalan verran. Köynnöskimppu oli jäänyt lähtiessämme melkein vesirajaan, mutta nyt se oli korkealla kalliolla. Sitä paitsi oli rannalla nyt runsaasti tyhjiä näkinkenkiä, joita emme olleet aikaisemmin huomanneet. Rupesimme molemmat niitä kokoilemaan.

Siinä puuhatessamme oli Tom ehtinyt minusta noin sadan metrin päähän pitkin rantaa kulkiessaan.

Olin juuri kahlannut veteen ottamaan erikoisen kaunista ja isoa näkinkenkää, kun äkkiarvaamatta kuulin Tomin päästävän hirvittävän hätähuudon. Näin että hän samalla huitoi kädessään olevalla kepillä jalkoihinsa. Mitään muuta asetta kuin tuo hento keppi hänellä ei ollut, ja huudosta kuulin selvästi, että poika oli hengenhädässä. Nähtävästi joku eläin oli hyökännyt hänen kimppuunsa.

Ei kestänyt puoltakaan minuuttia, ennen kuin olin Tomin apuna. Hänen ahdistajansa oli kaatanut hänet kumoon ja yritti saada häntä veteen. Tom piti molemmin käsin pienestä pensaasta, joka kasvoi lähellä rantaa. Hänen molemmissa jaloissaan oli kiinni kaksi suunnattoman suurta merikrapua, jotka yrittivät kiskoa häntä veteen. Tom oli heittänyt keppinsä ja koetti potkimalla päästä ahdistamistaan. Mutta turhaan.

Löin heti voimieni takaa kirveen talalla lähinnä olevaa nilviäistä päähän. Mutta kirveeni oli liian kevyt, ja ainoa seuraus iskustani oli se, että tuo hirviö ojensi toisen saksensa minua kohti. Tähtäsin nyt kirveen terällä saksen tyveen ja onnistuin osumaan niin hyvin, että saksen toinen haara putosi pois. Runsaasti kahden jalan pituinen eläin ei näyttänyt välittävän tästä vähääkään. Mutta kun uudella iskulla osuin Tomin jalkaa puristavan saksen ylimpään niveleeseen ja sain sen poikki, pakeni äyriäinen nopeasti veteen.

Yritin nyt pelastaa Tomin toisestakin vihollisestaan, mutta en ehtinyt vielä saada asettani oikein suunnatuksi, kun jo tunsin ruuviptien puristuksen oman sääreni ympärillä ja pian toisen otteen ensimmäisen alapuolella. En kerinnyt käyttää asettani, vaan minut kiskaistiin maahan ja tunsin liukuvani veteen päin. Huomasin että toinen minua raahaavista kravuista oli vieläkin suurempi kuin se, jonka olin juuri pakottanut perääntymään.

Olin jo melkein vesirajassa, kun sain kiinni eräästä suippopäisestä kivistä, joka pisti esiin hiekasta. Jalkani olivat vedessä, ja eläimet kiskoivat minua kaikin voimin. Mutta minusta tuntui siltä, että vihollisteni voima oli vedessä pienempi kuin maalla. Tunsin selvästi, että pystyn pitämään puoliani vielä vähän aikaa, jos vain otteeni kivistä kestää. Mutta monta minuuttia en kestä, sen tiesin myös.

Kirves oli aivan edessäni terä hiekkaan iskettynä. Koetin nyt pitää kivistä vasemmalla kädelläni ja tarttua oikealla kirveeseen. Sain juuri varresta kiinni, kun kuulin takaani rusahtavan äänen, joka pian toistui. Ruuviptien otteet sääressäni höltyivät, ja parilla potkaisulla olin niistä kokonaan vapaa. Samassa tunsin miten joku tarttui rajusti kaulukseeni ja vetäisi minut kuivalle. Ensimmäistä kertaa elämässäni pyörryin. Ankara voimannostus ja pelko saivat yhdessä tuon kohtauksen aikaan.

Kun tulin tajuihini, seiso vieressäni Tom ja tuntematon vanha mies, jolla oli viivoittimen näköinen rautatanko kädessään. Mies oli vetänyt saappaan jalastani ja katseli juuri paria sääreeni tullutta mustelmaa, jotka olivat hyvänä todistuksena vastustajani valtaisasta voimasta. Mies kosketteli mustelmia hyppysillään ja sai minut ulvaisemaan kivusta. Hän lohdutteli minua sanomalla, että muutaman päivän kuluttua pystyisin jo palaamaan samaa tietä, jota olin saarelle tullutkin, ellen tahtoisit käyttää toista mukavampaa reittiä, jonka hän lupasi minulle näyttää.

Kiittelin pelastajaani kaikesta sydämestäni ja rupesin itsekin hieromaan säärtäni. Mies kehotti minua jatkamaan hieromista jonkin aikaa välittämättä siitä, että mustelmia hiukan kirveli.

Tom oli päässyt koko jupakasta paljon vähemmällä, mutta hänellä olikin kaitaisemmat sääret kuin minulla. Mutta hänenkin sääri-varressaan oli sentään pari mustelmaa. Tom oli muuten vielä selvästi kauhuissaan ja katseli veteen kuin peläten, että jokin uusi hirviö nousee sieltä meitä ahdistamaan. Ellei pelastajamme olisi ollut lähetyvillä rautatankoineen, olisi Tom varmasti yrittänyt raahata minut kauemmaksi vedestä.

Rupesin nyt katselemaan tuota outoa miestä vähän tarkemmin. Hän oli keskikokoinen ja voimakkaan

näköinen mies. Hänen ahavoituneet tarmokkaat kasvonsa olivat omituisessa ristiriidassa hänen tukkansa kanssa, joka oli tuuhea mutta lumivalkoinen. Arvasin hänen olevan noin seitsemänkymmenen vuoden ikäinen, mutta ihmettelin samalla miten hän on voinut säilyä noin reippaana. Mies huomasi tarkastelevan katseeni ja kertoi hymyillen olevansa näiltä seuduilta kotoisin ja täyttäneensä vasta neljäkymmentäkahdeksan vuotta. Luulin hänen laskevan leikkiä, mutta myöhemmin sain tietää hänen olleen tosissaan.

Sata kysymystä pyöri kielelläni, mutta mies ei näyttänyt sellaiselta, jolta turhia kysellään. Silti katsoin voivani tiedustella, miten tällaisessa mitättömässä lätäkössä voi elää noin hirvittäviä petoja.

— Tämäpä lätäkö ei olekaan niin mitätön, vastasi mies. — Luoteen ja vuoksen ero tekee kahdeksatta jalkaa.

Pelkään ettemme näyttäneet Tomin kanssa oikein luottavaista naamaa.

— Ettekö ole lukeneet tai kuulleet mitään Norjan rannikolla olevasta kauheasta pyörteestä?

Minä en ollut kuullut siitä luotua sanaakaan. Mutta Tomin suusta rupesi tulemaan tarinaa kuin lapinkapasta. Siinä tuokiossa hän kertoi pitkän historian kahdesta merimiehestä, jotka olivat rasvatyvenellä lähteneet laivasta turskanpyyntiin ja joutuneet meripyörteen vaikutukseen. He olivat ensin soutaneet kaikin voimin päästäkseen pyörteestä pois, mutta huomattessaan ettei se onnistuisi, heillä ei ollut muuta tehtävissä kuin keskittää kaikki voimansa veneen ohjaamiseen ja estää se kaatumasta. Pyörre oli ollut suppilon muotoinen, ja kuta syvemmälle vene painui, sitä hurjemmaksi kävi sen vauhti. Pyörteen keskipisteessä oli vene ruvennut pyörimään kuin hyrrä, ja miehillä oli mennyt pää pahoin pyörälle. Miehet olivat lähteneet laivasta illan suussa. Toisella oli sinä yönä koiravahti ja hänen piti siis olla kannella kahdestatoista neljään. Mies oli tullut kovaan tuskaan, sillä hän tiesi, että yhdeksänhännäistä köysiruoskaa oli juuri hiljattain tervattu. Mutta vasta silloin kun laivassa soitettiin kolme lasia ja kun miehen vahtivuorosta oli jo kolme puolituntista kulunut, rupesi pyörteen voima heikkenemään. Kuitenkin vasta koiravahdin loppupuolella pääsivät miehet pyörteestä irti. Heidän laivalle tullessaan soitettiin juuri kahdeksan lasia, ja päivävahti oli tulossa kannelle. Iltavahti oli ollut mukava mies ja ottanut koiravahtivuoron, eikä kapteeni tiennyt asiasta mitään. Miehet olivat kertoneet olleensa koko seuraavan päivän pahasti kohmelossa, mutta siitä huolimatta oli vahtivuoro korvattava. Toisen täytyi siis olla iltapäivällä neljästä kahdeksaan vahdissa, ja hän vältti vain onnella tuon yhdeksänhännäisen, sillä vahtivuoron vaihtaminen ilman kapteenin lupaa oli kiellettyä.

Mies kuunteli hyvin totisen näköisenä koko kertomuksen. Tomin lopetettua hän sanoi lyhyesti: — Oletpa sinä aika mestari valehtelemaan! Muistutus sai Tomin pahalle tuulelle, sillä hän oli lukenut tarinan jostakin "Lentävästä hollantilaisesta" eikä ollut lisännyt siihen sanaakaan.

Mies veti nyt molemmat kuolleet merikravut rannalle, katkaisi niistä pyrstöt ja sakset ja käski meidän kantaa ne mukanaamme. Hän sanoi niiden olevan erittäin hyviä ruoka-aineita. Mutta elävinä nämä äyriäiset olivat niin vaarallisia, ettei mies sanonut uskaltavansa koskaan kulkea rannalla ilman isoa rautaviivoitinta. Silläkään ei kuulemma kannattanut lyödä päähän, joka oli hyvin kovakuorinen. Keskiruumiin kohdalta oli eläimen panssari heikompaa, siihen tähdätty voimakas lyönti tappaa kravun heti.

Läksimme nyt kulkemaan kolmisin sinnepäin, missä äsken olimme olleet. Kävellessämme mies kertoi, että tämä järvi oli yhteydessä valtameren kanssa. On ehkä olemassa samanlainen maanalainen tunneli kuin se, minkä vanhan ajan oppineet uskoivat yhdistävän Punaisen meren ja Välimeren toisiinsa ja josta muutamat yhteiset eläinlajit olivat jotensakin varmana todisteena. Oppaamme todisteli väitettään muun muassa sillä tosiasialla, että vesi täällä oli huomattavasti suolaisempaa kuin meressä. Todistuksista kävivät edelleen saaren merkillinen eläimistö ja kasvisto sekä luoteen ja vuoksen välinen suuri ero. Jo muutaman kymmenen sylon päässä rannasta ei luoti enää tavannut pohjaa. Oliko Pohjanlahden pinta tällä leveysasteella valtameren pintaa ylempänä vai alempana, siitä ei mies sanonut olevansa varma. Mutta ei sopinut epäillä, että valtameren luode- ja vuoksi näkyivät järvessä selvästi.

Minusta tuntui miehen puhe maanalaisesta kanavasta jotensakin yhtä uskottavalta kuin Tomin äskeinen kertomus merimiesten seikkailuista. Ellei hän olisi juuri äsken pelastanut henkeäni, olisin varmaan sanonut julki arveluni. Mutta Tomiin tämä puhe, jossa minusta ei ollut hihaa eikä helmaa, upposi kuin vesi kuivaan maahan. Hän jopa aikoi lähteä etsimään tunnelin toista päätä, kunhan ensin saisi merikapteenin tutkinnon suoritetuksi. Hän lupasi koluta Norjan ja Ruijan rannikot päästä päähän, ellei pyörre vähemmällä löytyisi.

Puhellessamme olimme tulleet siihen paikkaan, missä lotjat olivat. Ne kelluivat nyt selvästi matalammalla kuin äsken täällä ollessamme. Mies vei meidät tästä paikasta jonkin verran oikealle. Sieltä löytyi vuoreen johtava ovi. Ymmärsin että vuori muodosti tässä paikassa rotkon ja että saattajamme käytti sitä asuntonaan.

Miehen kehotuksesta astuimme sisälle. Voimakas valo häikäisi silmäni. Olimme suuressa, korkeassa huoneessa, jonka katossa ja seinillä oli kymmenittäin sähkölamppuja. Keskellä huonetta riippui upea kristallikruunu, kauniimpi ja epäilemättä paljon arvokkaampi kuin kirkossa näkemämme. Lattialla oli paksu ja erinomaisen kaunis brysselinmatto. Sekä katto että lattiat olivat tummaa tammipaneelia. Ilma huoneessa oli kuivaa ja sopivan lämmintä, eikä se tuntunut vähääkään tunkkaiselta. Tunsin olevani pikemminkin palatsissa kuin luolassa. Tätä vaikutelmaa lisäsivät toisiinsa huoneisiin johtavien ovien raskaat silkkiverhot. Huonekalut olivat vanhanaikaisia, nekin silkillä päällystettyjä. Häikäisevä sähkövalo ei vain sopinut huoneen arvokkaaseen tunnelmaan. Jos kruunussa ja seinillä olisi ollut vahakynttilöitä, olisi huone ollut mielestäni täydellinen.

Olimme Tomin kanssa jääneet ovensuuhun. Kaikkien näiden ihanuuksien omistaja seisoi vieressämme ja näytti iloitsevan hämmästyksestäni. Kun vilkaisin Tomia huomasin ihmeekseni, ettei hän ollut vähääkään hämillään, vaan päinvastoin aivan haltioissaan. Näytti siltä kuin hän olisi odottanutkin juuri tätä.

Samassa Tom kääntyi isäntämme puoleen ja avasi suunsa:

— Herra on tietysti salakuljettaja tai ehkäpä merirosvo?

Häpesin suunnattomasti toverini häikäilemättömiä sanoja, mutta eihän niitä enää käynyt peruuttaminen. Yritin sopertaa jotakin Tomin lapsellisuudesta ja hänen vilkkaasta mielikuvituksestaan, mutta sanani hukkuivat isännän raikuvaan nauruun.

— Vai sellaiselta mieheltä minä näytän. Kyllä sinä, poikaseni, taidat nyt pettyä pahemman kerran. Tullaamatonta tavaraa en ole tuonut maahan markankaan arvosta. En ole myöskään yhtä ainoata kauppalaivaa häirinnyt.

Tom näytti pettyneeltä.

— Mutta, jatkoi isäntämme, et ole aivan väärässäkään. Näitä lamppuja lukuunottamatta on epäilemättä kaikki mitä täällä näet salakuljettajien, ehkäpä merisissienkin tänne kuljettamaa. Näissä huoneissa on todellakin asunut merirosvoja, joiden kokoamat aarteet käytetään nyt parempiin tarkoituksiin kuin mitä niiden entiset omistajat ovat aikoinaan kuvitelleet.

Tomin kasvot kirkastuivat huomattavasti. Olihan jo sekin jotain, että tämä paikka oli vanha merisissien pesä. Olkoonkin että nykyiset asukkaat harjoittivat rauhallisempia puuhia. Ehkäpä täältä voisi löytää entisten asukkaiden jäljiltä muutakin mielenkiintoista kuin nämä vanhat huonekalut. Tom innostui tästä ajatuksesta siinä määrin, että pyysi heti lupaa mennä katselemaan muitakin huoneita. Isäntämme oli tähän suostuvainen.

Ei kulunut minuuttiakaan, ennen kuin Tom palasi takaisin kauhistuneen näköisenä. Kun hän käänsi tuijottavat silmänsä isäntämme, niin tämä vain nauroi ja kysyi, oliko Tom nähnyt merisissin vai maapeikon.

Tomin astuessa viereiseen huoneeseen oli siellä istunut kirjoituspöydän ääressä — isäntämme. Mutta hän ei ollut enää sama hyväntahtoinen vanhus kuin äsken, vaan keski-ikäinen tuimannäköinen mies, jolla oli musta tukka ja parta. Hän oli noussut kiivaasti pöytänsä äärestä, temmannut Tomia rinnuksesta ja kysynyt miten hän oli tänne tullut ja mitä hänellä oli asiaa. Kun Tom oli pelästyneenä vastannut, että mies kai parhaiten tiesi sen asian, koska oli äsken hänen henkensä pelastanut, rupesi tämä nauramaan ja työnsi hänet ovesta takaisin saliin.

Tuskin Tom oli saanut tämän kerrotuksi, kun hänen kuvailemansa mies astui viereisestä ovesta saliin.

Kun miehet nyt seisoivat vierekkäin, oli ero helpommin huomattavissa. Toinen veli — arvasin heti, että miehet olivat veljeksiä — oli yhtä tumma kuin toinen vaalea. Hän oli myöskin vähän pitempi ja ryhdikkäämpi kuin pelastajamme. Mutta Tomin äskeistä hämmästystä en silti yhtään ihmetellyt, niin samannäköisiä miehet lopultakin olivat.

Pelastajamme oli jatkuvasti huvittunut. Mutta hänen veljensä näytti tuikealta eikä kiinnittänyt meihin vähäistäkään huomiota. Hän oli saanut varmuuden siitä, ettemme olleet tunkeutuneet luvatta hänen asuntoonsa, muuten olimme hänelle vain ilmaa. Hän oli aivan toisissa ajatuksissa.

— Etkö voi tarjota minulle mitään syötävää? hän sanoi veljelleen. — Olen koko päivän ajatellut, laskenut ja sommitellut enkä ole vielä saanut palastakaan voimakoneeseeni. Ellen saa siihen tarpeellista polttoainetta, se tekee lakon, ja siihen loppuivat työmme ja tuumamme.

— Olethan sinä jo tänään syönyt aamiaisen ja päivällisen. Älä lämmitä konetta liiaksi, se kuluu liian nopeasti loppuun. Ei kynttilääkään saa polttaa molemmista päistä.

— Olenko todellakin syönyt jo kahdesti tänään? Kovin minun on taas nälkä. Pitää syödä vahvasti, tehdä työtä vahvasti ja ottaa työstä huikea maksu. Tiedän sen. Mutta mikäs tuossa on? Oletko onnistunut saamaan merikravun? Sen liha on hyvin fosforipitoista ja virkistää erinomaisesti liiallisesta työstä väsyneitä aivoja.

— Vai kelpaisi se sinulle, herkkusuu. Miksi en onnistuisi, kun on hyvät syötit. Olen käyttänyt näitä poikia syötteinä.

— Älä helkkarissa! Siihen ne tulevat olemaan erinomaisia. Pyydämme tästä lähin joka päivä merikrapuja, Sido ne nulikat vain lujasti kiinni, muuten kravut vievät ne mukanaan.

Tuon tuimannäköisen herran meille suunnittelema kohtalo ei tuntunut vähääkään hauskemmalta kuin jos olisimme joutuneet merisissien valtaan. Hänen veljensä hymyilevät kasvot näyttivät kuitenkin takaavan, ettei noita sanoja pitänyt käsittää aivan kirjaimellisesti. Tuikea herra näyttikin jo samassa unohtaneen tuumansa, koska hän kääntyi Tomin puoleen ja kysyi paljon leppeämmällä äänellä:

— Osaatko laittaa ruokaa, poikaseni?

— Osaanhan minä muutamia ruokalajeja. Osaan keittää puuroa ja lihamuhennosta perunoiden kanssa.

— Puurosta älä minulle puhu! Onhan meillä nyt merikrapuja. Pane vettä ja vähän suolaa kattilaan ja keitä kravun pyrstö ja sakset. Mutta ota jalat allesi, tai minä pehmitän selkänahkasi!

Tom otti keitettäväksi määrättyt kravun osat ja katseli neuvottomana ympärilleen. Toinen mies oli jo mennyt huoneesta pois.

— Tuossa on keittiö. Painu jo työhösi!

Tom livahti hänelle näytettyyn huoneeseen. Minä kiiruhdin perässä päästäkseni ainakin muutamaksi minuutiksi tuon ankaran herran komennosta.

Keittiön seinällä riippui hyvässä järjestyksessä kattiloita, patoja, paistinpannuja ja muitakin keittoastioita. Ne näyttivät aivan käyttämättömiltä, yhdessäkään ei ollut nokipilkkua. Eikä ihmekään, sillä isäntä näytti unohtaneen laittaa keittiöönsä tulisijan. Koska liettä ei etsimisestä huolimatta löytynyt, panin kattilan pöydälle ja kaadoin siihen vettä. Tom pani tapetun merikravun pyrstön ja kynnet kattilaan, johon olin ripotellut muutaman suolajyväsien.

Enempää emme osanneetkaan tehdä. Istahdimme odottamaan, että saisimme tarkemmat määräykset aterian valmistamisesta.

Liekö kulunut kymmenen tai viisitoista minuuttia siinä juttellessamme, kun äkkiä havahduimme outoon porisevaan ääneen. Ääni tuli epäilemättä kattilasta. Sen kansi liikahti muutaman kerran, rupesi sitten tanssimaan, eikä tahtonut pysyä enää paikallaan. Rupesivatko nuo onnettomat kravunkynnet uudestaan elämään? Olin jo tuntevinani niiden sulkeutuvan vielä kerran sääreini ympärille. Samassa kansi lennähti kokonaan pöydälle.

Sakset ja pyrstö, jotka olimme panneet kattilaan iljettävän harmaina, loistivat nyt silmiimme heleänpunaisina. Vesi kattilassa kuohui, ja höyry kohosi kattoa kohti. Tomkin, joka ei tavallisesti vähästä hämmästynyt, jäi tuijottamaan kattilaa silmät tapilla.

Olin asettanut kattilan pöydällä olevalle pyöreälle alustalle. Itse pöytälevy oli minusta liian hieno uskaltakseni panna kattilan suoraan sen päälle. Tutkin nyt tuota alustaa ja huomasin sen laskeutuneen muutaman sentin pöytälevyn pintaa alemmaksi. Nyt Tomkin uskalsi jo lähestyä pöytää, eikä asiassa hänen mielestään ollut enää mitään kummallista. Olimme kuulemma lumotussa linnassa. Ja pöytä oli itsestään keittävä. Hän oli lukenut jostakin kirjasta juuri samanlaisesta pöydästä. Kirjassa oli pöytä hankkinut kaikki ruuatkin itse. Sen ääressä kun sanoi: pöytä, kata itsesi! niin heti ilmestyi höyryäviä vateja. Ei muuta kuin valita vain!

Minä en kuitenkaan tyytynyt Tomin yksinkertaiseen selitykseen. Rupesin asiaa tutkimaan ja huomasin, että kattila lakkasi heti kiehumasta, kun nostin sen alustaltaan, mutta alkoi uudestaan porista niin pian kuin se laskettiin sille takaisin. Mutta nyt se rupesi kiehumaan niin vimmatusti, että vesi räiskyi reunojen yli pöydälle. En tiennyt mitä tehdä.

Sen sain kuitenkin pian tietää. Kipenöivä korvapuusti miltei kaatoi minut pöydän viereen, ja äreä ääni huudahti:

— Miksi sinä, pojanpöllö, panet kaksinkertaisen virran, vaikka vesi kiehuu muutenkin liian kovasti?

Enhän minä siihen osannut mitään vastata. Mutta kun kurittajani väanteli jotakin pöydän reunassa olevaa pientä nappulaa, kiehui vesi taas aivan hiljaa poristen.

Rupesin nyt aavistamaan, mitä salaisuuksia pöydässä oli, Sähkövalaistus huoneessa ei ollut minua pahemmin ihmetyttänyt, sillä olin kuullut sellaisesta puhuttavan. Mutta että huoneiden lämmittäminen, jopa ruuan valmistaminenkin voisi tapahtua sähkövirran avulla, siitä en ollut aikaisemmin tiennyt yhtään mitään. Nostamalla kattilan pyöreälle levyille olin pannut sähkövirran toimimaan, ja nostamalla sen pois ja sitten taas paikoilleen, olin saattanut virran kaksinkertaiseksi.

Talon tuikea herra — sillä hän tuo kurittajani oli — ei katsonut tarpeelliseksi antaa meille mitään selitystä. Hetken kuluttua hän pisteli puikolla kravun lihaa, ja kun se hänestä oli kypsää, käski hän meitä ottamaan kattilan ja tulemaan mukaan ruokasaliin, tuohon huoneeseen, jossa emme olleet vielä käyneet. Hänen veljensä oli kattanut sinne ruokapöydän. Asetin kattilan höyryävine sisältöineen keskelle pöytää, ja sitten rupesimme syömään.

Aterian aikana huomasin, miten tuon tuikean herran kasvojen ilme sulii yhä leppeämmäksi. Ja sitä mukaa kuin hän alkoi tulla kylläiseksi, muuttui hänen puhetapansakin vähemmän ankaraksi. Hän rupesi jo kiittelemään Tomia hyväksi kokkipojaksi ja sanoi veljelleen, että olisi ehkä hyödyllisempää käyttää häntä kokkina kuin täkykalana. Ehkäpä kravunpyynti onnistuisi käyttämällä yksin minua syöttinä. Mutta että hän olisi laskenut meidät vapaiksi nyt kun olimme kerran joutuneet hänen valtaansa, se ei näyttänyt juolahtavan hänen mieleensä vahingossakaan.

Lempeäluontoisempi veljeksistä hymyili näille ehdotuksille ja iski meille silmää, jotta olisimme huolehti. Ja vaikka vaara näytti nyt kohdistuvan lähinnä minuun, en kuitenkaan osannut tosissani pelätä. Olinkin arvannut oikein tuon ankaran herran luonteen, sillä aterian päätyttyä hän rupesi jo puhumaan sellaisia, että minua voisi ehkä sittenkin käyttää apulaisena työpajassa, missä tapauksessa minua ei tarvittaisikaan kravunsyötiksi.

Tomin olinpaikkaamme kohdistuva uteliaisuus oli vielä yhtä suuri kuin tänne tullessamme. Hän oli odottanut sopivaa hetkeä ja kysyi nyt eikö hän saisi tutustua taloon ja sen mahdollisiin salaisuuksiin, koska hänen kuitenkin piti jäädä tänne pitemmäksi ajaksi. Tietysti tässä vanhassa merisissien pesässä oli salakäytäviä ja laskuluukkuja ja kätkeytyä varastohuoneita ja kenties muitakin salaisuuksia.

Nyt tuikea herra nauroi ensi kerran oikein sydämensä pohjasta. Hän sanoi Tomille, ettei hän ollut itsekään ehtinyt suorittaa tärkeiltä töiltään mitään perusteellista kotitarkastusta, vaikka olinkin asunut täällä jo useita talvia. Mutta jos Tom sattuisi tutkimustensa yhteydessä löytämään hänen huoneestaan raskaan rautahelaisen arkun, jossa oli kultarahoja, niin tämä oli ensimmäisen löytäjän oikeudella hänen ja hänen veljensä omaisuutta. Siihen ei Tom saisi kajota.

Näin sanoen isäntämme työnsi sähkölyhdyn Tomin käteen ja käski hänen olla tarkkana etsiskelyissään. Varsinkin uusista kultalöydöistä hän olisi iloinen. Ne olisivat hyvään tarpeeseen isännän tieteellisiä tutkimuksia varten, ja Tom saisi kyllä hyvät löytäjäiset.

Tuskinpa kukaan olisi voinut olla onnellisempi kuin Tom. Haltioissaan hän poistui huoneesta samalla kertaa kuin isäntä meni omaan huoneeseensa työpöytänsä ääreen. Mitäpä hän rahoista ja aarteista! Mutta salakäytävät ja salaportaat ja kätkeyty laskuluukut, ne vasta jotakin olivat!

Jäin ruokasaliin kahden kesken pelastajamme kanssa, joka sanoi minulle, että saisin ruveta kutsumaan häntä Esko-sedäksi, hänen nimensä oli näet Esko. Sukunimeään hän ei halunnut sanoa. Hänen veljeään olisi parasta sanoa kapteeniksi. Tämä oli kyllä paremminkin insinööri kuin merikapteeni, mutta molemmat veljekset olivat olleet merillä ja suorittaneet merikapteenin tutkinnon Liverpoolissa.

Kapteenin tutkimukset, joissa häntä ei saanut häiritä, koskivat sähköä. Tältä alalta hän tiesi enemmän kuin monet maailmankuulut tiedemiehet. Näissä suojissa, jonne ei päässyt ainoakaan auringonsäde, loistivat valoisimpanakin kesäpäivänä sähkölamput. Näitä ennen niin kolkoja huoneita lämmittivät nyt sähköllä toimivat lämmityslaitteet. Samoin toimi katossa suriseva tuuletin sähkövoimalla, ja juuri asken olin saanut tutustua sähkölieteen.

— Mutta missä on voimalaitos, joka synnyttää kaiken tämän sähkön?

— Tänne tullessasi näit sen kyllä, astuitpa sen ylitsekin.

— Missä?

— Muistatko ponttuut tuolla ulkona? Ne nousevat ja laskevat vuoroveden mukana ja panevat käyntiin dynamon, joka panostaa akkumulaattorit. Juuri nämä akkumulaattorit ovat veljeni tärkein keksintö. Ne painavat vain murto-osan siitä, mitä parhaimmat akkumulaattorit painoivat ennen, mutta siitä

huolimatta niihin kerätty sähkö säilyy vuosikautia. Etkö huomannut kuinka kevyt oli toverisi saama lyhty? Se oli kuitenkin viidenkymmenen watin lyhty ja se palaa samalla paristolla toistasataa tuntia. Keksintönsä tähän puoleen kapteeni on kyllä tyytyväinen, hän pitää sitä täysin valmiina. Jo tätä keksintöä viimeistellessään hän söi kuin ahma, ja nyt hänestä näkyy tulleen oikea ruoansulatuskone. Mitä enemmän hän syö, sitä enemmän minulle kasaantuu työtä. Hän ei näet koskaan käy itse käsiksi työnsä mekaaniseen puoleen. Hän vain ajattelee, laskee, piirustaa ja mittaa, ja minun on pakko rakentaa kaikki hänen suunnittelemansa koneet ja pitää ne kunnossa. Usein en saa nukkua neljääkään tuntia vuorokaudessa. En tiedä nukkuuko hän itse sitäkään. Kun hänellä on jokin oikein pulmallinen ongelma ratkaistavana, hän saattaa olla viikkokausia valveilla. Silloin minulla on vähän paremmin aikaa, sillä hän ei ehdi käydä niin usein työhuoneessa minua hoputtamassa.

— Mutta miksi veljenne syö niin paljon? Onko hänen ruoansulatuselimissään jotakin vikaa?

— Päinvastoin. Parempaa ruoansulatusta ei ole kenelläkään. Kun hän joskus suo itselleen lyhyen lepoajan, hän lakkaa heti ahmimasta eikä syö enempää kuin muutkaan ihmiset. Hän väittää, että mitä vähemmällä kuormituksella konetta käytetään, sitä vähemmän polttoainetta se tarvitsee, mutta täydellä kuormituksella käyvä höyrykone vaatii myös täyden pesän hiiliä. Pelkään vain sitä, että hän yrittää joskus saada koneestaan irti niin paljon, että se räjähtää. Olen häntä siitä monta kertaa varoittanut, mutta hän vastaa aina, että koneenkäyttäjä, joka tuntee koneensa, ei kuormita sitä enempää kuin mitä se kestää. Ja hän sanoo myös, että jos hän ei saa käyttää konettaan täydellä teholla, tuntee hän itsensä kelvottomaksi.

— Soveltaako kapteeni ihmiseen samoja lakeja kuin kuolleeseen koneeseen?

— Sen hän juuri tekee. Tietysti hän myöntää, ettei jokaisesta ihmisestä voi saada yhtä paljon voimaa. Asia riippuu siitä, miten ja minkälaisista aineksista kukin on suunniteltu ja sommiteltu, miten tuota voimakonetta on voideltu ja muutenkin hoidettu ja lisäksi vielä siitä, minkälaista työtä se on pantu tekemään. Parhaimmastakin hoidosta huolimatta ei auton moottori kestä tomuisella ja kuoppaisella maantiellä puoltakaan siitä ajasta, minkä samanlainen moottori kestää veneeseen asennettuna. Ja hienoimmasta teräksestä tehty höyrysylinteri, joka painaa kaksikymmentä kiloa, tekee tehtävänsä paljon paremmin kuin satakiloinen sylinteri, joka on valettu romuraudasta.

— Minun ruumiini, jatkoi setä edelleen, hän sanoo olevan kutakuinkin sellaisen kuin sopii tehtaantyyöläiselle, kun hän taas itse pääsee parhaimpiin tuloksiin käyttämällä pääasiallisesti aivojaan. Minäkin käyttäisin mielelläni aivojani joskus, varsinkin silloin kun ruumiini on liian väsynyt tavalliseen työhön. Mutta veljeni väittää, että koska hän ei voi luottaa kehenkään muuhun keksintöjensä käytännöllisessä toteuttamisessa, on parasta jatkaa samaa työnjakoa kuin tähänkin asti.

Minusta kapteeni tuntui jotensakin vaativalta veljeltä, mutta Esko-setä näytti olevan tehtävänsä tyytyväinen. Sitä paitsi näkyi selvästi, että veljesten välillä vallitsi hyvä veljellinen rakkaus. Se näkyi myös, että Esko-setä ihaili veljensä suurempaa lahjakkuutta.

Tommin kotitarkastus rupesi mielestämme kestävämpään tarpeettoman kauan. Menimme siis Esko-setän kanssa keittiöön katsomaan, mitä hän siellä oikein mahtoi hommata.

Tomia ei näkynyt keittiössä. Mutta huoneen seinäpaneelissa ammotti musta aukko.

Tom oli päässyt uskomattoman nopeasti toiveittensa salakäytävään. Mutta keittiöön tullessamme emme voineet vielä nähdä, että hän oli onnistunut puhissaan ratkaisevammin kuin hänestä itsestään oli mieluista.

Keittiön seinässä oleva aukko johti todellakin salakäytävään, jonka toisessa päässä pilkotti päivänvaloa.

— Hei, hei! huudahdin.

Äänekäs "hohoi, ole varuillasi" kajahti minua vastaan käytävän toisesta päästä. Kuitenkin minusta tuntui siltä, että huuto tuli kauempaa tai syvemmältä kuin siitä paikasta, jossa näin päivänvaloa.

Astuin käytävään, joka vietti melko jyrkästi alaspäin. Ja varoituksesta huolimatta oli vähällä, etten joutunut käytävän toiseen päähän nopeammin kuin mikä oli terveellistä. Käytävän lattia ja seinät olivat näet kosteuden vuoksi erittäin liukkaat. Lipetin jaloiltani ja rupesin nopeasti liukumaan alaspäin. Pelkäsin jo, ettei takapuoleni kestä tällaista matkantekoa, kun onneksi sain vauhdin hiljenemään painamalla käteni seiniä vasten. Pääsin takaisin jaloilleni ja varovaisesti hapuillen minun onnistui päästä käytävän toiseen päähän.

Käytävä päättyi vuorensinämään, joka laskeutui tässä paikassa äkkijyrkkänä mereen.

Kahdeksan jalkaa alempana istui Tom vuorensinämän vieressä olevassa pienessä veneessä. Hän oli tosin likomärkä, mutta muuten vahingoittumaton, jos nyt ei oteta lukuun paria pikku nirhamaa. Eikä hän näyttänyt yhtään säikähtyneeltä. Mutta minun luokseni käytävään hän ei päässyt, enkä minäkään voinut laskeutua alas hänen seurakseen, niin jyrkkä oli kallionseinämä.

En uskaltanut astua aivan käytävän suulle. Näin kuitenkin paikaltani, että kallion seinät olivat joka puolella yhtä jyrkät, ylhäällä ne näyttivät jopa kallistuvan toisiaan vasten, niin että päivä pilkotti ylhäällä vain pienestä aukosta. Tuntui siis luonnolliselta, että vaikka me Tomin kanssa olimme soutaneet saaren ympäri kahteenkin kertaan, niin tuo sivuväylä oli jäänyt huomaamatta. Asia oli helposti selitettävissä: kummallakin kerralla olimme soutaneet niin kaukana rannasta, että pikku mutkat ja sokkelot jäivät huomaamatta.

Nykyisestä olinpaikastani en voinut Tomia auttaa, sen huomasin heti. Yritin siis palata takaisin. Pääsinkin ehkä kymmenen askelta eteenpäin, mutta sitten tuli niin liukas paikka, että minun oli pakko huutaa Esko-sedältä apua. Hän heittikin minulle köydenpään, ja sen avulla pääsin verraten helposti ylös keittiöön.

— Missä Tom on? kysyi Esko-setä.

— Istuu veneessä.

— Eihän se ole mahdollista.

— En tiedä miten mahdollista se on, mutta veneessä hän vain istuu.

— Siinä tapauksessa hän on joutunut venevalkamaan. Mutta sinne ei pääse muualta kuin pienestä aukosta, joka on sen katossa.

Selitin Esko-sedälle, että Tom on epäilemättä juuri tuossa venevalkamassa ja pyysin Eskoa auttamaan hänet sieltä ihmisten ilmoille.

Läksimme ulos ja nousimme lahden toiselta rannalta vuorelle. Vähäisestä vuoren aukosta näimme toverini, joka yhä istui veneessä, mutta nyt alastomana.

— Hohoi! huudahdin.

Vastausta en saanut, sillä huutoni vielä kiiriessä onkalossa hyppäsi Tom veteen. Ei kuitenkaan kestänyt kauan, ennen kuin hän jälleen ilmestyi pinnalle jokin esine kädessään.

Vieressämme olevaan aukkoon oli kiinnitetty paksu touvi, jonka toisen pään setä nyt sujautti alas aukosta. Se ylettyi vedenpintaan asti, ja minuuttia myöhemmin istuimme sedän kanssa veneessä Tomin vieressä. Tom katseli niin hartaasti kädessään olevaa esinettä, että hän tuskin huomasi saaneensa seuraa. Hän ei edes muistanut pukea vaatteita päälleen.

Esine jota Tom niin innokkaasti katseli, oli vanha neliskulmainen Ruotsin plooduraha, jonka kulmiin ja keskelle oli leimattu arvomerkinä. Tuollaisia rahoja näkee meidän kulmillamme monessakin talossa. Niiden uskotaan tuottavan talolle onnea, ja siitä syystä ne onnistuvat usein välttämään muun kupariromun kohtalon — sulattamisen ja kahvipannuksi valamisen. Myöskin Tom oli nähnyt näitä rahoja useamminkin kuin kerran, mutta silti hän tarkasteli tätä juuri löytämänsä ploodua aivan erikoisella hartaudella. Hetken kuluttua hän huokasi ja sanoi, että "ei tätä voi kukaan kristitty ihminen ymmärtää". Sitten hän ojensi rahan sedälle ja alkoi pukea likomärkiä vaatteita päällensä väännettyään enimmäkseen veden niistä.

Raha oli neliön muotoinen, noin kuudentoista tai kahdeksantoista sentin levyinen ja pituinen kahden taalarin plooduraha. Leimapuoli oli aivan tavallisen näköinen. Mutta rahan toisella puolella näkyi useita viiruja ja naarmuja, jotka eivät näyttäneet itsestään syntyneiltä. Pikemminkin ne oli piirretty siihen veitsenkärjellä tai jollakin muulla terävällä esineellä. Ne näyttivät muodostavan jonkinlaisen kokonaisuuden, mutta raha oli niin paksussa homeessa, ettei kaikkia viiruja voinut erottaa eikä kuvioista saanut siis täyttä selkoa.

Kiipesimme touvia myöten takaisin maan pinnalle, ja pian Tom saatiin lämmittelemään itseään työpajan lämmityslaitteella.

Tom oli aloittanut etsintänsä keittiöstä. Hän oli lukenut monenlaatuisista laskuluukuista ja salakäytävistä, joita tavataan vanhoissa rakennuksissa, eikä hän voinut kuvitellaakaan vanhaa merisissien tukikohtaa, jossa ei sellaisia olisi. Hän aloitti siis etsintänsä siinä varmassa uskossa, että jokin salakäytävä tai sellainen varmasti löytyisi. Ehkäpä onkin niin, että nyky maailma on vailla kaikkia salaperäisyyksiä vain siitä syystä, ettei sellaisiin uskota. Mutta Tom uskoi, ja ilmeisesti siksi hänen toiveensa toteutui odottamattoman pian. Tom sanoi itse, että se tapahtui liiankin nopeasti.

Salakäytävähän pitäisi löytää vasta pitkälisten etsiskelyjen jälkeen. Mitäpä iloa niistä muuten olisikaan! Joskus sentään tapahtuu sellaista, että salakäytävä löytyy melkein itsestään. Näin oli Tomillekin käynyt. Tom luokitteli nopeasti löytämänsä salakäytävän tuohon jälkimmäiseen luokkaan ja oli löydön helppoudesta huolimatta siihen tyytyväinen. Saattoihan asumuksessa olla toisiakin salakäytäviä, kukaties hyvinkin vaikeasti löydettäviä.

Tom oli lukenut kymmenistä kirjoista, että oikean salakäytävän ovi on kätkeyty aina nimenomaan seinäpaneeliin ja että se avautuu jollakin salaisella pontimella tai muulla metkulla. Niinpä hän päättikin aloittaa etsinnät juuri seinäpaneelistä. Hän nosti useita seinällä riippuvia keittoastioita lattialle, etteivät ne haittaisi hänen tutkimuksiaan. Tomilla ei ollut tapana hätiköidä toimissaan, kaikki oli suoritettava perusteellisesti. Joku kasarinvarti sattui silloin takertumaan koukkuunsa niin lujasti, että koukku irtosi paneelistä. Kun Tom yritti työntää sitä takaisin paikoilleen, antoi kokonainen paneelilevy periksi, ja Tom suistui suin päin käytävään luisuen hetkessä sen toiseen päähän asti. Käytävässä oli ollut pari koivupensasta, ja kun Tom näki niiden välistä veden vilahtavan, hapuili hän käytävän seinistä tukea. Silloin hän oli saanut käteensä ploaturan, joka oli ollut käytävän seinän ja lattian väliseen rakoon pistettynä.

Tom suistuessa veteen oli raha luiskahtanut hänen kädestään. Hiekkaisella pohjalla se näkyi kuitenkin selvästi, ja sukeltamalla oli Tom saanut sen uudestaan haltuunsa.

Esko-setä arveli ploatun olevan tämän talon onnenraha, joka oli kätkeyty tuohon koloon. Mutta koska se oli nyt tullut päivänvaloon, voisi sitä säilyttää yhtä hyvin jossakin pöytälaatikossa kuin entisessä kolossaan. Mutta Tom ei uskonut, että rahaa oli säilytetty vain sen takia, että se oli talon onnenraha. Hän väitti, että joku salakuljettaja oli halunnut piilottaa sen tovereiltaan ja pistänyt sen siksi käytävän rakoseen. Se oli arvatenkin ollut miehestä enemmän kuin kahden taalarin arvoinen. Joka tapauksessa Tom halusi puhdistaa rahansa voidakseen "lukea", mitä siihen oli piirretty.

Tom hangattua homeen rahan pinnalta näkyi piirros selvästi. Kirkastetulla pinnalla näkyivät ohuimmatkin raaputukset vihertävinä juovina.

Minä ja Esko-setä olimme molemmat sitä mieltä, että piirros esitti puuta, jonka latvassa istui apina. Apina oli suhteettoman suuri puuhun verrattuna. Mutta tuollaisia perspektiivivirheitä sattuu taitamattomalle varsin helposti. Ja mikään taiteilija ei piirroksen tekijä ollut — sen näki selvästi, vaikka piirros olikin kovin huolellisesti tehty.

Katsellessamme rahaa tuli kapteeni huoneeseen. Tom ojensi rahan hänelle, sillä hän muisti kapteenin kehotuksen pitää erikoisesti rahoja silmällä. Kapteeni otti rahan, katseli vuosilukua ja antoi sen sitten hymyillen takaisin Tomille sanoen, ettei raha ollut juuri minkään arvoinen. Jos se olisi leimattu sinä ja sinä vuonna — tuota vuosilukua en enää muista — olisi siitä maksettu muutama satanen. On näet olemassa sellaisia tuhertajia, jotka eivät pysty mihinkään vaativampaan toimeen, vaan huvittelevat kokoilemalla vanhoja rahoja, postimerkkejä ja muuta arvotonta roskaa. Tuollaiset ihmiset saattavat maksaa arvottomasta kuparinpalasesta puolet omaisuudestaan. Mutta tämä raha on heidänkin mielestään vain arvoton vaskipalanen, vain muutaman markan arvoinen.

Esko-setä käänsi rahan ympäri ja kysyi veljeltään, mitä kuva merkitsi. Kapteeni vilkaisi siihen ja sanoi hänkin, että se esitti puuta, johon apina oli kiivennyt. Salakuljettajalla ja merisissillä käy aika usein pitkäksi. Arvatenkin on joku tämän talon entinen asukas tehnyt tuon kömpelön piirroksen aikaansa kuluttaakseen.

Tom ei uskonut sen paremmin meidän kuin kapteeninkaan selitystä. Kukaan ei rupea kaivertamaan tuollaista kuvaa vaskeen vain aikansa kuluksi. Ja miksi raha oli kätkeyty käytävään? Varmaankin sen vuoksi, ettei se joutuisi asiattomien käsiin. Kuvalla täytyi olla jokin salainen, syvempi merkitys.

Illalla Tom otti rahan mukaansa sänkyyn. Kun heräsin yöllä kahden aikaan, huomasin hänen sytyttäneen lampun ja tuijottavan rahaansa. Kielsin Tomia ajattelemasta enää asiaa ja sammutin lampun. Siitä huolimatta se paloi aamulla herätessäni, mutta Tom nukkui nyt rauhallisena ja tyytyväisen näköisenä painaen molemmin käsin aarrettaan rintaansa vasten.

Yksi asia minua oli piirroksessa kummastuttanut. Puu näytti muutamin paikoin puolta paksummalta kuin toisissa kohdin. Ja rungon vieressä näkyi lukuisia piirtoja, joista toiset olivat puunrunгон suuntaisia mutta toiset lähtivät rungosta kuin pörröiset karvat. Ajattelin näiden kuvaavan puun kaarna.

Tom nukkui sinä aamuna pitkään. Hän heräsi vasta sitten, kun Esko-setä pudisti häntä olkapäästä ja huikkasi hänen korvaansa "hei, ylös reivaamaan" Kolme minuuttia myöhemmin hän oli kuitenkin jo aamiaispöydässä pestynä ja suittuna.

Aterian aikana huomasi Tomin hapuilevan usein taskuaan. Aamiaisen päätyttyä näytti kapteeni olevan hyvällä tuulella, hän oli jälleen saanut mieliruookaansa. Tom käytti tilaisuutta hyväkseen ja pisti rahansa kapteenin eteen pöydälle piirrospuoli ylöspäin käännettynä.

— Olenhan jo luvannut, että saat pitää sen, sanoi kapteeni.

— Kiitän nöyryimmästi, herra kapteeni. Onko herra kapteeni koskaan purjehtinut Amazon-joella?

— Olen, poikaseni. Sekä Solimões-joella että sen jatkolla Amazon-joella. Kuusi vuotta olen siellä kuljettanut matkustajalaivoja sekä rahtialuksia. Tunnen sen joen tuhansine saarineen, virranpyörteineen ja hiekkasärkkineen, joista toiset melkein joka vuosi siirtyvät uusiin paikkoihin. Tunnen sen joen melkein yhtä hyvin kuin nämä huoneet. Se on ihmeellinen joki. Tekisikö sinun mielesi päästä sinne joskus?

— Tuo kuva esittää Amazon-jokea.

— Hullutuksia, poikaseni, johan minä sanoin sinulle, että se on puu. Hiero uni silmistäsi, niin ajatuksesi selviävät.

— Mutta se on sittenkin Amazon. Siinä näkyvät selvästi lisäjoet Tapajos, Madeira, Rio Negro ja sadat muut.

Kapteeni piti itseään järkevämpänä kuin ketään muuta. Tästä syystä hän ei kärsinyt koskaan pienintäkään vastaväitettä. Jos hän vaivautui sanomaan ajatuksensa julki asiasta, oli se sillä ratkaistu, ja auta armias, jos joku uskalsi olla eri mieltä. Ei edes Esko-setä uskaltanut väitellä hänen kanssaan. Olin tuntenut kapteenin vasta yhden päivän ajan, mutta ajattelin itseni, että Tomin olisi nyt viisainta livahtaa pöydän alle.

Ensin näytti siltä kuin olisin ollut oikeassa, kapteeni säpsähti, hänen silmänsä iskivät tulta ja hän nousi jo paikaltaan karatakseen Tomin niskaan. Mutta nähdessään Tomin seisovan pelottomana paikallaan hän purki äkkinäisen suuttumuksensa sydämelliseen nauruun. Sitten hän tarttui Tomia käsivarsista, nosti hänet ilmaan, katsoi häntä vakavasti silmiin ja sanoi:

— Sinusta tulee vielä oikea mies.

Tom joka oli omasta mielestään jo nyt tavallisen miehen veroinen, ymmärsi kuitenkin antaa täyden arvon kapteenin suopeille sanoille. Mutta hän ei voinut olla sanomatta uudestaan:

— Se on sittenkin Amazon-joki.

Kipenöivä korvapuusti oli seurauksena tästä uskomattomasta röyhkeydestä.

Nyt tapahtui jotakin, mitä en olisi uskaltanut kuvitella edes rohkeimmissa ajatuksissani. Tom iski nyrkkinsä kapteenin sydänalaa sellaisella voimalla, että kapteeni rupesi selkää vääränä ja henkeään haukkoen kävelemään edestakaisin huoneessa. Esko-setä tarttui Tomia niskasta, ja luulin jo poikaparan viimeisen hetken tulleen. Heitin takkini lattialle ja valmistauduin puolustamaan toveriani viimeiseen veripisaraan. Mutta kapteeni sen kun vain pui nyrkkiä veljelleen ja rupesi nauramaan entistäkin äänekkäämmin. Hänestä oli Tomin rohkeus jotakin niin käsittämättömän hullunkurista, että koko hänen suuttumuksensa haihtui olemattomiin.

Tämän tapahduttua kapteeni vilkaisi piirrokseen kuin sattumalta, säpsähti ja jäi seisomaan pöydän eteen.

— Kuka tämän on tänne tuonut? Eihän tämä ole sama piirros, jonka tuo pojanvintti näytti minulle eilen. Tämähän on virta eikä mikään puu.

Vakuutimme kaikki yhteen ääneen, että raha oli sama ja piirros sama piirros, jonka kapteeni oli eilen nähnyt.

— Piirros on tarkka, vaikkakin kömpelösti tehty Amazon-joen kartta. Tuossa näkyy satamakaupunki Para. Kuvassa näkyy myöskin Manaon kaupunki, jonka satamassa olen ollut ainakin sata kertaa. — Mistä tämä piirros on löydetty?

Tom sai selittää vielä kerran, mistä ja miten hän oli rahan löytänyt.

— Mutta tuo apinankuva? Eihän sitä ollut siinä piirroksessa, jonka eilen näytit.

Vakuutimme taas yhdessä, ettei kuvaan ollut tehty pienintäkään muutosta. Se oli siinä samanlaisena kuin eilenkin. — Ymmärsin, ettei kapteeni välittänyt painaa mieleensä sellaisia asioita, mitkä hänestä olivat turhia. Eilisestä kuvasta hän ei ollut vähääkään välittänyt, ei muistanut siitä muuta kuin että se

esitti puuta. Tänäpä sama kuva näytti synnyttävän hänessä aivan toisenlaisia ajatuksia. Hän jäi istumaan pöydän ääreen mietteisiinsä vaipuneena. Varsinkin apinankuva näytti häntä kiinnostavan.

Kun kapteeni nosti hetkeksi silmänsä kuvasta, rohkenin kysyä häneltä, mikä tarkoitus oli noilla viivoilla ja viiruilla, joiden olin luullut kuvaavan puun kaarnaa.

— Ne ovat virran kanavia, poikaseni, vastasi kapteeni leppoisasti. Virran kanavia ne kuvaavat. Pitkin Amazonin rantoja on luonnon kaivamia kanavia, jotka monine koukeroineen muodostavat todellisen kanavaverkoston. Muutamat niistä vievät lampiin ja sisäjärviin, toisten kautta laskevat lukuisat sivujoet vetensä pääjokeen. Näitä kanavia saattaa olla aivan lyhyellä matkalla satoja. Äkillisten rajumyrskyjen sattuessa ne ovat oivallisia satamia, sillä useimmat niistä ovat melko syviä. Syvimpiin kanaviin pääsee isollakin laivalla. Olen välttänyt monta rajumyrskyä ohjaamalla alukseni tuollaiseen kanavaan. Monet niistä kulkevat peninkulmittain virran suuntaisina ja yhtyvät sitten taas äkkiarvaamatta pääjokeen, jonka kanssa ne muodostavat monimutkaisen kanavaverkoston. Huonolla säällä käyttävät pikkuveneet etupäässä näitä kanavia, joista kapeimmat ovat erinomaisen kauniita. Puiden oksat ja latvat muodostavat niiden ylle todellisen holvikaton, jota koristavat heleänväriset kukat. Moniväriset papukaijat ja puissa vikkelästi liikuskelevat apinat tekevät rannat eläviksi. Usein olen välttänyt keskipäivän pahimman helteen pistäytymällä muutamaksi tunniksi tuollaiseen kanavaan. Niissä on aina varjoisaa, ja ilma on kuumimpanakin hellepäivänä viileä tai ainakin siedettävä.

Tom oli kuunnellut kapteenia silmät selällään. Aarniometsien apinat ja nuo ihmeelliset holvikattoiset kanavat kiehtoivat vastustamattomalla voimalla hänen mielikuvitustaan. Ja kun kapteeni rupesi kertomaan monenlaisista herkullisista hedelmistä, joita puiden oksissa riippuu siellä kaikkialla, ei Tomin innostuksella ollut enää rajoja. Hänen kätensä nousi ylös ikään kuin tavoittamaan banaania tai ananasta. Minunkin on myönnettävä, että kapteenin eloisa kuvaus sai veden kihoamaan kiehelleni. Mielelläni olisin istunut ongella tuollaisen viheriäisen lehväkatoksen varjossa. Mutta kaikkein mieluummin olisin ampunut jaguaarin tai puuman tai lähtenyt intiaanien kanssa pyytämään kilpikonna jostakin sisäjärvestä.

Kapteeni tarkasteli yhä uudestaan ja uudestaan rahassa olevaa piirrosta. Näytti kuin se olisi tuonut hänen mieleensä joitakin vanhoja muistoja.

Koko sen päivän hän pysyi huoneessaan. Hän kävi ruokasalissa päivällisellä ja illallisella, mutta hän ei puhunut mitään aterioiden aikana ja niiden päätyttyä hän poistui heti. Tiesimme että kun hän oli hiljaisella tuulella, ei häntä saanut häiritä kysymyksillä, ei edes meidän muiden sopinut silloin jutella keskenämme. Esko-setäkään ei puhutellut häntä silloin, ja meitä hän oli kieltänyt tekemästä sitä, ellei kapteeni itse aloittanut keskustelua.

Seuraavana aamuna herätti kapteeni minut omakätisesti ja käski minun ja Tomin mennä auttamaan Esko-setää työssä. Samalla hän ilmoitti minulle, että viikon perästä, ehkä jo aikaisemminkin, purjehdimme kaikki saarelta pois. Selitin tällöin hänelle, että olen vain renkimies, joka olen täällä Tomin kanssa kalastamassa ja hylkeitä ampumassa. Meidän on pakko viedä ennen matkalle lähtöä silakkanelikot ja hylkeistä keitetty öljy kotiin. Eikä sitäpaitsi ole kovinkaan varmaa, että isäntärenki antaa minun lähteä talosta keskellä palvelusvuotta. Omasta puolestani olisin muuten hyvinkin halukas lähtemään, vaikkei minulla ollutkaan purjehtimisesta sen kummempia tietoja kuin mitä toverini oli minulle parin viimeksi kuluneen viikon aikana opettanut.

Kapteeni nauroi makeasti sille merimiehenopille, jota Tom oli minuun ammentanut. Ja arveluistani hän ei välittänyt vähääkään. Hän sanoi ottavansa minut väkisin puolimatruusiksi. Sellainen menettely on merillä aivan tavallista. Kun merikapteenit eivät saa mieluusiolla tarpeeksi miehistöä laivaansa, he ottavat sen väkisin. Kapteenilta itseltään oli kerran muuan englantilainen sotalaiva yrittänyt ottaa väkipakolla miehistöä, tosin yritys ei onnistunut. Minut oli jo kirjoitettu puolimatruusiksi hänen laivansa kirjoihin, ja jos Tom oli onnistunut opettamaan minulle vähänkään meritietoutta, piti minun ymmärtää, miten sellaisen miehen käy, joka yrittää vastustaa kapteenin käskyä. Parhaimmassa tapauksessa hänet lyödään väkikartulla kanteen ja siirretään pariaksi viikoksi paikkaan, minne ei aurinko paista eikä kuu kumota.

Nämä olivat ensimmäiset merielämän aakkoset, jotka kapteeni minulle opetti. Lisäksi sain kuulla, että Tom, joka ei vetelehtinyt sängyssä puolille päivin niin kuin minä — kello kävi vähän viidettä — oli jo kertonut kapteenille olevansa oikea isäntä ja luovuttanut kaikki isännännoikeutensa kapteenille. Itse hän oli tarjoutunut vapaaehtoisesti jungmanniksi, jonka tuli ainakin aluksi hoitaa myös kokin tehtävät laivassa.

Mieluummin olisin lähtenyt ensimmäiselle matkalleni vapaaehtoisena kuin väkisin otettuna. Mutta ehkäpä kaikki järjestyisi näinkin parhain päin. Ellen tulisi kapteenin kanssa toimeen, niin ainakaan omatuntoni ei estäisi minua karkaamasta tilaisuuden tullen. Se minua kuitenkin sapetti, että Tom oli myynyt selkänahkani minulta lupaa kysymättä. Koetin lohdutella itseäni sillä, että jos selkänahkani

joutuisi liikaa venytettäväksi, niin ei varmasti hänen omansakaan selviäisi matkasta täysin likoamatta. Olin jo eilen nähnyt, ettei kapteeni säästäisi vasikannahkaistaan, jos vain joku uskaltaisi hangoitella vastaan.

Ulos tultuani näin Esko-sedän puuhaavan jotakin rantatörmällä Tomin kanssa. He vetivät sähköjohtoa asumuksesta laivalle, joka oli yhä lujasti hiekkapohjaan juuttuneena.

— Tälläkö laivalla kapteeni aikoo purjehtia saarelta? kysyin sedältä.

— Tällä on aina lähdetty. Aiotko sinä jäädä tänne?

— Eivät näy minun aikomuksistani paljoa välittävän. Tom on myynyt minut veljellenne orjaksi niin kuin Raamatun veljekset Joosefin. Olemme tosin vain serkukset, mutta olemme aina eläneet kuin veljekset. Veljenne on jo kirjoittanut nimeni laivan luetteloon. Taitaa olla turhaa vastustella?

— On varmaan. Mutta jos kapteeni hyväksyy sinut laivaansa, ei sinun tarvitse jahkata sitä oletko ottanut pestin vai joutunut mukaan väkisin. Veljeni maksaa miehistölleen hyvät kuukausirahat, ja yhdellä matkalla hänen komennossaan opit enemmän kuin jollakin toisella laivalla kolmen matkan aikana. — Jungmanniksiko tuo otti?

— Puolimatruusiksi.

— Minä se jungmanni olen, pisti Tom ylpeänä väliin.

— No kylläpä sinua on onni potkaissut. Päästä heti ensimmäisellä matkallaan puolimatruusiksi, sitä ei satu joka miehelle. Itse kävin kolmesti Lyypekissä, ennen kuin minut hyväksyttiin edes jungmanniksi. Kajuuttavahtina ja kokin apulaisena sain palvella siihen asti.

— No, jos tällä laivalla aiotaan lähteä, saan varmasti virua täällä ainakin tämän kesän ennen kuin uudesta arvostani tulee totta. Laivahan on toista metriä syvällä hiekassa.

— On se vähän kolmattakin. Alus on keskikohdaltaan melko syvä, vaikka keula ja perä uivatkin matalalla. Se on ollut aikoinaan kilpurjehduskutteri, mutta nyt se on taklattu kuunariksi, jotta sitä olisi helpompi hoitaa pitkillä matkoilla. Eikö kapteeni muuten sanonut, että lähtö tapahtuu ensi viikolla?

— Sanoi, mutta ei sanonut millä tavalla.

— Jos kapteeni kerran sanoi että ensi viikolla, niin silloin lähtö tapahtuu ensi viikolla. Hän ei tavallisesti määräyksiään muuttele.

— Jos hän aikoo lähteä tällä laivalla jo ensi viikolla, niin silloin hän kai ottaa koko saariston mukaansa.

— Se on hänen asiansa mitä hän aikoo ottaa mukaansa. Tottele sinä vain empimättä hänen käskyjään, ja minun käskyjäni myös, sillä minä tulen toimimaan tällä matkalla perämiehenä. Tartu nyt kiinni tuohon kaapeliin, sen toinen pää on saatava ruumaan.

Kaapeli oli tavallinen eristetty sähkökaapeli, jonka toisen pään setä yhdisti akkumulaattoreihin, joita oli laivan ruumassa montakin.

Ruumassa ei ollut pisaraakaan vettä. Kaikki näytti olevan valmista pitkää matkaa varten. Myöskin ruumaan sijoitettu pentteri näytti olevan hyvin varustettu, siellä oli ruokatavaroita vaikka minkälaisia. Siellä oli myös aivan samanlainen keittolevy kuin talon keittiössä. Pentterin katossa oleva kailletti laski päivänvaloa myöskin varsinaiseen ruumaan, jossa lisäksi oli sähkölamppuja. Keskellä ruumaa oli jokin minulle outo kone. Se näytti hyvin pieneltä, mutta setä kertoi että se on 150 hevosvoiman sähkökone.

Työn suoritettuaamme palasimme taas saarelle, ja valkopartainen Esko-setä osoittautui kiivetessä kaikkein notkeimmaksi.

En uskaltanut kysyä miksi sähkökaapeli oli johdettu laivaan. Mutta sain tietää sen pian kysymättäkin. Setä aikoi ladata ruumassa olevia akkumulaattoreita työpajassa olevista sähkökasaajista. Nämä saivat nyt jäädä tyhjiksi, koska ei ollut tietoa, milloin näissä suojissa taas asuttaisiin. Ehkäpä täällä oltaisiin vasta vuosien päästä. Setä arveli, että matkalle olisi lähdetty muuten vaikka huomenna, mutta kasaajissa oleva sähkö ei riittänyt, vaan meidän oli kerättävä sitä vielä muutaman vuorokauden ajan ponttonien avulla saadaksemme laivaan tarvittavan sähkömäärän.

Seuraavana aamuna vietiin saaren satamassa oleva pieni vene laivalle. Satamaan johtava väylä oli mutkainen ja suljettu mereltä päin tukevalla rautaveräjällä. Satamaan ja sieltä ulos pääsi vain hyvällä säällä. Muuten se olisikin ollut aivan erinomainen satama. Siitä taloon johtavan salakäytävän suu, joka oli nyt kahdeksan jalkaa merenpinnan yläpuolella, oli ollut meren tasalla parisataa vuotta sitten, jolloin se ilmeisesti oli tehty. Sitä kautta olivat salakuljettajat ja merisissit kuljettaneet ties kuinka paljon

kalleuksia pesäänsä. Luultavasti tavarapakat oli nostettu satamasta touveilla ylös huoneisiin. Muuten kai käytävään olisi hakattu askelmat. Tom arveli, että käytävä oli tarkoituksella pidetty jyrkkänä ja liukkaana. Jos merirosvojen päämies oli tahtonut vapautua jostakin miehestä, joka ehkä tiesi liian paljon, saattoi hän sysätä tämän alas ikään kuin laskuluukusta. Kun piti vain huolen siitä, ettei kiipeämistouvi riippunut katossa, niin miehestä ei enää tarvinnut kuulla puhuttavankaan. Tällaista Tom väitti tapahtuvan jokaisessa merisissikoplassa.

Iltapäivällä ilmestyi kapteeni laivaan. Hän työnsi käteeni lapion ja käski minun ryhtyä kaivamaan hiekkaa pois laivan peräsimen kohdalla. Vesi oli tänään hyvin matalalla, peräsimen kohdalla sitä oli vain parisen jalkaa. Arvelin että jos meidän on kolmeen tai neljäänkin mieheen kaivettava laiva hiekkavuoteestaan, emme saisi sitä irti tänä kesänä, olisimmepa miten ahkeria tahansa. Ja syvemmälle tultaessa meidän on joka tapauksessa pakko laittaa jonkinlaiset ruoppauskojeet. Sillä niin pian kuin vesi alkaa nousta yli kainaloiden, rupeaa parhaimmaltakin työmieheltä puhti puuttumaan. Ja kaivamista oli neljäntäkymmentä sylvä.

Ilmoitin kapteenille arveluni, mutta tämä viittasi vain veteen käskevällä kädenliikkeellä, ja hänen selkensä takana teki Tom minulle pitkän nenän.

Kun vieläkin epäröin noudattaa tuota minusta mieletöntä käskyä, tunsin äkkiä voimakkaan käden tarttuvan niskaani ja toisen housunpuntiini, ja seuraavassa tuokiassa löysin itseni vedestä laivan kupeelta. Esko-setä nauroi täyttä kurkkua, ja Tom virnisteli vahingoniloisena. Kapteeni sitä vastoin seisoi suuttuneen näköisenä laivan partaalla viitaten yhä peräsimeen päin.

Sain siis oppia noudattamaan kapteenin käskyä turhia kyselemättä. Ajatellessani tarkemmin asiaa ymmärsin pian kuinka kävisi, jos laivamies saisi ruveta arvostelevaan kapteenin tai perämiehen käskyjä ja toimimaan oman päänsä mukaan. Tämä olikin ensimmäinen ja viimeinen kerta, jolloin uskalsin ilmaista kapteenille ajatukseni. Tuosta tapahtumasta lähtien vastasin kapteenin käskyihin vain sanoilla "ymmärrän, herra kapteeni" ja "niin, herra kapteeni". Esko-setä kertoi minulle myöhemmin, että jos olisin ymmärtänyt vastata näin jo äskeisessä tilanteessa, kapteeni olisi varmasti myöntänyt minulle luvan riisua vaatteeni ennen työhön menoani. Vanha nauriskelloni ei enää uhannut ruveta käymään kylmän kylvyn jälkeen, mutta sen tilalle sain kapteenilta uuden hyvän hopeakellon.

Ryhdyin nyt nopeasti käskettyyn työhön. Hiekka oli nostettava kauas, jottei se valuisi kuoppaan takaisin. Minun oli siis pakko kantaa joka lapiollinen parin kolmen askelen päähän, ennen kuin laskin sen pohjaan. Kovin syvälle minun ei tarvinnut kaivaa, kun lapioni sattui peräsimen ja perävanteen välissä metalliin. Syvemmälle tultuani huomasin, että olin kolauttanut lapion akseliin, vahvaan potkurinakseliin. Laiva ei siis ollut tavallinen purjealus, vaan se oli ilmeisesti varustettu myös koneella, vaikka potkuri ei nyt ollutkaan paikallaan. Myöhäiseen iltaan asti tein työtä otsani hiessä, ja lopulta olin vedessä leukaani asti. Tom kertoi minulle illalla, että lakkini oli höyryynnyt kuin mikäkin höyrypannu.

Juuri kun arvelin, etten pääse enää syvemmälle, sattui lapioni taas metalliin. Se oli viskirauta, joka yhdistää peräsimen napatangon aluksen talkaan ja suojelee siten potkuria alhaalta päin. Potkurin pyörämistila oli nyt hiekasta vapaa.

Kuoppa tuntui varsin mitättömältä ajatellessani sitä työtä, mikä oli vielä jäljellä. Jos kapteeni panisi minut vielä monenakin päivänä jatkamaan yksin tätä työtä, tietäisin kyllä mitä tekisin. Tomin vene kellui vielä laivan vieressä. Se oli keveäsoutuinen. Ja minut oli otettu merimieheksi väkivallalla.

Näitä ajatellessani ilmestyi kapteeni peräkannelle ja kysyi, enkö ollut löytänyt kuopan pohjasta rautaa. Onneksi Tom oli minulle opettanut mikä viskirauta on, joten osasin selittää kapteenille, että olin juuri päässyt potkurinalaisen viskiraudan tasolle, mutta etten sukeltamatta pääsisi syvemmälle.

— Hyvä on, tuli vastaukseksi. — Siirry syrjään odottamaan.

Hetken kuluttua ilmestyi partaalle loistavaksi kiillotettu pronssinen potkuri.

— Hellittäkää touvia, kuului taas kapteenin komento.

Kapteeni valvoi tarkasti tuon raskaan metallikappaleen laskemista. Kun se alkoi olla kohdallaan, komensi kapteeni minua kiinnittämään sen paikalleen, mikä onnistuikin muutaman yrityksen jälkeen. Kiila tiukennettiin lujasti paikalleen, kynsi kiinnitettiin, ja kaikki oli valmista.

Nyt kapteeni komensi minut kannelle oltuani lähes neljä tuntia kosteassa työssäni. Kannelle tultuani rupesi minua kauheasti puistattamaan. Mutta kun kapteeni toi minulle kuivat vaatteet ja antoi minulle jotakin lämmittävää lääkettä, olin hetkessä taas entiselläni. Sitten kapteeni näytti minulle kojuni miehistösuojassa ja käski minun mennä heti maata, minkä mielelläni teinkin. Olin jotensakin väsynyt.

Olin juuri nukkumaisillani, kun kuulin muutaman hiljaisen potkurin pyörähdyksen, jota seurasi

säännöllinen suhina. Viimeinen ajatukseni ennen nukahtamista oli, että kapteeni ilmeisesti koekäyttää konettaan.

Herätessäni oli jo keskipäivä. Tom nukkui sikeästi viereisessä kojussa. Puin päälleni ja läksin kannelle.

Kannella ei ollut ketään. Laivan vieressä ollut kallio oli kadonnut.

Siihen paikkaan, missä olimme olleet edellisenä iltana, oli ainakin sata metriä. Laivan eilisiltaisella paikalla oli nyt matala vedenpäällinen hietasärkkä. Laiva kellui vapaassa vedessä ja oli ankkurissa tuskin parinkymmenen sylen päässä isostaveneestämme. Istahdin ankkurin kelalle ja rupesin hieromaan silmiäni. Kun tästä ei ollut apua, valelin pääni vedellä, nipistelin itseäni käsivarresta ja yritin monella muullakin tavalla saada itseni hereille.

Mutta turhaan!

Ymmärsin että kapteeni oli antanut minulle illalla joitakin hirveän väkeviä rohtoja. Mutta ellei hän ollut juottanut minulle suorastaan silmäkääntötippoja, pitäisi minun jo herätä. Aurinkokin kun jo oli keskitaivaalla.

Menin takaisin miehistösuojaan, herätin Tomin ja pyysin häntä kolkuttamaan nyrkillä selkääni. Tom täytti pyyntöni ilmeisellä mielihyvällä, niin että minun oli lopulta pakko kirkaista kivusta. Käskin Tomin tarkkailla kasvojani ja sanoa nukuinko minä vai olinko hereillä. Tom näytti äkkiä keksivän jotakin, hän sanoi että näytin hajamieliseltä ja olin kalpea kuin palttina. Hän arveli, että pari korvapuustia varmaankin herättäisi minut ja antaisi luonnollisen värin kasvoilleni.

Tom oli pahankurinen koiranleuka, sen tiesin ennestään. Olimme siis todellakin siirtyneet yön aikana hiekkamatalikolta vapaaseen veteen. Olisin mielelläni halunnut tietää, miten tuo ihme tapahtui, mutta kun tajusin miten mahtavasti Tom tulisi ylpeilemään kokemuksillaan ja tiedoillaan, en viitsinyt kysyä. Tiesin hyvin, etten millään muulla tapaa voinut suututtaa Tomia enemmän, hän kun paloi halusta saada kertoa, miten kaikki tapahtui. Hiiltyköön nyt vähän aikaa, kun sillä tavalla kurikoi selkääni.

Kauan minun ei tarvinnutkaan odottaa, ennen kuin Tom alkoi tulla levottomaksi. Sotajuoneni onnistui täysin, Tom pelkäsi aivan ilmeisesti, että minä nukkuisin uudestaan ennen kuin hän ehtisi keventää tietojensa kuormaa.

— Olisit ollut vähemmän uninen eilen illalla, aloitti Tom, niin olisit saanut nähdä, miten kapteeni ajoi laivan täyttä vauhtia hiekkasärkän läpi.

— Satua se on että sika sukeltaa.

— Niin onkin, mutta tämä on yhtä tosi kuin aamen kirkossa.

— Hyvä kun saan kuulla sen luotettavalta mieheltä. Jos olisin itse sen nähnyt, en olisi sitä milloinkaan uskonut.

— Usko pois nyt vaan, niin saat kuulla.

— Paljon valehdellaan porstuan ja saunan välillä, mitä sitten pitemmillä matkoilla. Mutta anna kuulua sitten.

Kuten jo kerroin olin ollut juuri nukahtamassa, kun kuulin koneen ensimmäiset iskut. Kapteeni oli antanut koneen pyörähtää aluksi vain parikymmentä kertaa. Tom kertoi, että jo nämä muutamat potkurinpyörähdykset olivat tehneet kaivamani kuopan kaksi vertaa suuremmaksi.

Kun vesi oli jälleen selvinnyt ja kapteeni huomasi, ettei mikään estänyt potkuria pyörimästä vapaasti, hän oli jälleen painanut nappia ja valjastanut siten kaikki 150 hevosta koneen eteen. Vesi laivan ympärillä oli alkanut kuohua ja porista kuin noidankattilassa, ja kun Tom kurkisti partaan yli, näkyi laivan kummallakin puolella kohiseva hiekkavellikoski. Kapteeni oli mitannut veden syvyyttä joka puolen tunnin päästä ja huomannut sen jatkuvasti kasvavan. Tunnin kuluessa muodostui jonkin matkan päähän laivan taakse vedenpäällinen hiekkasärkkä, joka sekin nopeasti kasvoi. Kun vielä oli kulunut jonkin verran aikaa, oli laiva alkanut kallistua kalliota kohti, jolla puolen vesi oli jo syvempää. Sitten se oli alkanut luisua lähemmäksi kalliota ja päässyt samassa irti. Kapteeni oli nostanut ankkurin, peräyttänyt laivaa vähän ja antanut sitten taas mennä täydellä vauhdilla eteenpäin, niin että keula oli työntynyt särkän päälle ja noussut korkealle ilmaan. Potkurin imuvesi oli ajanut hiekan keulan alta nopeasti laivan taakse. Tätä temppua toistettiin monta kertaa, kunnes kahdeksalta aamulla keula äkkiä sukelsi syvään ja laiva oli selvässä vedessä. Kapteeni oli ajanut laivan tälle paikalle missä nyt oltiin ja laskenut ankkurin, jossa toimituksessa Tom oli saanut olla mukana. Sitten kapteeni oli mennyt kajuuttaansa.

Tom sanoi kysyneensä Esko-sedältä, saattoiko potkurista olla mitään jäljellä hiekan kirnuamisen jälkeen. Setä oli kertonut, että tavallisesta romumessingistä tehty potkuri olisi arvatenkin mennyt aika kehoon kuntoon. Mutta meidän potkurimme olikin fosforipronssia, se oli Thorncraftin Lontoossa valama ja lujaa kuin karkaistu teräs. Tom voi olla vakuutettu siitä, ettei siihen ollut tullut naarmuakaan.

En ollut oikein tyytyväinen siihen, että kapteeni oli lähettänyt minut nukkumaan ennen kuin hupaisin työ alkoi. Mutta epäilemättä hän oli tarkoittanut parastani. Olisin varmastikin tullut sairaaksi, jos olisin eilisen kaivamistyön jälkeen vielä valvonut koko yön.

Potkurin suhteen setä oli oikeassa. Kapteeni meni syönnin jälkeen itse tarkastamaan sitä. Sen voimakas kiilto ei ollut yhtään himmentynyt. Kannelle asti se loisti kuin peili.

Iltapäivällä veimme laivaan kaiken, mitä sinne vielä piti viedä. Käytimme nyt ensi kertaa salaportaita, ja kuljetus kävikin nyt melkoista helpommin. Kun kapteeni oli upottanut ponttonit ja sulkenut asumuksen oven, lukittiin vielä rautaporttikin. Nyt oli mahdotonta nähdä, että saarella oli asuttu.

Aikaisin seuraavana aamuna laitettiin purjeet kuntoon. Puolilta päiviin oli laiva merikunnossa.

Kapteeni käski minun nyt mennä veneeseen ja hyppäsi itse jäljessä. Sitten hän käski minun soutaa isonveneen luo, jonka hän aikoi tarkastaa. Tarkastuksen jälkeen se soudettiin laivan kylkeen ja nostettiin laivaan, jossa se sidottiin lujasti kiinni kannelle. Minä koetin panna vastaan, sillä eihän meillä ollut oikeutta viedä sitä täältä ilman isäntärengin lupaa. Mutta kapteeni vain nauroi ja lupasi korvata vahingon, jos Atlantin aallot veisivät veneen mukanaan, ja kun Tom — veneen todellinen omistaja — antoi suostumuksensa, ei minullakaan ollut enää mitään sanomista.

Suolasilakkaa otettiin mukaan evääksi muistuttamaan kotimaasta. Vielä kerran menimme Tomin kanssa saunaan, jossa ripustimme hailiverkot hyvään järjestykseen seinille. Otimme pyssymme ja vaattemme ja jätimme hyvästit rakkaaksi käyneelle saarellemme — ties kuinka pitkäksi aikaa.

Molemmat veneet nostettiin taavetteihin. Lähdimme purjehtimaan, ja parin tunnin kuluttua hämmöttivät Muklarit epäselvänä siniharmaana täplänä kaukana takanamme.

IV.

Lähdimme purjehtimaan jotensakin navakassa latvapurjetulessa. Illan kuluessa tuuli kuitenkin vähitellen tyyntyi ja kääntyi pari viivaa länteen päin, niin että lähtöhetken lousituulen asemesta meillä oli puoliyön aikaan melkein suora sivutuuli.

Pysyttelimme kaikki varsin myöhäiseen kannella, jossa näin matkan alkaessa oli luonnollisestikin paljon tehtävää. Mutta yhdentoista aikaan kapteeni meni kajuuttaansa käskien perämiehen olla yövahdissa. Tomin hän komensi kojuunsa. Itse hän lupasi pitää huolen päivävahdistista ja minut hän määräsi perämiehen apulaiseksi. Ja koska tuuli oli suotuista, piti minun opetella kompassin viivat ja totuttautua peräsimen käsittelyyn. Onneksi tunsin nuo kompassin kolmekymmentäkaksi viivaa jo ennestään, niin etten näyttänyt sentään aivan vihreältä.

Ensi kertaa purjehdin nyt oikeassa laivassa, niin rannikkolainen kuin olinkin. Maata ei näkynyt missään, se tuntui oudolta aluksi. Valoisa kesäyö oli kaunis ja lämmin. Ennen poistumistaan kannelta oli kapteeni lukenut merimiesten rukouskirjasta iltarukouksen. Minä en kyllä ymmärtänyt siitä mitään, sillä kirja oli englanninkielinen, mutta hartaus täytti silti mieleni. Kaikki tämä teki minut harvapuheiseksi ja sai minut tuntemaan koti-ikävää.

Esko-setä huomasi kyllä mistä kenkä puristi, mutta hän ei sanonut ensin mitään, vaan antoi minun vaipua omiin ajatuksiini. Sitten hän pani minut peräsimeen, käski minun seurata tarkkaan kompassia ja pitää laivaa nykyisessä suunnassaan niin hyvin kuin taisin. En ollut koskaan aikaisemmin pitänyt perää peräsinrattaalla, ja niinpä laiva vaipui aluksi pari kertaa suunnastaan lyhyeksi hetkeksi. Mutta ei kestänyt kauan, ennen kuin osasin pitää alusta viivalleen määrättyssä suunnassa. Peräsimen hoitelemisen kauniilla ilmalla oli mielestäni paljon helpompaa kuin olin osannut kuvitella. Setä tarttui nyt peräsinrattaaseen ja alkoi tutkia merimiestietojani. Tiesin eri tukiköysien, jalusnuorien ja raakapuiden nimet, osasin tehdä tyydyttävän tasaisia, sekä pitkiä että lyhyitä pujotuspunoksia, osasin tehdä monia erilaisia solmuja, rihmauksia, siteitä ym. Kysyttyään minulta vielä erinäisten tankojen, purjeiden ja niiden osien nimiä setä lausui kuulustelun lopputulokseksi:

— Revetköön koko laivanpohja, ellet ole ennenkin ollut merellä!

— Mitä tietoihisi tulee, jatkoi hän sitten, voisit kelvata vaikkapa konstaapeliksi. Sinähän tiedät enemmän kuin moni rannikkolaivuri. Ja minä kun luulin sinua aivan tavalliseksi maakravuksi.

Kerroin nyt sedälle, että Tom oli kuljettanut minua tässä laivassa parin viikon ajan, kunnes hän oli saanut taotuksi nämä tiedot päähäni. Pyysin setää olemaan kärsivällinen ja antamaan minulle lisää opetusta, jotta voisin välttää kapteenin yhdeksänhätäisen.

Tällä välin oli tuuli heikentynyt entisestäänkin. Purjeet alkoivat lepattaa, ja laiva lakkasi tottelemasta peräsintä. Pian oli aivan tyyni. Otimme alas keula- ja isonpurjeen, ja pian laiva keinui paikallaan hiljaisessa mainingissa. Setä istuutui ankkurikelalle ja minä kannelle hänen viereensä.

Setä kertoi nyt minulle ensimmäisestä merimatkastaan.

— En ollut vielä yhdeksää vuotta täyttänyt, kun erällä raumalaisella purrella läksin ensimmäiselle matkalleni. Jokainen merimies muistaa parhaiten ensimmäisen matkansa, niin minäkin. Kapteenin nimi oli Söderbom, ja hänen laivansa oli jo enemmänkin kuin täysinpalvellut. Se oli maannut yli kaksi vuotta pohjaliejussa, nostettu ylös, tilkitty ja saatu jotenkin kuin ihmeen kautta taas kellumaan veden pinnalla. Keulassa komeili rapistuneilla kultaisilla kirjaimilla nimi "Oceania", mutta merimiesten keskuudessa siitä oli jo muinaisista ajoista lähtien käytetty nimeä "Satalappunen". Sen purjeet ja kyljetkin olivat näet täynnä laastarilappuja, jotka pitivät sitä koossa.

Kapteeni omisti itse tämän laivan, hän oli perinyt sen paikkoineen päivineen isältään. Joka kesä pursi teki kaksi tai kolme matkaa Lyypekkiin ja toi sieltä sellaisia kauppatavaroita, jotka eivät pilaantuneet vähäisestä kosteudesta. Laivuri alkoi jo harmaantua toimessaan, kun uusi asetus iski häneen kuin salama kirkkaalta taivaalta. Jokaisen itämerenlaivurin piti suorittaa merikoulututkinto tai lopettaa liikennöiminen. Joukko laivureita möi laivansa ja asettui maalle, mutta Satalappusen kapteeni ilmoittautui kouluun. Hänen laskupäänsä oli mahdoton, ja kun hänen lahjakkuutensa muutenkin oli varsin vähäinen, kului kolme pitkää talvea, ennen kuin hänen onnistui saada jonkinlainen paperi, joka oikeutti hänet kuljettamaan omaa laivaansa Itämerellä.

Nyt oli kaikki hyvin. Satalappunen oli kyllä mennyt pohjaan jo ensimmäisenä talvena, kun sen kapteeni hikoili kirjojen ääressä eikä ehtinyt joka päivä pumppuamaan. Mutta se oli vähäpätöinen seikka. Kun paperit olivat kunnossa, pantiin laivakin kuntoon, sellaiseen kuin tuo vanha laatikko nyt voitiin saada. Ylpeänä läksi kapteeni paperit taskussaan vanhan ystävänsä ja perämiehensä luo, joka oli heti valmis seuraamaan mukana, jos vain kapteeni huolehtisi tarpeellisista muonavaroista. Niihin piti kuulua perämiehen varalle melkoinen lekkeri "Old Samia". Perämies rakasti tämänlaatuista särvintä yhtä paljon kuin kapteeni sitä vihasi. Kapteeni ei kuitenkaan voinut erota vanhasta perämiehestään, sillä selvin päin ollessaan — mitä ei kuitenkaan sattunut useammin kuin oli välttämätöntä — perämies oli järkevä mies, jonka neuvoja oli aina hyvä seurata. Perämiehen neuvosta hankittiin nyt jostakin romukaupasta vanha oktantti, joka näytti olleen laivapalveluksessa suunnilleen ukko Noakin ajoista asti. Tämä vanha esine puhdistettiin ja kiillotettiin, ja lopulta se loisti kuin aurinko. Sitten se vietiin kaikessa hiljaisuudessa Satalappusen kajuuttaan.

Oli itsestään selvää, että vanha miehistö oli heti valmis seuraamaan mukana. Kapteenilla oli näet tapana jakaa syksyllä purjehduskauden päättyessä nettovoitto tasan kaikkien niiden kesken, jotka olivat olleet mukana. Satalappunen otti sekin osansa, joka olikin hyvään tarpeeseen sen laastaroimiseksi ja kaikinpuoliseksi kohentamiseksi seuraavan kesän sotaretkiä varten.

Ainoa muutos, jonka tutkinnon suorittanut vanha merikarhu pani toimeksi, oli kajuuttavahdin vakanssin perustaminen. Ja minä sain tuon toimen.

Se oli juhlallinen hetki, kun purjeet nostettiin ja me lähdimme purjehtimaan. Erikoisen juhlallinen se oli minusta, ensikertalainen kun olin. Rauhoituin kuitenkin melko pian, kun konstaapeli lohdutti minua sanomalla, ettemme tällä matkalla mene päiväntasaajan poikki. Olin kuullut, että päiväntasaajan ylittäminen oli varsin hankalaa ensikertalaiselle, koska hänet silloin tervataan, kieritetään höyhenissä ja kallistetaan kyljelleen. Erittäinkin tuo viimeksi mainittu temppu kuulosti pahalta korvissani.

Hetken juhlallisuutta lisäsi vielä lähtölaulu, jonka muuan vanha merikarhu oli sepittänyt Satalappusesta ja jonka hän viritti samassa, kun köydet heitettiin irti. Laulua laulettiin sitten merimiesten keskuudessa pitkät ajat. En kuitenkaan muista siitä enää muuta kuin ne säkeet, joissa kuvattiin erikoisesti kapteenin ja perämiehen ansioita:

Kapteenin nimi oli Syöteripummi,
Ja Syöteripummi — ja Syöteripummi.
Hänpä se vast' oli helkkarin dummi,
Ja helkkarin dummi — ja helkkarin dummi.

Tyyrmannin kurssi oli Kalle Perhällis'
Ja Kalle Perhällis' — ja Kalle Perhällis',
Vaikka hän ain' oli täydessä tällis'
Ja täydessä tällis' — ja täydessä tällis'.

Kapteeni oli hyväntahtoinen mies, joka käytteli pumppua hyvin säästeliäästi. Mitään merkillisempää ei tapahtunut, ennen kuin olimme Ahvenanmaan toisella puolella. Silloin tuli kapteeni kannelle kädessään liinalla peitetty esine. Hän selitti, että muuttuneiden olosuhteiden vuoksi hän katsoi olevansa velvollinen kutsumaan kokoon laivaneuvoston, niin kuin oli säädetty tehtäväksi erittäin vakavan tilanteen sattuessa. Miehistö — konstaapeli, kaksi matruusia ja minä — asettui riviin etukannelle. Perämies olisi tietysti kuulunut mukaan, mutta hän oli jo ehtinyt purjehtia liiaksi tuuleen ja makasi nyt ankkurissa kojussaan. Juhlallisena astui kapteeni rivin eteen, paljasti esineen ja kysyi miehistöltä liikutuksesta vapisevalla äänellä:

"Pojat! Purjehdittaisiinko nyt merenkulkuopin vai kokemuksen mukaan?"

Miehet tuijottivat uteliaina kiiltävää merenkulkukojetta. Olihan vahinko jättää käyttämättä esinettä, joka oli maksanut varmasti monta sataa markkaa. Mutta koska se ei näyttänyt heistä erikoisemman luotettavalta, vastasivat he yhteen ääneen:

"Purjehditaan vain kokemuksen mukaan, purjehditaan kokemuksen mukaan kuten ennenkin."

Kivi näytti putoavan kapteenin sydämeltä. "Sitten mies ylös tähystämään!"

Sanottuaan nämä sanat kapteeni meni kajuuttaansa, ja minut lähetettiin ylös tähystämään sillä aikaa kun miehet muuttivat mallin poskeensa. Miesten mieliin päätös näytti vaikuttavan yhtä keventävästi kuin kapteeniinkin. Nyt oli selvää, ettei kapteenin uusi arvo saisi aikaan muitakaan muutoksia laivan vanhoissa hyvissä tavoissa.

Parin vuoden lojuminen merenpohjassa oli tehnyt Satalappusen vanhan hiekkakellon keltomaksi. Mutta kapteeni oli tehnyt itse uuden. Hän oli porannut pienen reiän vanhan kilohailinassakan pohjaan, ja siitä tippuva vesi näytti ajan yhtä tarkasti kuin vanhasta tiimalasista juokseva hiekkakin. Työnnettävällä puikolla saattoi reiän suuruutta säädellä siten, että nassakka tyhjentyi tasan neljässä tunnissa. Vapaavahdin tehtävänä oli täyttää nassakka heti ylös päästyään.

Tuona päivänä meillä oli ollut vastatuuli. Pitääksemme oikean suunnan tuli meidän — perämiehen laskelmien mukaan — luovia kaksi nassakkaa alahankaan, mutta vain yksi ylähankaan. Konstaapeli, joka oli miehistä kokenein ja joka oli tehnyt tämän saman matkan jo yli kuusikymmentä kertaa, totesi, että vaikka perämies olikin täydessä kännissä, hänen laskelmansa pitivät kuitenkin paikkansa, pitivät ainakin suunnilleen.

Kolme vuorokautta tuuli pysyi samanlaisena, ja pari kolme kertaa päivässä tuli joko perämies tai kapteeni itse kannelle kysymään, joko voitiin "haistaa maata". Kun ei mitään maanhajua tuntunut, jatkettiin entiseen tapaan kaksi nassakkaa alahankaan ja yksi ylähankaan.

Mutta neljäntenä aamuna, kun konstaapeli oli päivävahdissa ja minä tähystämässä, tunsimme molemmat yhtä aikaa selvää maanhajua. Olimme kuitenkin tulleet liian lähelle Venäjän rannikkoa. Tehtiin käännös ja minut lähetettiin alas kajuuttaan ilmoittamaan kapteenille, että nyt tuntui maanhajua Venäjän rannikolta. Kapteeni tuli itse ylös, haisteli ilmaa, tunsikin maanhajun sieraimissaan ja antoi määräyksen purjehtia alahankaan neljä tai viisi nassakallista perätysten.

Seuraavana päivänä tuli vastaamme purjehtija. Häneltä saimme tietää missä olimme, ja niin purjehdimme jatkuvasti kokemuksen mukaan hyvällä onnella aina Lyypekkiin asti ja sieltä yhtä onnellisesti takaisin Raumalle.

— Sellainen oli minun ensimmäinen merimatkanani, lopetti setä kertomuksensa.

Meri oli nyt peilityyni. Aloin tuntea väsymystä istuessamme siinä omiin ajatuksiimme vaipuneina. Kahden lasin aikoihin alkoi itäiselle taivaalle nousta paksu pilvenlonka. Se tiheni koko ajan kiivetessään ylemmäksi. Auringon noustessa se näytti jo suorastaan kamalalta. Esko-setä heräsi mietteistään, katseli hetkisen pilveä ja määräsi sitten, että prammi- ja märssypurje piti koota. Sitä työtä tehdessämme nousi pilvenlonka yhä ylemmäksi. Me reivasimme nyt isonpurjeen ja keulapurjeen, jotka olimme koonneet illalla. Olimme nyt valmiit ottamaan vastaan vihurin, jos se tahtoi tulla.

Mutta meri pysyi vielä peilityynenä. Ilma vain tuntui tavattoman painostavalta. Kuuden lasin vaiheilla tuli kapteeni kannelle, vaikka hänellä olisi vielä pitänyt olla vapaata kokonainen tunti. Kun pilvenlonka samalla erkani muutamaksi minuutiksi taivaanrannasta, puisteli kapteeni päätään ja sanoi:

— Kun itä irvistää, tulee paha ilma.

Taivaanrannalla syntynyt rako meni kuitenkin taas pian kiinni. Kuulin kapteenin sanovan veljelleen:

— Kymmenen millimetrin putoaminen neljässä tunnissa on jo vähän liian paljon. Mutta se joka laskee purjeensa, ennen kuin vihuri näkyy vedessä, on raukka. Ja se on narri, jolla ne eivät ole kannella, kun myrsky on kimpussa. Nostakaa isopurje!

Temppu oli pian tehty ja kymmenen minuuttia myöhemmin vaahtosi jo vesi keulassa. Tuuli kiihtyi nopeasti eikä näyttänyt loppuvan ennen aikojaan. Pilvenlonka nousi yhä korkeammalle, mutta kun se läheni keskitaivasta, lakkasi tuuli äkkiä. Purjeet riippuivat kohta velttoina. Aallot hyppelivät sinne tänne ikään kuin neuvottomina minne kääntyä. Ilma tuntui taas omituisen tukahduttavalta.

Katselin herkeämättä tuulenpuolelle, josta luulin odotetun myrskynpuuskan tulevan. Mutta kapteeni ja Esko-setä näyttivät tarkastelevan yhtä huolellisesti laivan kummallekin puolelle. Äkkiä huusi kapteeni:

— Tuolla se tulee. Isopurje alas! Höllentäkää keulapurjetta alahangan puolelta!

Samassa kuulin peräsinrattaan rahisevan. Tuskin määräys oli annettu ja "vasikka" pantu kiinni, kun kuulin omituista suhinaa ilmasta. Heti sen jälkeen näin mustan juovan lähenevän siltä puolelta, joka äsken oli ollut aivan tyynenä. Kun se saavutti meidät, pullistui keulapurje kovasti pamahtaen, ja vaikka se oli kiinnitetty myötätuulta silmällä pitäen, kallistui laiva niin pahasti, että vettä kuohahti kannelle. Luulin jo, että menisimme kumoon, mutta samassa laiva nousi ihmeen kevyesti ja alkoi kiittää eteenpäin hurjaa vauhtia. Näin Tomin syöksyvän kannelle unenpöpperössä. Hän näytti siltä kuin olisi pudonnut maston huipusta ja säikähtänyt matkalla. Laivan kallistuessa hän oli lentänyt kojastaan lattialle tai — kuten hän itse väitti — seinälle.

Tuuli alkoi nyt puhaltaa tosissaan eikä se ollutkaan mikään ohimenevä puuska. Sitä jatkui melkein koko päivän, mutta koska se oli melkein myötäinen, olimme vain iloisia ja käytimme sitä kaikin tavoin hyödyksemme. Myöhemmin päivällä se heikkeni muutaman viivan verran, ja silloin lisäsimme myrskyviistopurjeen. Illalla nostimme täysin reivatun isonpurjeen. Yön kuluessa irrotettiin reivi toisensa jälkeen, ja seuraavana aamuna lisättiin myöskin märssypurje. Enempää kangasta emme sitten uskaltaneetkaan pitää ylhäällä seuraavien päivien aikana.

Olimme jo Bornholmin edustalla, kun taivas vihdoin ilahdutti meitä pukeutumalla pehmeään, ohueen, tasaisenkirjavaan pilvihuntuun. Se oli melkein pettämätön hyvän ilman enne. Kapteeni antoi päästää viimeisenkin reivin märssypurjeesta. Tuntia myöhemmin lisättiin prammi- ja yläprammipurjeet, joita seurasivat pian latva- ja ajopurjeet. Kun purjehdimme salmien läpi, oli meillä joka riepu ylhäällä. Sää oli parhain mitä merimies voi toivoa, merenkäynnistä ei näissä ahtaissa vesissä voinut olla puhettakaan, ja loki näytti melkein joka katsomisella kymmentä solmuväliä. Kuljimme siis joka tunti kymmenen kertaa 1.854 metriä, s.o. yhden leveysasteen kuudessa tunnissa. Tuskin viidenkymmenen jalan pituiselle laivalle tämä oli kunnioitettava vauhti. Purjehdus tällaisissa olosuhteissa on erittäin virkistävää. Kapteeni on pelkkää auringonpaistetta, perämies kulkee kannella edestakaisin kädet selän takana ja miehistö on melkein vapaana työstä. Vain silloin tällöin lähetetään mies tekemään jotakin vähäpätöistä korjausta purjeeseen tai muuta sellaista. Muuten ei miehistöllä ole sen kummempaa puuhaa kuin vaihtaa mälli aika ajoin oikeasta poskesta vasempaan tai päinvastoin.

Olimme Tomin kanssa usein ihmetelleet sitä, ettei laivallamme ollut nimeä. Tom uskoi sen johtuvan siitä, että kapteeni kulkee joka tapauksessa omia teitään, jotka eivät siedä päivänvaloa. No niin, tänään sain tietää todellisen syyn laivan nimettömyyteen. Laivan ajelehtiessä kerran Karhusaarta vastaan oli sen alahangan puoleinen nimilauta mennyt rikki. Esko-setä oli ottanut pois myöskin ylähangan nimilaudan uuden malliksi. Vasta nyt oli hän saanut uuden nimilaudan valmiiksi. Nimi "Kaukomieli" loisti kultakirjaimin vastaan, kun Esko-setä ilmestyi kajuutan rappusille nimilaudat kainalossaan.

Minä sain nyt tehtäväkseni ruuvata nimilaudat paikoilleen. Setä laski minut alas oikealle kohdalle jöölingin avulla. Kun olin saanut laudan ruuvatuksi kiinni piti minun huutaa sedälle, että hän kohottaisi jöölinkiä sen verran, että pääsisin ylös kannelle. Mutta samassa alkoi keula-aalto nousta yhä korkeammalle ja äkkiä se kuohahti vaahtoten päälleni, niin että kastuin läpikotaisin olkapäitani myöten. Ymmärsin heti, ketä sain kiittää tästä odottamattomasta kylvystä. Tom oli seisonut kapteenin vieressä peräsinrattaan luona ja pyytänyt saada harjoitella ohjaamista, koska sää oli kaunis ja merenkäynti tasaista. Olin varma siitä, että Tom antoi tahallaan laivan tehdä pienen mutkan.

Esko-setä vain nauroi huonolle onnelleni. Tom oli katuvinaan kovasti ja pyysi minulta useita kertoja anteeksi "taitamattomuuttaan". Kapteeni ei antanut Tomin harjoitella sen enempää, ja niinpä toinen nimilauta saatiinkin paikoilleen ilman välikohtauksia.

Tomin ohjaukskepposen painoin muistiini hänen tililleen. Toivoin voivani vielä kerran tyhjentää hänen

kahvipannunsa omaksi ilokseni.

Pohjanmerellä vallitsi kaunis sää. Aeolus ei avannut tuulisäkkiään kertaakaan liiaksi, olipa se muutamina päivinä liiankin säästäväinen anneissaan. Sitten tuli eräänä päivänä täydellinen tyven. Olimme silloin hyvällä kalastusmatalikolla, ja kalastajia oli nuottineen joka puolella. Kapteeni tahtoi säästää akkumulaattoreitaan siltä varalta, että päiväntasaajan seuduilla joutuisimme pitempiaikaiseen tyveneeseen. Hän arveli, että Pohjanmerellä saattaa lojua kosteessakin muutaman päivän, mutta päiväntasaajalla se on jo hankalampaa, kun piki sulaa kansipalkkien rakosista. Silloin on moottori hyvä olemassa.

Kapteeni sanoi, että koska tällaisella säällä ei tarvittu muuta kuin yksi mies kannella, voisimme pitää lepopäivän. Emme kuitenkaan olleet Tomin kanssa lepotuulella. Lupasimme hoitaa kansivahdin toimen siihen asti, kunnes taas saisimme tuulta, jos kapteeni nyt antaisi meidän mennä kalastamaan muutamaksi tunniksi Tomin veneellä. Kapteeni ei ensin ollut antaa lupaa, mutta kun Esko-setä puhui puolestamme, saimme kuitenkin vapaata kello kahteentoista asti. Minulla alkaisi silloin ensimmäinen iltavahti (klo 12-16), ja Tomin pitäisi keittää päivällinen.

Kapteenin varastoista saimme koukkuja ja siimaa, joka tuntui meistä tavattoman paksulta. Niin paksua uistinsiimaa en ollut vielä koskaan nähnyt. Mutta Esko-setä sanoi, että merellä tulee olla vahvat vetimet; ei näet voi koskaan tietää tarttuuko koukkuun viisi- vaiko viisikymmenkiloinen kala. Otimme syöteiksi parikymmentä suolasilakkaa — setä sanoi, ettei merikala välitä siitä onko syötti tuore vai suolainen.

Soudimme vähän matkaa laivasta ja heitimme koukut veteen. Odotimme kärsivällisesti tunnin verran, mutta kertaakaan ei nykäissyt. Tomin ehdotuksesta siirryimme nyt laivan toiselle puolelle. Tuskin olimme saaneet koukut veteen, kun molemmissa tuntui nykäisy. Kalat tuntuivat melko raskailta, mutta eivät panneet pahastikaan vastaan. Oli erittäin hupaista nähdä niiden hölmistynyt ilme, kun ne tulivat pinnalle. Molemmat olivat noin kahden jalan pituisia turskia. Vedimme nyt yhteen menoon parikymmentä tällaista juroa poikaa, mutta sitten olivat kaikki kalat kuin pois puhalletut. Ei tullut yhtään nykäystä enää.

Mutta hiljaisuutta ei kestänyt kauan. Äkkiä nykäisi taas molemmilla yhtä aikaa. Tunsin heti, ettei siellä nyt ollut mikään turska vaan pikemminkin merikäärme. Käteni olivat työstä kovettuneet ja känsittyneet, mutta siitä huolimatta ne olivat pian verellä, niin kiivaasti vedettiin siimaa käsieni läpi. Onneksi olin noudattanut sedän neuvoa ja kiinnittänyt siiman toisen pään tyhjän leilin ripaan. Pian minun oli pakko heittää leili mereen. Kala lähti uimaan poijuineen laivaa kohti ja aivan sen kupeella näin leilin sukeltavan näkymättömiin. Luulin nähneeni viimeistä kertaa piimäleilin, joka oli omien käsieni työtä.

Nyt meillä oli aikaa puuhata Tomin kalan kimpussa. Senkään kanssa ei ollut leikkimistä. Mutta kun meitä nyt oli kaksi miestä siimassa kiinni ja kun vuoroon annoimme periksi ja vuoroon kelasimme sisään, saimme sitkeän ottelun jälkeen saaliimme veneen luo, jossa minun onnistui antaa sille sellainen isku, että saimme sen helposti veneeseen. Kala oli lyhyt ja paksu jättiläiskampela, joka varsinaisesti viihtyy Norjan rannikolla mutta jota joskus tavataan näilläkin vesillä. Tomin kampela oli erittäin lihava yksilö, ja kapteeni kehui sen makua ruokapöydässä.

Kun olimme päässeet laivaan, sain lainata sedän kiikarin. Ja toden totta: parin kilometrin päässä laivasta näkyi selvästi joku kelluva esine, todennäköisesti se oli kadonnut leilini. Setä lupasi hoitaa vahtivuoroni alkupuolen, ja vene laskettiin jälleen vesille.

Emme säästäneet käsivarsiamme ja pian olimme pelastaneet leilin. Siima tuntui aivan löysältä ja luulimmeekin jo, että kalan oli onnistunut vapautua. Mutta tätä harhaa ei kestänyt kauan. Hiljaa mutta vastustamattomasti alkoi siima jälleen juosta, ja pian oli leili taas vedessä. Saimme nyt soutaa kaikin voimin pysyäksemme perässä. Lopulta pääsimme leilin luo, tartuin siimaan ja kierrin sen pari kertaa keulanpäätä ympäri. Sitten hyppäsimme molemmat veneen perään. Se näytti olevan hyvä keksintö. Peräsimen avulla saimme kalan suuntaamaan kulkunsa laivaa kohti.

Herkeämätön voimaponnistus näytti väsyttävän juhtaamme. Lähempänä laivaa sen vauhti oli jo huomattavasti hiljentynyt, ja meidän onnistui jo vetää siimaa sisään jalka jalalta.

Äkkiä huomasin veneen vieressä jotakin, jota olisin pitänyt kuorittuna sahatukkina, ellei se olisi ollut elävä kuin elohopea ja kiemurrellut pahemmin kuin maasta temmattu kastemato. Seisoin keulatuhdolla atrain kädessä ja työnsin tuon väkäsillä varustetun raudan kaikin voimin otuksen ruumiiseen. Se vastasi töytäisyyden kouristuksentapaisella liikkeellä, mutta onneksi oli atraimen isku sattunut niskaan ja minun onnistui nostaa eläimen pää veneeseen. Silloin se tempaisi atraimen käsistäni, mutta joutui kuitenkin siinä tempoillessaan kokonaan veneeseen.

Veneessä syntyi hirveä mylläkkä. Huutaen jotakin "suuresta merikäärmeestä" Tom syöksyi suin päin mereen ja ui nopeasti laivaa kohti. Olin vähällä seurata hänen esimerkkiään, sillä eläin oli melkein koko veneen pituinen, ja sen selässä töröttävä atrain sai aikaan hirvittävän epäjärjestyksen veneessä.

Suutuinkin kuitenkin Tomin paosta siinä määrin, että päätin ryhtyä yksin otteluun merihirviön kanssa. Se joka on ottanut paholaisen veneeseen, viekoon sen itse maihin, sanotaan. Peto kääntyi kiemurrellessaan siten, että sen iljettävä kita hirveine hampaineen tuli aivan lähelle jalkojani. Harppasin keskituhdolle, siitä perätuhdolle, jossa sain käteeni kirveen. Sitten seurasi jälleen hurjaa tanssia tuhdolta tuhdolle, kunnes vihdoinkin sain atraimen varresta kiinni. Peto oli jo niin uuvuksissa, ettei se enää pystynyt riuhtaisemaan atraimen vartta käsistäni.

Nyt minun ei enää tarvinnut pelätä, että se purisi minua. Kun peto vääntyi sopivaan asentoon, iskin kirveeni sen päähän ja olin voittanut pelin.

Voitonriemuisena soudin laivalle. Vene oli kauheassa kunnossa, verta oli joka paikassa. Puseroni oli kauttaaltaan punainen aivan kuin olisin ollut härkää teurastamassa. Vain laivan paloruiskua käyttämällä saatiin Tomin vene taas käyttökelpoiseen kuntoon.

Esko-setä tiesi kertoa, ettei saaliini ollut merikäärme vaan suuri meriankerias. Se oli kolmatta sylvä pitkä ja painoi vähän yli viisikymmentä kiloa. Liha ei ollut aivan niin hyvää kuin Tomin kampelan liha, mutta joka tapauksessa kapteeni oli tyytyväinen, sillä hän ei pitänyt kuivista laivamuonista.

Tomia muistutettiin monta kertaa hänen häpeällisestä paostaan. Mielestäni olin saanut täyden hyvityksen siitä kepposesta, jonka hän teki minulle peränpittoa opettellessaan.

Seuraavana yönä saimme hyvän purjetuulen, ja kahden päivän kuluttua olimme Lontoossa.

V.

Lontoo on suuri kaupunki. Minunlaiseni pojanjäärät tekevät viisaasti, kun eivät lähde omin päin sen vilinään. Sen sain kokea jo seuraavana päivänä, kun tavalla tai toisella jouduin erilleen Tomin ja Eskosedän seurasta. Puolen päivää sain kuljeksia ympäriinsä, ennen kuin löysin takaisin joelle. Kysyin kyllä moneltakin Thamesia, mutta yksi viittasi yhtäälle, toinen toisaalle. En varmaankaan osannut ääntää nimeä oikein.

Kun vihdoinkin pääsin Thamesin rantaan, menin luonnollisesti väärään suuntaan. En näet tiennyt olinko sen paikan ylä- vai alapuolella, johon laivamme oli kiinnitetty. Onneksi tiesin sen verran, että nyt oli nousuveden aika ja että vesi virtasi siis joen suusta ylöspäin. Muuten en kaiketi koskaan olisi löytänyt laivaa. Vihdoinkin tulin eräälle sillalle, ja kun muistin, ettemme olleet kulkeneet sellaisen paikan ohi, ymmärsin että olin kulkenut väärään suuntaan ja että minun oli käännettävä takaisin. Alkoi jo hämärtää, kun vihdoinkin viimein tulin laivalle, jossa kaikki olivat olleet levottomia minun tähteni. Tom lupasi taluttaa minua seuraavana päivänä käsiraudoissa, jotta en häviäisi jossakin kadunkulmassa. Ja minä puolestani lupasin pehmittää hänen selkänahkansa siitä syystä, ettei hän ollut opettanut minulle tarpeeksi englantia pystyäkseen ääntämään Thamesin nimen ymmärrettävästi.

Lontoossa kapteeni pestasi kaksi uutta miestä. Toinen oli yli kuudenkymmenen ikäinen merikarhu, jonka joka suuntaan töröttävä tukka pysyi vain vaivoin merimieslakin alla. Hän tunsikin nimen Bob, ja kun toisen miehen nimi oli Jack, ei Tom voinut ajatellakaan ihanteellisempaa laivanmiehistöä. Hän oli itsepintaisesti sanonut minua Tobyksi jo niin kauan, että vähitellen aloin itsekin uskoa, että se oli nimeni.

Sitten kun kapteeni oli täydentänyt muonavarastoa ja ostanut meille kullekin kaksi uutta pukua ja yhden sadepuvun, lähdimme jälleen purjehtimaan.

Tuulet suosivat matkaamme alussa ja pääsimme joka päivä hyvän taipaleen etelään päin. Sellaisissa olosuhteissa ei laivan hoitaminen vaatinut kovinkaan paljon työtä, ja niin Esko-setä alkoi opettaa Tomille ja minulle tärkeimpiä merimiestietoja. Varsinkin Tom edistyi nopeasti, hänellä oli hyvä lukupää. Merimiehen taipumukset olivat kulkeneet hänen suvussaankin ties kuinka monessa polvessa. Minä en edistynyt yhtä nopeasti. Mutta ennen kuin saavuimme Amerikkaan osasin jo kuitenkin käyttää sekstanttia ja pystyin merkitsemään merikortille laivan suunnan. Bob ja Jack osasivat vain englantia, ja heidän avullaan opin nopeasti tärkeimmät englannin kielen sanat, opinpa tuota kieltä vähän puhumaankin. Kun Tom eräänä päivänä kauppasi minua vanhalle Bobille, joka tarjosi minusta kaban

tuhkaa, ymmärsin jo panna vastaan ja selittää, että Tom oli jo myynyt minut kapteenille Suomessa. Ilmoitukseni jälkeen ei kaupasta tietenkään tullut mitään.

Ensikertalaisina pelkäsimme kovasti Biskajan lahtea, jonka kohdalle olimme nyt tulossa. Vanha Bob kertoi, ettei hän ollut koskaan selvinnyt myrskyttä sen ohi, eikä varmaan selviäisi nytkään.

Mutta tällä kertaa Bob ennusti väärin, mistä hän ei kuitenkaan näyttänyt tulevan pahoilleen. Hän selitteli, että sääprofeetan työ oli hyvin epäkiitollista. Tom tahtoi tietenkin kujeilla ukon kustannuksella ja kysyi: "No, old boy, millaisen ilman saamme yöksi?" Bob otti lakin päästään, raapi vakavan näköisenä korvallistaan ja vastasi sitten: "Ellei tule kova sade tai myrsky, luulisin että saamme jokseenkin siedettävän ilman."

Tomilla näytti olevan kiireellistä asiaa alas skanssiin, mutta Bob siirtyi rauhallisesti kaiteen ääreen ja lähetti mereen pisimmän ruskean sylkensä. Hänen ilmeensä ei osoittanut mitään merkillisempää kunnioitusta kyseliäitä poikia kohtaan.

Kummalliselta näyttää laivan kannelle köliveden voimakkaasti välkkyvä valo. Yhtä ihmeellisiltä meistä tuntuivat kämmenenkokoisina loistavat maneetit, joita Bob sanoi rakoiksi. Niitä oli meressä kaikkialla. Ja lentokalojen kaaria en voinut kylliksi ihaila. Joskus putosi lentokala kannellekin. Lentoevät toimivat siipinä niin kauan kuin ne pysyvät kosteina ja notkeina, mutta ilmassa ne jäykistyvät nopeasti ja kannelle pudonneena tuollainen kala näyttää jokseenkin samanlaiselta kuin kuollut särki, jonka kokoinenkin se tavallisesti on. Haikalaa emme olleet vielä nähneet. Mutta sekä Bob että Esko-setä vakuuttivat, ettei meidän tarvitse odottaa niitä kauan.

Eräänä kauniina iltana olimme Tomin kanssa iltavahdissa. Olimme nyt molemmat niin tottuneita peränpitäjiä, että kapteeni saattoi uskoa meille vahtivuoron kauniilla ilmalla. Aurinko oli juuri laskemaisillaan. Illan muuttuminen pimeäksi yöksi tapahtui hyvin nopeasti. Pyhä kirjailija, joka ylistäessään Jumalan lahjojen täydellisyyttä sanoo "Aamun ja illan portit täytät sinä riemulla", on varmastikin seurannut auringonlaskua merellä, sillä juuri siihen sopii vertaus portin sulkeutumisesta.

Tunnin kuluttua nousi syvyydestä "pienempi valo, jonka Herra Jumala loi hallitsemaan yötä". Se nousi kellertävän punaisena ja vaaleni sitä mukaa kuin se kohosi ylemmäksi, ja pian se rakensi aalloille hopeisen sillan. Tuuli oli heikentynyt, mutta vielä kuului keulasta hiljainen porina eikä yksikään purje riippunut velttona. Hiljaisuus ympärillämme toi kodin mieleen. Mitä mahtovatkaan nyt isäntärenki, naapurit ja kaikki hyvät ihmiset ajatella siellä kotona. Aivan varmaan he uskoivat meidän kuolleen. Olisinpa antanut paljon, jos olisin saanut aamulla mennä Pikkuniitylle heinää niittämään. Vuosi sitten olimme Tomin kanssa raivanneet tämän niityn joen rannalle ja kyhänneet metsänreunaan pienen ladon.

Tomin ajatukset lienevät vaeltaneet samoja reittejä kuin minunkin. Aioin juuri ruveta puhumaan kodista hänen kanssaan, kun Esko-setä samassa tuli kannelle, tarkisti suunnan ja istuutui viereeni.

Olimme Tomin kanssa usein ihmetelleet, kuinka sedän tukka ja parta olivat tulleet lumivalkoisiksi, vaikka hän näytti olevan vasta keski-ikäinen mies. Mutta emme olleet koskaan kysyneet sitä häneltä. Nyt setä ryhtyi kysymättä kertomaan:

— Vaikka ette ole mitään kysyneet, olen kyllä huomannut, että olette ihmetelleet valkoista päätäni. Tahdotteko kuulla kuinka se on muuttunut näin valkoiseksi?

Meitä hävetti sanoa, että olimme puhuneet tästä asiasta monestikin keskenämme. Tom sai sen kuitenkin sanotuksi.

— Toivottavasti minun ei tarvitse koskaan mennä siihen maahan, jossa tukkani valkeni. Ja jos kohtalo kuitenkin heittää minut sinne joskus, tiedän etten joudu hankaluuksiin teidän takianne. Uskallan siis kertoa teille tämän jutun.

Kaksikymmentä vuotta sitten oli veljeni komean parkkilaivan päällikkönä. Laivan tullessa Cadizin edustalle hukkuu hänen perämiehensä. Olin silloin kotona Suomessa, ja eräänä päivänä sain sähkösanoman, jossa veljeni tarjosi minulle perämiehen paikkaa ja kehotti minua lähtemään suoraa päätä Cadiziin. Jo samana iltana olin matkalla ja kahdeksan päivää myöhemmin olin kaupungissa, jossa lähdin suoraan konsulinvirastoon saadakseni tietää, missä veljeni laiva oli ankkurissa.

Tuskin olin astunut junasta, kun kaksi poliisia tarttui minuun, pani minut rautoihin ja raahasivat vankilaan. Se ei käynyt heiltä kovinkaan helposti, heidän oli hankittava pari toveriaan avuksi. Olin silloin nuori ja kiivas mies. Olin viaton, juuri kaupunkiin saapunut matkustaja, ja suutuksissani käsittelin poliiseja ehkä liiankin kovakouraisesti. Viattoman ei pitäisi koskaan tehdä niin, vastustelu pahentaa aina hänen asemaansa. Mutta näin en osannut silloin ajatella, kun kimppuuni hyökättiin niin äkkiä.

Kauan ei minun tarvinnut odottaa ennen kuin minut vietiin oikeuden eteen. Minua syytettiin miestaposta, poliisin vastustamisesta ja törkeästä pahoinpitelystä. Ensimmäisen syytöksen väitin tietysti heti perättömäksi. Poliisin vastustamiseen ja pahoinpitelyyn myönsin syyllistyneeni, mutta vain siitä syystä, että minun kimppuuni oli hyökätty syyttä suotta; olin siis vain puolustanut itseäni, enkä voinut pitää sitä rikoksena. Passistani ja muistakin papereistani kävi selville, että olin ollut kahdeksan päivää aikaisemmin Helsingissä. Pyysin että asia lykättäisiin muutamaksi päiväksi, jotta voisin todistaa olleeni Madridissa edellisenä aamuna, jolloin murha oli tehty. Mutta puheeni eivät minua auttaneet. Kuusi englantilaista matruusia kutsuttiin sisään, ja kaikki vannoivat nähneensä, että olin edellisen päivän aamuna ampunut laivani kannella heidän upseerinsa, joka oli pudonnut kuolleena veneeseen.

Aloin nyt ymmärtää mistä oli kysymys. Vielä kerran vakuutin viattomuuttani ja pyysin uudelleen, että tuomioistuin myöntäisi minulle oikeuden todistaa, että olin ollut edellisenä aamuna Madridissa. Minut vietiin ulos oikeussalista ja kun minut sitten taas tuotiin sisään, sain kuulla tuomioni: Mitään lykkäystä ei myönnetä, koska kuusi silminnäkiä on valallaan vannonut minut murhan tekijäksi ja koska olen itse tunnustanut muut syytökset oikeutetuiksi. Minut tuomittiin elinkautiseen vankeuteen, josta ensimmäiset neljä vuotta piti suorittaa pakkoluokassa yksinäisessä kopissa.

Nämä neljä vuotta, jotka istuin yksinäni kopissa ilman minkäänlaista työtä, saivat hiukseni valkenemaan. En ymmärrä miten olisin voinut kestää nuo vuodet, ellen olisi kerran ensimmäisen vankeusvuoteni lopulla löytänyt koppini lattialta paperisuikaletta, johon oli kirjoitettu sanat: "Älä väsy, luota tulevaisuuteen!" Ymmärsin silloin, että veljeni oli saanut tietää kohtalostani ja että hän tekisi kaiken mahdollisen puolestani.

Koppiaikana en ollut raudoissa. Mutta kun minut siirrettiin koeluokkaan ja minun piti aloittaa työnteko muiden vankien kanssa, pantiin minulle jalkaraudat. Ne otettiin kuitenkin aina illalla pois. Kun työ oli kivenporaamista, eivät raudat pahemmin haitanneet. Aikani alkoi nyt kulua paremmin, ja toivoani elvytti suuresti se seikka, että vankien tuomioita lyhennettiin jonkin kuninkaallisessa perheessä sattuneen ilahduttavan tapauksen johdosta. Monta vankia vapautettiin heti, ja minun elinkautiseni muutettiin kahdenkymmenen vuoden vankeusrangaistukseksi, josta siis yli neljä vuotta oli jo suoritettu. Vapaasta ihmisestä voi tuntua omituiselta tämä minun ilonaiheeni, onhan viisitoistakin vuotta toivottoman pitkä aika. Mutta näin ei ajattele elinkautinen.

Työpaikkamme oli meren rannalla. Siinä oli äkkijyrkkä, kolmen- tai neljäkymmenen jalan korkuinen kallio. Vangit katselivat kaivaten ohi purjehtivia laivoja, jotka olivat lähellä mutta kuitenkin tavoittamattomissa. Monena päivänä olin kiinnittänyt huomiota erääseen huvijahtiin, jossa oli vain kaksi miestä. Kalliolla työskennellessämme vahtisotilaat istuivat tavallisesti jonkin matkan päässä sivummalla rupattelemassa ja tupakoimassa, eivätkä he ensinkään välittäneet siitä, että me vangit kokoontuimme joskus aivan jyrkänteiden reunalle. He tiesivät, että kahleemme painoivat yli kymmenen kiloa ja että mereen heittäytyminen oli samaa kuin itsemurha. Mutta he eivät tienneet sitä, että minä pystyisin uimaan nämä kahleet jaloissani sata tai kaksikin sataa metriä. Minä olin näet voimakas mies vielä silloinkin.

Eräänä päivänä ruokalevon aikana — muona tuotiin aina vankilasta työpaikalle — seisoi taas koko vankijoukko kallion reunalla katselemassa huvijahtia, joka lipui tuskin sadan metrin päässä rannasta. Samassa tunsin perämiehen, se oli veljeni! Hän antoi minulle merkin kädellään.

Huudahdin tovereilleni hyvästit ja syöksyin pää edellä veteen. Pari minuuttia myöhemmin olin jahdissa, joka suuntasi kulkunsa täyttää vauhtia avomerelle. Odotimme nyt, että sotamiehet ampuisivat, mutta mitään ei kuulunut. Jälkeen päin kuulin eräältä vapautuneelta vangilta, ettei katoamistani ollut huomattu ennen kuin illalla, jolloin vangit kerättiin koppeihin vientiä varten. Miehet olivat silloin sanoneet, että olin väsynyt pitkään urakkaan, hypännyt mereen ja painunut pohjaan kuin kivi. Jos kahleet haluttiin hankkia takaisin, oli parasta naarata juuri työpaikan kohdalta.

Espanjalaiset vankilaviranomaiset olivat kuitenkin sitä mieltä, että naaraus- ja hautaamiskustannukset nousisivat suuremmiksi kuin mitä kahleet ja vaatteet maksoivat. Ne poistettiin luetteloista ja samalla pyyhittiin nimeni vankilan kirjoista.

Pienellä jahdilla purjehdimme nyt kolmeen mieheen Atlantin yli, ja neljä viikkoa myöhemmin nousimme maihin Brasilian rannikolla. Veljeni mukana ollut mies oli amerikkalainen seikkailija, eikä häneen voinut oikein luottaa. Vasta sitten, kun olimme eronneet hänestä, sain lähempiä tietoja siitä asiasta, josta olin tuomittu.

Kapteenin laiva oli ollut ankkurissa ulommaisella redillä Cadizin edustalla valmiina purjehtimaan Brasiliaan. Odotettiin vain minun saapumistani. Silloin oli paikalle tullut englantilainen sotalaiva, joka oli heittänyt ankkurinsa kauppalaivojen keskelle aivan kapteenin laivan viereen. Pian saatiin kuulla, että sotalaiva oli menettänyt suuren osan miehistöstään, ja kauppalaivojen kapteenit alkoivat pelätä, että englantilainen yrittäisi täydentää miesvahvuuttaan väkipakolla. Jo samana iltana purjehti kaksi

kauppalaivaa merelle ennen aikaan, mutta veljeni jäi odottamaan minua.

Varhain seuraavana aamuna laskettiin sotalaivasta vene, joka miehitettiin upseerilla ja kuudella miehellä. Vene lähti soutamaan suoraan kohti veljeni laivaa. Veljeni oli ilmoittanut megafonilla, että jos joku yrittää nousta luvatta hänen laivaansa, niin hän ampuu tämän heti kuoliaaksi. Vene ei välittänyt tästä varoituksesta, vaan jatkoi kulkuaan suoraan kohti laivan köysitikkaita, joita ei ollut vielä vedetty ylös. Kapteeni meni silloin laivan partaalle, kielsi miehiä nousemasta laivaan ja toisti uhkauksensa, että ensimmäinen mies, jonka pää näkyy partaan yli ammutaan heti. Upseeri joka ei luultavasti uskonut, että kapteeni uskaltaisi panna uhkauksensa täytäntöön sotalaivan ollessa tuskin kilometrin päässä, oli vain heilauttanut pilkallisesti kättään ja noussut ylös köysitikkaita. Kapteeni astui silloin vähän sivummalle, ja samassa kun upseerin pää ilmestyi näkyviin partaan takaa, pamahti laukaus. Upseeri putosi kuin säkki takaisin veneeseen, ja matruusit soutivat heti laivalleen.

Heti kun upseeri kaatui, komensi kapteeni joka miehen paikalleen, nosti ankkurin ja purjeet, ja ennen kuin englantilainen vene oli ehtinyt laivansa luo, oli veljeni laiva jo täydessä menossa.

Sotalaiva lähetti heti isonveneensä ajamaan takaa pakenevia, mutta pian kävi ilmeiseksi, ettei se saavuttaisi heitä. Sotalaivasta ammuttiin nyt useita tykinlaukauksia, josta monet osuivat maaliinsa. Mutta luodit olivat pieniä, ja kun kaikki osuivat vesirajan yläpuolelle, olivat reiät helposti korjattavissa, ja laiva saattoi jatkaa matkaansa Atlantin yli.

Brasiliaan tultuaan veljeni luki englantilaisista sanomalehdistä, että hän oli antanut laivansa lähteä purjehtimaan, mutta hiipinyt itse kaupunkiin, jossa hän kuitenkin oli joutunut kiinni jo samana päivänä ja saanut ansaitsemansa palkan. Kapteeni ymmärsi heti, että minut oli otettu kiinni hänen asemestaan. Hän kääntyi erään brasilialaisen asianajajan puoleen ja pyysi tätä asiamieheksen. Asianajaja tunsikin kuitenkin hyvin espanjalaiset olot ja kielsi veljeäni tekemästä mitään koko asialle tässä vaiheessa. Minua ei missään tapauksessa päästettäisi vapaaksi, ja jos asia otettaisiin käsiteltäväksi, kuluisi siilien joka tapauksessa monta vuotta, ja nämä vuodet pitäisi kapteenin virua tutkintovankina jossakin kurjassa espanjalaisessa vankilassa.

Asianajajan mielestä kapteenilla oli ollut täysi oikeus ampuu tuo englantilainen upseeri, joka yritti tulla laivaan vastoin kieltoa. Mutta oli jotakuinkin mahdotonta saada Espanjassa oikeutta asiassa, joka koski englantilaisen upseerin henkeä. Ainoa keino saada minut mahdollisesti vapauteen oli yrittää sitä omin avuin ja omalla oikeudella. Niin kauan kuin minun täytyi istua kopissa, oli pakeneminen mahdotonta. Mutta kunhan minut siirrettäisiin muiden vankien joukkoon, siihen saattaisi löytyä tilaisuus.

Raskain sydämin täytyi veljeni myöntää asianajajan olevan oikeassa. Lahjuksia maksamalla hänen onnistui saada paperilappu koppiini. Lopun tiedättekini, lopetti Esko-setä kertomuksensa.

— Missä setä on sen jälkeen purjehtinut? kysyi Tom.

— Kymmenkunta vuotta Amazon-virralla ja nämä viimeiset vuodet eri vesillä. Useimpina vuosina olemme kuitenkin talvehtineet Muklareilla, koska veljeni tieteelliset työt ovat vaatineet rauhallisen olinpaikan.

— Ja nyt purjehdimme Amazon-virralla?

— Aivan niin. Tomin löytö näyttää kiinnostavan kapteenia tavattomasti. Hän istuu usein monta tuntia ajatuksiinsa vaipuneena. Mutta on parasta olla kysymättä häneltä mitään, ennen kuin hän itse ottaa asian puheeksi.

Kap Verden saarien luona laskimme ankkurin ottaaksemme raikasta vettä. Sataman edustalla oli pari Itä-Intiaan matkalla olevaa laivaa. Ankkurissa ollessamme meitä huvitti erikoisesti seurata alkuasukkaiden uimatemppuja. Jos jostakin laivasta heitettiin mereen kolikko, syöksyi lähimmästä veneestä heti pari kolme miestä tai poikaa sen perään. He sukelsivat syvyyksiin kilpaillen siitä, kuka saisi ensimmäisenä kolikon käteensä. Jos kaksi miestä sattui tarttumaan rahaan samalla kertaa, syntyi vedenalainen taistelu, molemmat yrittivät päästä kolikon omistajaksi. Matkustajat eivät näyttäneet säästelevän pikkurahojaan, enkä koskaan nähnyt yhdenkään rahan menevän hukkaan. Huvia jatkettiin tuntikausia.

Kapteeni antoi Tomille ja minulle lomaa, jotta voisimme mennä kaupunkia katselemaan. Kuljimme jonkin aikaa pitkin katuja. Eräältä hedelmänkaupustelijalta ostimme muutamia appelsiineja ja kimpun banaaneja, joita söimme varjossa istuessamme. Banaania en ollut ennen syönyt. Ostamamme banaanit olivat lähes jalan pituisia ja erittäin maukkaita. Edessämme teuhasi joukko ilkosen alastomia neekerilapsia hiekassa. Meitä ne eivät näyttäneet ollenkaan ujostelevan, ja leikki jatkui täydessä sovussa. Viskasin lapsille appelsiinin, mutta kukaan ei välittänyt siitä. Tuo korea hedelmä ei näyttänyt kiinnostavan ketään sen enempää kuin peruna meikäläistä lasta. Tom koetti minkä vaikutuksen

karamelli tekisi, ja heti tuli toinen ääni kelloon. Kirkuen kuin kalalokit syöksyivät kaikki karamellin kimppuun, joka papereineen hävisi vikkelimmän tenavan leveään suuhun.

Tom otti nyt taskustaan uuden karamellin, nousi ylös ja kohotti makupalan korkealle ilmaan kiusatakseen kirkuvaa joukkoa. Samassa kiipesi puoli tusinaa alastonta olentoa hänen päällensä. Tom kaatui maahan, ja viisi sekuntia myöhemmin hänen taskunsa oli tyhjennetty ja voittajat kadonneet kirkuen mikä minnekin. Tom näytti nololta ja yritti saada edes yhden pienen ryöväriin kiinni jakaakseen lakia ja oikeutta. Mutta vaikka pienimmät olivat korkeintaan nelivuotiaita, oli Tomin juoksu turhaa. Hän sai kiinni yhden velikullan käsivarresta, mutta liukkaana kuin sirkusporsas selviytyi tuo naskali pinteestään ja oli tiessään. Hänen vihlova hätähuutonsa kutsui paikalle jättimäisen neekerin, ja niin meidän itsemme oli otettava jalat allemme ja palattava kiireesti laivaan.

Seuraavan päivänä jätimme Kap Verden saaret ja suuntasimme kulkumme suoraan Amazon-virran suuta kohti. Raikas myötätuuli suosi lähtöämme, mutta se heikkeni pian ja lakkasi muutaman tunnin kuluttua kokonaan. Tunnin kuluessa luulen laivamme kääntyneen kaksi tai kolme kertaa ympäri. Setä oli jo valmis panemaan koneen käyntiin, mutta kapteeni tahtoi säästää sähkövoimaa kaikin tavoin eikä antanut lupaa. Hän arveli, että tuuli alkaisi taas pian huokua.

Kapteeni olikin oikeassa, jo puolen päivän aikaan saimme hyvän tuulen. Olimme jo hetken ajan katselleet jotakin veden pinnalla olevaa esinettä. Se oli parin kilometrin päässä laivastamme ja täsmälleen siinä suunnassa, jonne olimme matkalla. Lähestyessämme esinettä meni kapteeni hakemaan kajuutasta pyssyään. Tuo outo esine näytti nyt äärettömän suurelta käärmeeltä. Se oli kaksi kertaa laivan pituinen ja näytti makaavan aalloilla renkaan muotoon kiertyneenä. Vanha Bob seiso peräsimestä, ja kapteeni käski hänen ohjata suoraan esineen päälle. Itse hän meni keulaan kivääri kädessä.

Näin Bobin sylkävän kolme kertaa, ja kun olimme tulleet aivan lähelle tuota otusta, käänsi Bob peräsinratasta niin, että purjehdimme muutaman kymmenen metrin päästä sen ohitse. Samassa kun laivan kokka-aalto saavutti sen, nousi sen toinen pää ylös merestä, ja silloin kapteeni ampui.

Heti laukauksen kajahdettua juoksi kapteeni peräsinrattaan luo ja antoi Bobille kajahtavan korvapuustin ja tarttui itse rattaaseen. Laiva kääntyi, kapteeni viittasi minut peräsinratasta hoitelemaan ja antoi minulle saman määräyksen kuin äsken Bobille, joka virui vielä liikkumattomana kannella. Tottelemattomuus palveluksessa oli kapteenin käsityksen mukaan törkein rikos, minkä kukaan voi tehdä.

Tiesin siis mikä minua odotti, ellen ohjannut suoraan hirviön päälle. En yritä väittääkään, etten pelännyt tuona hetkenä. Pelkäsin meressä näkemääni hirviötä, mutta vieläkin enemmän pelkäsin kapteenia. Käteni oli aivan vakava, kun ohjasin suoraan kohti uivaa merihirviötä.

Kapteeni seisoi nytkin keulassa kivääri kädessä, mutta tällä kertaa hän ei ampunut. Tuntui pieni tärihdys, hirviön molemmat päät nousivat ylös ilmaan — olimme purjehtineet sen yli. Kerran vielä käännymme ja nyt kapteeni käski ohjata otuksen kostepuolelle.

Kiinnitimme nyt köyden tuon pitkän ruumiin keskikohdalle ja kiskoimme sitä laivan reunalle asti. Se oli tältä kohdalta jalan vahvuinen, ja kapteeni hakkasi sen kirveellä poikki. Suuri merikäärmeemme osoittautui yli sadan jalan pituiseksi ruskolevän kappaleeksi. Olimme kaikki nolon näköisiä, paitsi kapteeni joka oli vihainen. Kukaan ei uskaltanut nauraa sille, että hän oli ampunut tuota viatonta kasvinlonkeroa.

Vasta yöllä, kun olin Bobin kanssa vahdissa, kysyi tuo vanha merikarhu, kuinka olin uskaltanut ohjata suoraan suuren merikäärmeen päälle. Kerroin hänelle silloin koko tapauksen. Kerroin kuinka olimme ällistyneet, kun käärmeen huomattiin olevan vain kappale ruskolevää, jonka tuuli kaiketi oli riistänyt irti rungostaan ja joka oli alkanut mädäntyä ja kellunut mädäntymiskaasuista täyttyneenä melko korkealla vedessä.

Bob ei nähtävästi uskonut sanaakaan kertomuksestani. Hän oli nähnyt omin silmin merihirviön ijettävän, litteän pään, nähnyt kaksihaaraisen kielen putoavan sen suusta kapteenin ampuessa. Itse luulin nähneeni jotakin samantapaista, mutta nyt tiesin, että olin erehtynyt.

Bob sanoi, että kapteenilla oli oikeus panna hänet rautoihin tottelemattomuuden vuoksi ja vaatia hänelle rangaistusta satamaan tultua. Mutta mieluummin hän istui vankilassa vaikka koko jäljellä olevan ikänsä kuin tottelisi moista mieletöntä hulluttelijaa. Merihirviötä on paljon, ja on aina viisainta antaa niiden olla rauhassa.

Vanha merikarhu näytti olevan puhetuulella. Ilmeisesti hän uskoi päässeensä pahastakin vaarasta. Päätin käyttää tilaisuutta hyväkseni ja kysyä, uskoiko Bob todella suuren merikäärmeen olemassaoloon. Vanha matruusi tuli äkkiä hyvin vakavaksi, katseli pimeää merenpintaa ympärillämme ja tuumasi, että

on parasta olla puhumatta siitä, joka saattaa millä hetkellä hyvänsä nostaa päänsä partaan yli ja siepata saaliikseen jommankumman meistä. Uudistettuani kysymyksen ukko kertoi kuitenkin seuraavaa:

— En nähnyt eilen ensimmäistä kertaa merikäärmettä. Olen kerran ennenkin ollut samanlaisen jumalattoman veitikan laivassa kuin nyt. (Olin hiljaisuudessa eri mieltä kapteenin jumalattomuudesta, sillä säästä piittaamatta hän piti joka ilta miehistölleen jumalanpalveluksen, En kuitenkaan sanonut mitään, sillä en tahtonut loukata vanhaa toveriani ilmaisemalla eriävän mielipiteeni.) Intian valtamerellä näimme suuren merikäärmeen. Se oli vielä suurempi kuin se, jonka eilen tapasimme. Se makasi aalloilla ja ilma oli yhtä kaunis kuin eilenkin. Olisimme aivan hyvin voineet väistää sitä, sillä tähystäjä huomasi sen hyvissä ajoin. Mutta tuo hirtehin kapteeni käski ohjata suoraan päälle. Peräsimestä oli silloin muuan nuori mies, samanlainen houkkio kuin kapteeni itsekin. Hullu teki mitä hupsu pyysi. Olin silloin märssymiehenä, mutta kun huomasin, mitä tulisi tapahtumaan, kiipesin ylös keulaprammiraa'alle asti ollakseni edes jonkinlaisessa turvassa.

Samassa silmänräpäyksessä kun laivan keula kosketti käärmettä, se nosti päänsä ja kaulansa — sillä oli kaksi päätä tuolla hirviöllä — ja katsoi vihaisin, tulta säihkyvin silmin rauhansa häiritsijöihin. Laiva lipui kuitenkin käärmeen ohi, ja toivoimme jo, ettei kapteenin mielettömyydellä olisi sen pahempia seurauksia. Mutta tuskin olimme päässeet sen ohi kun se jo oikaisi itsensä ja alkoi uida perässämme. Vesi kohisi merihirviön ympärillä kuin pahimmassakin koskessa, eikä kestänyt montakaan minuuttia ennen kuin se jo ui laivamme vierellä katsellen hirveillä silmillään miehistöä. Näytti kuin se olisi miettinyt kenet se valitsisi uhrikseen. Kapteeni seisoi komentosillalla ja ampui niin nopeasti kuin vain sai uusia patruunoita kivääriinsä. Mutta eiväthän ruuti ja luodit pysty sellaiseen pahukseen. Luodit sattuiivat kyllä, ne menivät eläimen läpi niin että veri roiskui, mutta peto ei edes puistellut päätään.

Olimme kaikki hirveän jännityksen vallassa, kun hirviön pää nousi uudelleen ilmaan ja tempasi kitaansa kaksi märssymiestä. Miehet huusivat hirveästi ja pitivät epätoivoisesti kiinni touveista, mutta mitäpä merkitsi ihmisvoima tässä epätasaisessa taistelussa. Käärme katosi uhreineen syvyyteen. Sen hengityskin oli niin myrkyllistä, että tuskin olisin kestänyt sitä monta minuuttia putoamatta kannelle. Ja minä olin sentään yli kymmenen jalkaa korkeammalla kuin ne, jotka peto tempasi mukaansa. En jaksa muistaa mitä muuta tuona kauheana päivänä tapahtui. Mutta joka tapauksessa laiva saapui Kalkuttaan ensimmäisen perämiehen ollessa päällikkönä ja konsulinvirastoon ilmoitettiin, että kapteeni ja kolme miestä oli hukkunut.

En saanut tietää kuinka kapteenin ja nuoren peränpitäjän oli käynyt, sillä kielitaitoni oli vielä epätäydellinen. Sen vain tiedän, että Kalkuttaan saapuessamme he olivat poissa joukostamme.

— Niin, poika, merikäärmeitten kanssa ei ole leikkimistä, lopetti vanha Bob kertomuksensa.

En tiennyt mitä minun oli ajateltava Bobin tarinasta. Ensin uskoin, että ukko yritti syöttää minulle pajunköyttä siten lyhentääkseen öistä vahtivuoroa. Mutta Bob näytti olevan tosissaan. Ehkäpä laiva oli törmännyt jättiläismustekalaan, nehän voivat olla valtavan kokoisia. Esimerkiksi se mustekala, joka vuonna 1853 ajelehti Juutinmaan rannikolle, oli tavattoman suuri. Ja se jonka Alecton laiva kohtasi Madeiran lähistöllä, oli viisikymmentä jalkaa pitkä. Olen kuullut, että Dublinin museossa säilytettävä mustekalan lonkero on yli kolmekymmentä jalkaa pitkä.

Kun arvelin, että merihirviö oli ollut suuri mustekala, hymyili Bob halveksivasti. Mustekaloja hän sanoi nähneensä monta kertaa. Mustekala on pieni eläin, se on aivan kuluneen köysiluudan näköinen. Vaikka sillä on ilkeät silmät, ei se ole vaarallinen muille kuin korkeintaan vedessä pulikoiville pikkulapsille. Yhden ainoan kerran hän sanoi kuulleensa mustekalasta, joka olisi voinut siepata täysikasvuisen miehen veneestä. Mutta se eläin, joka oli ajanut heitä takaa, oli ollut yhtä pitkä kuin suurin valaskala ja olisi varmastikin voinut kaataa pienen kuunarin kumoon. Tuollaisia merihirviöitä saattaa olla monta eri lajia, mutta merimiehet sanovat niitä kaikkia merikäärmeiksi. Merenkulkijoille ne ovat hyvin vaarallisia, jos niitä härnäetään. Merimiehet ovatkin sitä mieltä, että sellaiselta kapteenilta, joka ei anna merikäärmeen olla rauhassa, pitäisi evätä oikeus kuljettaa laivaa.

Olin oikein iloinen siitä, että Tom makasi kojussaan eikä kuullut Bobin kertomusta. Muuten en olisi saanut pitkiin aikoihin nukkua rauhassa hänen uniltaan. Muutenkin hän herätti minut melkein joka yö huudoillaan "hollantilainen — lentävä hollantilainen — huh, se tulee päälleni — auttakaa, auttakaa!"

Oli todella merkillinen yhteensattuma, kun Bob sai vielä samana päivänä kokea, ettei mustekala ole sentään vain kuivunut köysiluuta vaan hyvinkin pelottava otus.

Edellisenä iltana oli laivan ympärillä näkynyt useita albakorakaloja. Albakoran liha on kyllä karkeaa ja öljyistä, mutta merimiehet pyytävät sitä kuitenkin mielellään uistimella. Kala muistuttaa jossain määrin merilohta, mutta sen selkäpuoli on kauniin tummansininen. Mustat miekanmuotoiset rintaevät ovat erittäin voimakkaat ja uppoavat vastaaviin loviin kalan kupeilla.

Aamulla oli merenpinta peilikirkas, siellä täällä särki jokin albakora sen kimmeltävän kalvon. Bob ehdotti, että yrittäisimme uistinta soutamalla saada jonkin niistä. Olin heti valmis pyydystämään noita koreita kaloja. Tomilla oli vahtivuoro, joten hän ei voinut tulla mukaan.

Soutelimme ensin laivan lähetyvillä, mutta kala ei nykäissyt kertaakaan. Soutamiseen kyllästyneenä ehdotin, että heittäisimme uistinta niin kuin virvelimies haukea tavoittaessaan. Bob ei tuntenut tätä pyyntitapaa, mutta hän kehotti minua yrittämään. Monta kertaa minun ei tarvinnutkaan uistinta heittää, ennen kuin runsaan metrin pituinen albakora tarttui kiinni. Kala oli paljon voimakkaampi kuin samansuuruinen hauki. Se taisteli raivokkaasti vapautensa puolesta, mutta vähitellen saimme sen kuitenkin vedetyksi lähemmäksi venettä.

Olin niin innostunut ottelusta, etten ollenkaan huomannut limaista lonkeroa, joka oli kalassa kiinni, kun nostin sen veneeseen. Samassa päästi Bob hirveän hätähuudon. Toinen lonkero oli kietoutunut hänen ympärilleen ja yritti vetää häntä veneestä. Vene kallistui jo arveluttavasti toiselle laidalleen, mutta viime tingassa sain katkaistuksi kirveellä tuon iljettävän lonkeron. Mutta samassa oli kalan mukana veneeseen noussut lonkero siirtänyt otteensa nilkkaani, josta se yritti vetää minua kumoon. Jumalan kiitos se ei onnistunut. Huomasin näet merihirviön silmät, jotka tuijottivat minua vedenkalvon alta aivan veneen vierestä. Iskin kirveeni toiseen silmään niin voimakkaasti, että se tarttui siihen kiinni. Ote jalkani ympäriltä hellitti, eläin ruiskutti ympärilleen tummaa nestettä ja katosi syvyyteen. Huokasin kiitokseni Hänelle, joka oli auttanut minut pulasta, ja myöskin Bob liitti kätensä yhteen.

Seuraavana päivänä alkoivat pasaatituulet, jotka melkein säännöllisinä saattoivat meitä Amerikan rannikolle asti. Näin selvittiin laivassa huomattavasti vähemmällä työllä, ja Tomin ja minun koulunkäyntini edistyi nopeasti. Moni vahtivuoro muuttui nyt koulutunniksi. Varmastikaan en olisi nyt enää syllistynyt sellaiseen virheeseen kuin ensimmäisenä päivänä Lontoosta lähtömme jälkeen. Niin kauan kuin meitä oli vain neljä miestä laivassa, ei meillä ollut säännöllisiä vahtivuroja, mutta Lontoosta lähdettyämme alkoi tavanomainen vahtipalvelus. En tiennyt vielä silloin, että ainoastaan yövahti jaetaan kahdeksaan lasiin, muut vain neljään. Tyhmyyksissäni tulin antaneeksi Tomin hoitaa osan vahtivuoroani, ja siitä munauksesta olen tosiaankin saanut kuulla sen jälkeen.

Olimme vielä noin neljänkymmenen peninkulman päässä Amerikan rannikosta, kun meressä näkyi eräänä päivänä tavallisuudesta poikkeava väri vivahtus. Nostaessani merestä pesuvettä maistoin sitä. Se oli tuskin sen suolaisempaa kuin kotirannikon vesi, jota voi aivan huoletta juoda. Kun kerroin sedälle huomiostani, hän vastasi, että olemme juuri Amazonin vesien ja valtameren rajalla ja että jo huomenna vesi olisi aivan suolatonta. Tämä jättiläisvirta tuo mereen neljä miljoonaa kuutiometriä vettä minuutissa ja sen vaikutus ylittää kymmenen peninkulman päähän rannikosta.

Seuraavana aamuna saavuimme Paran satamakaupunkiin. Edessämme oli suunnaton virta, jota on sanottu Etelä-Amerikan Välimereksi. Kauan saimme purjehtia tätä vesiaapaa, ennen kuin aloin käsittää, että se oli todellakin virta. Tältä kohtaa joki oli kuuden peninkulman levyinen, ja monta kertaa sattui myöhemminkin, ettei kumpaakaan rantaa voinut nähdä laivan kannelta. Tuntui kuin olisimme purjehtineet aavalla merellä.

Satamassa sattui olemaan laiva, joka oli lähdössä Englantiin. Bob oli ottanut pestin vain Paraan asti ja hän halusi nyt palata takaisin Lontooseen. Hän nosti saatavansa ja oli vapaa lähtemään. Ikävä oli erota tuosta hyväntahtoisesta ukosta, sillä vaikka hän oli välistä hyvin harvapuheinen, jopa jurokin, oli hän lyhentänyt monta ikävää yövahtivuoroani. Neljäkymmentä vuotta hän oli kulkenut kaikilla maailman merillä ja loputtomasti hänellä tuntui olevan tarinoita kokemuksistaan.

Ukko kertoi nyt Tomille ja minulle, että tämä tulisi olemaan hänen viimeinen matkansa Atlantin yli. Hän kuuluu saapuneen onnellisesti kotimaahansa, jossa hänellä on aivan Thamesin rannalla pieni talo.

Kapteenin oli nyt otettava uusi mies Bobin tilalle. Nuori ja seikkailunhaluinen Jack lupasi ilman muuta seurata mukaan ylös Amazon-virtaa. Hänestä oli samantekevää purjehdittaisiinko suolaisessa vai suolattomassa vedessä, kunhan vain kuukausipalkka oli hyvä ja ruokaa runsaasti.

Jo seuraavana aamuna saimme kapteenin mieleisen miehen, samanlaisen vanhan merikarhun kuin Bob.

Kuljeksiessamme satama-alueella satuimme kävelemään erään suuriäänisen seurueen ohi, joka oli kokoontunut vanhan, lörpöttelevän merimiehen ympärille. Miehet puhuivat enimmäkseen englantia ja portugalin kieltä, muutama ranskalainenkin lause erottui aina välistä. Melkein kaikki tuntuivat ymmärtävän myös erästä intiaanimurretta, Etelä-Amerikan intiaanien esperantoa.

Kun puhuttelimme erästä vanhaa merimiestä, tuli vastaus aina samalla kielellä, millä kysymys oli tehty. Mies kehuikin puhuvansa maailman kaikkia kieliä. Esko-setä tahtoi huvittaa meitä nolaamalla kerskailijan. Näissä aikeissa hän astui lähemmäksi, löi miestä olalle ja kysyi:

— Osaattekos suomea myös?

— Enköhän tuota vielä vähän osaisi, kun kerran kelpaan Härmän kirkonkirjoihin, tuli vastaukseksi.

Nolatuksi tulikin nyt setä itse. Olimme tavanneet maanmiehemme. Vietimme yhdessä hauskan illan, jonka päätteeksi uusi tuttavamme Simo vietiin laivan kirjoihin. Hän otti konstaapelin pestin sadanviidenkymmenen peninkulman päässä olevaan Manaoksen kaupunkiin asti ja lupasi tarpeen tullen seurata kauemmaksikin.

Matkasta Manaokseen, joka on Rio Negrón suulla Amazon-virran alajuoksulla, ei ole paljoa kertomista. Suurimman osan taipaleesta kuljimme purjehtien, vain muutaman kerran oli kapteenin turvauduttava moottoriin. Pimeinä ja tuulisina öinä laskimme ankkurin, ja silloin kapteeni pystytti kannelle tuulimoottorin, joka kehitti sähköä akkumulaattoreihin. Moottori purettiin osiin ja siirrettiin kannen alle aina kun lähdimme liikkeelle.

Tänä vuodenaikana puhaltavat Amazon-virralla pasaatituulet melkein yhtä säännöllisinä kuin valtamerelläkin. Purjehtiminen kävi siis enimmäkseen myötätuulesa. Muutamat harvat myrskyt, jotka olivat yhtä lyhytaikaisia kuin rajujakin, häiritsivät matkantekoa jossain määrin.

Tällä matkaosuudella sattui vain yksi omituinen tapaus, itse asiassa sitä voisi sanoa pikku seikkailuksi. Ja vaikka tapauksella epäilemättä oli luonnollinen selityksensä, teki se minuun kuitenkin voimakkaan vaikutuksen. Se sattui ensimmäisen joella kohtaamamme myrskyn aikana.

Oli kaunis aurinkoinen päivä. Kuumuus oli ollut painostava jo aamupäivällä, vaikka se tavallisesti muuttuu sietämättömäksi vasta päivällisen jälkeen. Esko-setä ehdotti, että laiva ohjattaisiin johonkin varjoisaan pikkukanavaan.

Kello oli yksitoista, kun aloimme ohjata toista rantaa kohti, mutta samassa ilma muuttui. Idästä virran suulta nousi pilvi, joka muistutti merisumua. Se saavutti meidät muutamassa hetkessä ja toi mukanaan melkoisen tuulen. Pilven tai sumun, miksi sitä nyt sanoisi, tullessa päällemme laski lämpömittari muutamassa minuutissa kaksikymmentäviisi astetta. Vähän aikaisemmin se oli näyttänyt kolmeakymmentäviittä astetta, nyt se oli pudonnut kymmeneen. Tuo lämpötila tuntui tällä tavallisesti kuumalla seudulla sietämättömän kylmältä.

Kapteeni tuli heti kannelle, tarkasteli lämpömittaria ja ilmapuntaria ja näytti neuvottomalta. Mutta hän ei sanonut sanaakaan. Tuuli yltyi pian melkein pä myrskyksi, ja katsoessani vasemmalle sivullemme näin vieraan laivan purjehtivan rinnallamme vajaan puolen kaapelinmitan päässä meistä. Sillä oli sama suunta kuin meilläkin ja vaikka se oli puolta suurempi kuin oma laivamme, ei se kuitenkaan näyttänyt pääsevän edelle. Vierias laiva nousi ja laski aalloilla samassa tahdissa kuin mekin, ja varsinkin sivusta katsottuna tuo liike näytti pelottavalta. Amazonin aallot ovat myrskyllä hirvittävän jyrkkiä, ne näyttävät melkein samanlaisilta kuin aallot valtameressä tuulen äkkiä kääntyttyä. Kun laiva syöksyi aallon harjalta alas pohjaan, pelkäsin jo monta kertaa, ettei se enää kohoaisi, vaan vaipuisi alas syvyyksiin. Mutta onnellisesti tuo naapuri näytti kuitenkin selviytyvän.

Ihmettelimme juuri tätä Tomin kanssa, kun kuulin takaani sanat: "Minut saa tervata ja pistää höyhensäkkiin, ellei tuo ole itse Lentävä hollantilainen. Mikään muu laiva ei voi kohota noiden sukelluksien jälkeen."

Katsoin taakseni. Siellä seisoi Simo hajasäärin ja näytti yhtä huolettomalta kuin ennenkin. Luulin että Tom hyväksyisi heti Simon selityksen, mutta siinä minä erehdyin. Tom asettuikin vastahankaan. Hän oli lukenut Lentävästä hollantilaisesta niin monta kirjaa, että hän suhtautui Simon uskotteluun asiantuntijan halveksunnalla. Tuo ikuisesti purjehtimaan tuomittu rikoksentekijä näyttäytyy tavallisimmin Hyväntoivon niemen vesillä ja joskus myös aavalla valtamerellä, ja aina sen ilmestyminen tietää pahaa ilmaa tai jotakin muuta onnettomuutta. Lentävää hollantilaista ei ole koskaan nähty sisämerissä, eikä tietystikään joessa. Tuo onneton ei saa koskaan ohjata laivaansa suolattomaan veteen, vaan sen miehistön täytyy särpiä alituisesti valtameren suolaista vettä.

Näistä oikaisuista huolimatta Simo pysyi kannallaan. Hän oli nähnyt Lentävän hollantilaisen kerran aikaisemminkin, ja samana päivänä oli eräs mies pudonnut prammiraa'alta ja hukkunut heti. Tämä tapahtui kylläkin aivan Hyväntoivon niemen lähetyillä. Mutta aivan samoin kuin nyt oli laivan edellä kulkenut silloinkin kylmä sumu, joka haisi ruumiilta. Mitä taas tuli siihen, että Lentävä hollantilainen sai purjehtia ainoastaan merivedessä, pitäisi Tomin muistaa, että tämä paikka oli ainoastaan parinkymmenen peninkulman päässä Atlantista ja että valtameren nousuvesi oli huomattavissa Amazonilla vielä 700 kilometrin päässä virran suusta. Vieressämme näkyvä laiva oli kummituslaiva. Ja mitä nyt tulee tapahtumaan, sitä ei voida millään keinoin väistää.

Kiistellessämme vieraasta laivasta oli kapteeni jälleen tullut kannelle ja ryhtynyt tarkastelemaan sumukaukoputkella tuota omituista matkatoveriamme. Simo oli vihaisen näköinen. Hänen mielestään

kummituslaivaa ei saa katsella kaukoputkella, sellaisesta seuraa onnettomuutta. Ja ikään kuin vahvistukseksi vanhan miehen mutinalle vieras laiva kaatui samassa kumoon, kääntyi ylösalaisin ja jatkoi kulkuaan köli ilmassa ja mastot alas päin kääntyneinä. Muutaman minuutin kuluttua näky katosi. Se ikään kuin haihtui ilmaan, myrsky lakkasi yhtäkkiä ja puolen tunnin kuluttua paistoi aurinko jälleen pilvettömältä taivaalta.

Kummituslaivan kadottua kapteeni pani kaukoputkensa kokoon ja meni jälleen alas. Ja vaikka hän olisi jäänytkin kannelle, emme olisi uskaltaneet kysyä häneltä selitystä näkemäämme ilmiöön. Mutta jo samana iltana kapteeni otti tuon tapahtuman puheeksi miehistön ollessa koolla. Kummituslaivan esiintyminen samoin kuin sen kaatuminen ja häviäminenkin oli ollut vain kangastusta. Meitä ympäröivässä kylmässä sumussa olimme nähneet oman laivamme suurennetun peilikuvan. Ymmärsin että kapteeni tunsu nämä asiat paremmin kuin me taitamattomat merimiehenkokelaat; olin täysin vakuuttunut siitä, että hänen selityksensä oli oikea. Mutta silti en voi olla tuntematta pientä väristystä, kun ajattelen tuota ylösalaisin purjehtivaa laivaa. Muistan vieläkin tuon kammottavan näyn.

Manaoksessa kapteeni sai taas akkumulaattorinsa ladatuksi. Laivaan hankittiin myös tuoretta ruokaa, ja muutaman päivän kuluttua jatkoimme matkaa pitkin Amazon-virran yläjuoksua. Tätä kohtaa virrasta sanotaan Solimöesiksi. Solimöes on sekin suuri ja mahtava virta, jonka rannat ovat monin paikoin silmäkantamattoman kaukana toisistaan. Vähän Manaoksen yläpuolella oli virran leveys noin puoli peninkulmaa. Pasaatituulet, jotka puhaltavat kuivimpana vuodenaikana, siis loka- ja marraskuussa, Amazonin alajuoksulla aina Rio Negroon asti, eivät tunnu enää Solimöes-virralla. Tästä syystä on ilma Solimöesillä varsin kosteaa. Selkeätä säätä on harvoin kauempaa kuin kaksi viikkoa, ilma tuntuu seisovan paikallaan ja se on tavattoman kuumaa.

Metsät ovat täällä paljon tiheämpiä kuin Amazonin alajuoksulla, se johtunee juuri kosteammasta ilmastosta. Puut ovat suunnattoman suuria, ja pitkät köynnöskasvit yhdistävät ne toisiinsa läpipääsemättömäksi viidakoksi. Ilman kirvestä tai vesuria ei tässä aarniometsässä pääse etenemään montakaan askelta. Mutta vettä pitkin voi liikkua melko vaivattomasti. Ihmiskasuntoja, jotka ovat enimmäkseen pieniä intiaanimajoja, näkee tässä viidakossa vain harvoin.

Maaperää on kahdenlaista: joko sitkeätä lietesavea tai möyheätä ruokamultaa, jota saattaa olla jopa kolmenkymmenen jalan vahvuudelta. Ruokamullan alla oleva savikerros näkyy selvästi joen rannoilla. Joki virtaa näet syvässä uomassa, jonka vesi on kaivanut itselleen vuosisatojen, kenties vuosituhansien aikana. Sateisena vuodenaikana saattaa virta kuitenkin tulvia siinä määrin, että rantatörmä jättäjäispuineen kaatuu veteen ukkosenkaltaisella jyrinällä. Virta vie koko ryteikön mukanaan ja kasaa ne mataliin paikkoihin läpipääsemättömiksi röykkiöiksi. Näissä asustaa käärmeitä ja muita eläimiä, joten matkamiehen on niitä visusti kartettava.

Ei ole ihme, että tällaisessa ilmastossa ja tällaisessa maaperässä kaikki elollinen kehittyy tavattoman rikkaaksi ja monipuoliseksi. Jo Atlantin läheisyydessä näyttää luonto erittäin värikkäältä, mutta mitä kauemmaksi länteen tullaan, sitä rehevämmäksi ja vaihtelevammaksi se muuttuu. Lukemattomat erilaiset hedelmät, jotka jo meren rannalla ovat erittäin maukkaita, kehittyvät täällä monta vertaa suuremmiksi ja herkullisemmiksi. Puissa kasvaa villoin hedelmiä, joiden veroisia tuskin löytyy idän huolellisesti hoidetuista puutarhoista. Ja kukat, jotka ihmisten ilmoilla kukkivat vain kerran vuodessa, pysyvät täällä ympäri vuoden yhtä hehkeinä.

Kaiken tämän kertoi Esko-setä minulle. Sillä itse en pystynyt tarjoamaan näkemään keskellä jokea purjehtivasta laivasta. Kapteenilla ei ollut aikaa pysähdellä, hän halusi vain eteenpäin, nopeasti eteenpäin. Ja onkin luonnollista, ettei hän ollut kiinnostunut näistä rannoista, jotka hän oli nähnyt lukemattomia kertoja koko joen pituudelta. Mutta Tom ja minä olisimme halunneet oppia tuntemaan myöskin rantojen elämää. Ja siitä Tom oli aivan erikoisen onneton, ettei hän saanut meloskella rannan ihmeellisissä holvikattoisissa kanavissa, joista kapteeni oli meille Muklareilla kertonut. Purjehtiessamme rannan läheisyydessä saatoimme usein nähdä kanavien suut. Mutta kapteeni purjehti vain eteenpäin piittaamatta niistä vähääkään.

Amazonin sivujoen Rio Negron suulta olimme nyt purjehtineet lähes 250 peninkulmaa. Olimme kumman rannan läheisyydessä hyvänsä, aina kohosi metsä korkeana seinänä vieressämme. Vain lisäjokien kohdalla avautui laajempia näköaloja pohjoiseen ja etelään. Vihdoin kapteeni selitti eräänä päivänä, että purjehtiminen Solimöes-joella päättyy tähän ja että jatkamme matkaa erästä sen sivujoesta pitkin.

Huokasin helpotuksesta. Tällä loputtomalla virralla purjehtiminen alkoi jo tuntua synkeän yksitoikkoiselta. Varsinkin sateisina päivinä — sellaisia oli ollut viime aikoina hyvin usein — tuntui virta autiolta, melkein pä kammottavalta. Eivät edes saaret, joita ohitimme satamäärin, voineet poistaa tuota autiuden tuntua. Mutta nyt oli odotettavissa vaihtelua. Esko-setäkin näytti helpottuneelta, ja Tom oli suorastaan riemuissaan. Hän näet uskoi, että tästä lähin voitaisiin pistäytyä kanavissakin.

Tähän asti olimme purjehtineet myös öisin, jos vain kuutamo oli tarpeeksi kirkas. Mutta nyt kapteeni määräsi, että matkaa jatkettaisiin vain päiväsaikaan ja aina pitkin pohjoista rantaa. Emme kulkeneet enää suorinta tietä niemen kärjestä toiseen, vaan rupesimme noudattelemaan joen mutkia. Kansivahti sai määräyksen olla erikoisen tarkkana, ja hänen piti ilmoittaa heti kapteenille, kun jokin lisäjoki ilmaantui näkyviin. Kapteenin etsimä lisäjoki tunnettaisiin kalliosta, joka pistää selvästi esiin maasta.

Sen parempaa tuntomerkkiä ei olisi voinut ajatellakaan. Siitä lähtien kun olimme tulleet Amazonille ja sivuuttaneet niin sanotut Taffelvuoret, en ollut nähnyt ainoatakaan mukulakiveä, kalliosta puhumattakaan. Peruskallio oli näillä seuduilla varmaankin satojen metrien syvyydessä. Tuntui mahdottomalta, että tästä savisesta maastosta voisi putkahtaa esiin oikein selvästi näkyvä kallio.

Mutta kapteeni näytti tietävän mitä puhui. Muutaman päivän kuluttua kuulimme yhtäkkiä kosken kohinaa, ja vielä samana päivänä saavuimme erään melko suuren lisäjoen kohdalle, jonka vesi syöksyi matalana putouksena pääjokeen. Putouksen korkeus oli vain kymmenkunta jalkaa, mutta sen kautta virtaavan veden paljous sai sen silti näyttämään mahtavalta. Peruskallion kapea, joen suuntainen harjanne oli tässä kohonnut melkein maanpinnalle ja estänyt lisäjokea kaivamasta itselleen syvempää uomaa.

Laivan ankkuri laskettiin, ja me menimme maihin. Kapteeni alkoi tutkia hyvin huolellisesti tuota vuorta, joka oli tässä kohdassa noin sadan metrin pituudelta näkyvässä mutta joka sitten taas katosi maan alle. Tähän tutkimukseen kului monta tuntia. Kapteeni ei näyttänyt tyytyväiseltä sen päätyttyä. Soudimme nyt putouksen vastakkaiselle puolelle, jossa piti suorittaa samanlainen tutkimus. Kapteeni ja setä nousivat maihin, minä ja Tom saimme jäädä veneeseen odottamaan.

Kuten sanottu tuo itse asiassa melko matala putous teki mahtavan vaikutuksen. Varsinaisena sadekautena, joka oli pian tulossa, putous oli luultavasti enemmän kosken kuin vesiputouksen näköinen. Kallio, jonka yli vettä syöksyi viidenkymmenen metrin leveydeltä, oli äkkijyrkkä ja muodosti pääjoen pinnan yläpuolelle pengermän, joka tuntui houkuttelevan Tomia tavattomasti. Minustakin tuo hupaisa piilopaikka oli houkutteleva, ja kun edessämme oli kenties monenkin tunnin odotus polttavassa auringonpaisteessa, soudimme Tomin ehdotuksesta sen luo. Veden virtaaminen sai aikaan pientä tuulen tapaista, joten ilma tuntui putouksen läheisyydessä huomattavasti viileämmältä kuin kauempana joella.

Alas syöksyvän veden vauhti oli niin suuri, että kalliopengermä pysyi melkein kuivana, mutta aivan sen reunan edessä kohisi vaahtoava vesi.

Olimme jo istuneet veneessä putouksen vieressä melkoisen tovin, kun Tom äkkiä väitti näkevänsä itse putouksen alla olevassa kallioseinässä jonkin kuvan. Hän tahtoi mennä katsomaan mikä se oli, mutta minusta tuntui liian uhkarohkealta mennä tuon vesiseinän taakse ja niin komensin Tomin pysymään veneessä. Mutta poika ei ollut niin vain kiellettävissä, hän tahtoi ehdottomasti tyydyttää uteliaisuutensa. Lopulta minun oli annettava periksi. Tiesin kyllä, että Tom oli hyvä uimari, ja olisinhan minä veneineni lähettyvillä, jos vesi rupeaisi viemään häntä mukanaan. Näillä seuduin emme olleet nähneet yhtään alligaattoria, jotka monin paikoin rumentavat joen rantoja.

Tom viiپی kauan pengermällä, jonka taustana olevassa kallioseinässä minäkin huomasin nyt muutamia kummallisen näköisiä syvennyksiä.

Palattuaan Tom vaati kiihkeästi, että minäkin lähtisin katsomaan tuota paikkaa. Mutta minulla ei ollut halua kiivetä sinne, sillä Tom oli kastunut melkein läpikotaisin. Sitäpaitsi en ollut varma siitä, että voisin selviytyä kiipeämisestä yhtä hyvin kuin Tom. Jos vesi tempaisi minut mukaansa — ja niin tapahtuisi varmasti, jos lipsahtaisin kerrankaan — olisi edessä pitkä sukellus. En kuitenkaan voinut kestää Tomin ivallista ilmettä, se tappoi kaikki arveluni. Hyvin varovasti hivuttauduin pitkin kallioseinää tuohon kummalliseen paikkaan, jossa vesi syöksyi vähän kauemmaksi kalliosta ja jätti niukasti tilaa parille ihmiselle.

Käännyin nyt katsomaan kallioseinää, ja edessäni oli — apinan kuva. Se oli hakattu kallioon ilmeisesti jollakin teräsaseella.

Minun täytyy tunnustaa, että siitä hetkestä lähtien kun olimme nostaneet purjeet Muklarien satamassa, en ollut kertaakaan muistanut Tomin rahalöytöä. Mutta nyt se tuli mieleeni tällä oudolla paikalla, maapallon toisella puolella. Rahaan kaiverrettu apinankuva ja kallioon hakattu apina olivat saman miehen käsialaa, siitä ei voinut olla epäilystäkään. Juuri löytämämme kuva oli kahden jalan korkuinen. Sen hakkaaminen kallioon oli varmastikin vaatinut monen päivän työn, ellei sitä ollut tehnyt tottunut kivenhakkaaja, jolla oli vasara ja taltta käytettävissään.

Palasin Tomin luo ällistyneenä ja äänettömänä. Myöskin Tomin kasvoilla oli kysyvä ilme.

Olimme heti yhtä mieltä siitä, että tästä löydöstä piti ilmoittaa kapteenille, jolla Tomin rahalöytö oli luultavasti vielä tallella. Ainoa pulmamme oli siinä, ettemme olleet uskaltaneet puhutella kapteenia

koko laivamatkan aikana muuta kuin virka-asioissa. Ehdotin Tomille, että hän ilmoittaisi löydöstä kapteenille.

Saimme odottaa vielä monta tuntia, ennen kuin kapteeni ja setä palasivat. He näyttivät väsyneiltä ja tyytymättömiltä. Astuessaan veneeseen kapteeni sanoi, ettei tämä lisäjoki näyttänyt olevan se jota hän etsi, vaan että meidän oli sittenkin jatkettava matkaamme pääjokea pitkin.

Nyökkäsin nyt Tomille, että hän puhuisi löydöstään. Tom aloitti selostuksensa hyvin kaavamaisesti:

— Herra kapteeni, saanko lausua muutaman sanan?

— Puhu vain, poikaseni, mutta tee se lyhyesti. Olen väsynyt enkä halua kuulla mitään aiheettomia valituksia.

— Herra kapteeni, tuohon kallioseinään vesiputouksen taakse on hakattu aivan samanlainen apinan kuva kuin se, joka oli kaiverrettu salakäytävästä löytämäni rahaan.

Kapteeni ponnahti pystyyn kuin vieterin tempaisemana.

— Jos nyt valehtelet, poika, niin heitän sinut pää edellä koskeen. Mutta jos puhut totta, niin lasken sinun kouraasi vielä tänään tuhat kirkkainta punnanrahaa, mitä Lontoon rahapajassa on koskaan lyöty.

Kapteeni lähti katsomaan kuvaa Tomin kanssa. Kun hän palasi, oli väsymys kuin pois pyyhkäisty. Saman päivän iltana laskettiin Tomin ihmettelevien silmien eteen tuhat kiiltävää kultarahaa, jotka kapteeni kuitenkin lupasi säilyttää Tomin nimenomaisesta pyynnöstä.

VI.

Vielä samana iltana aloitettiin ankara työ. Kapteenin kehotuksesta tasoitettiin joen rantaa jonkin matkaa putouksen ylä- ja alapuolelta ja isovene laskettiin vesille. Jo seuraavana päivänä se kellui vedessä putouksen yläpuolella, jonne se vedettiin rantaa pitkin. Päivälliseen mennessä oli kaikki valmistukset tehty. Laiva oli ankkuroitu pieneen suojaiseen poukamaan, ja viimeiset määräykset oli annettu Simolle ja Jackille, jotka jäivät vartioimaan laivaa. Kapteeni, Esko-setä, Tom ja minä lähdimme isollaveneellä Apinajokea ylöspäin. Tom oli antanut joelle tämän nimen, ja sen kapteenikin hyväksyi.

Saimme heti alkuun hyvän sivutuulen, joka kuljetti meitä hyvää vauhtia vastavirtaan. Tuumiskelin itsekseni, että varmaankin ensimmäistä kertaa kynti nyt pohjalainen verkkovene näitä vesiä. Ja siitä olin iloinen. Tiesin että jos myrsky meidät yllättäisi, selviytyisimme paljon paremmin tutulla veneellä kuin kömpelöllä montariolla, joita Amazonilla yleisesti käytetään. Nyt vasta ymmärsin, miksi kapteeni oli kuljettanut veneen Pohjanlahdelta Amazon-virrälle. Hän tunsu ennestään näiden seutujen alukset eikä luottanut niihin. Olin vain hyvilläni enkä ajatellut ollenkaan niitä ankaria nuhteita, jotka varmasti saisin isäntärengiltä tämän matkan jälkeen. Ja sitäpaitsi minulla oli hyvä omatunto, olinhan ilmoittanut kapteenille eriävän mielipiteeni veneen mukaan ottamisesta ja valvonut siten talon etuja. Muutahan en voinut tehdä.

Nopeutemme oli tässä tuulessa kuusitoista, ehkä kahdeksantoistakin kilometriä tunnissa. Joki oli lähes parinsadan metrin levyinen. Rannat eivät olleet aarniometsää, vaan tasaista pampasta. Loitompana näkyvä tumma nauha osoitti kuitenkin, ettei metsä ollut kovin kaukana. Jokea pitkin ehdimme metsän reunaan vielä samana päivänä. Sinne tultuamme lakkasi tuuli vaikuttamasta, ja meidän oli pakko tarttua airoihin.

Pampaksen kohdalla ei joen rantoja rikkonut ainoakaan kanava, mutta päästyämme metsäiselle taipaleelle alkoi sellaisia jälleen näkyä. Ne olivat kuin salaperäisiä metsäpolkuja, jotka ihmeellisellä tenhollaan houkuttelevat matkamiestä. Tunsin selittämätöntä halua lähteä tutkimaan kanavien salaisuuksia. Jos olisin kulkenut täällä omin päin, olisin varmasti poikennut jo ensimmäiseen. Ja Tom oli vieläkin levottomampi niiden vuoksi. Mutta kapteeni vain hymyili hänen innolleen ja rauhoitti häntä lupauksella, että poikkeaisimme yöksi johonkin kanavaan.

Joen rannat olivat erinomaisen kauniit. Pilvenkorkuiset, monenlaisten köynnöskasvien toisiinsa kietomat puut muodostivat läpipääsemättömän seinän. Moniväriset kukat, joista monet olivat uskomattoman suuria, koristivat sekä puita että niissä kiemurtelevia köynnöksiä. Puiden lehdet olivat niin kirkkaan vihreitä, että niitä katsellessani aloin epäillä olinko ennen nähnytään vihreätä väriä. Tiheän metsän yläpuolelle kohosi siellä täällä yksinäisiä puujättiläisiä. Varsinkin moratinja niminen puu

oli suunnattoman pitkä. Sen latvukset, jotka kohosivat korkealle muun metsän yläpuolelle, näyttivät erinomaisen mahtavilta. Melkein yhtä pitkä oli eräs toinen puulaji, assakei, jota intiaanit pitivät erittäin myrkyllisenä. Sen kuoreen leikatusta haavasta juoksee maitomaista nestettä, jonka sanotaan olevan niin myrkyllistä, että kun sitä panee terveelle iholle, siihen tulee parantumattomia haavoja. Intiaanit pelkäävät tätä puuta niin paljon, että he tekevät mieluummin pitkän mutkan kuin menevät sen oksien alitse.

Eläinmaailma oli vieläkin kauniimpi ja jos mahdollista vaihtelevampikin kuin kasvikunta. Apinat heittäytyivät silmiemme edessä puusta toiseen, muutamat kirkuen ja mylvien, toiset leikkien ja rattoisasti lörpötellen. Niillä oli kaikilla häntä ja ne olivat pieniä verrattuina Afrikan apinoihin. Varsinkin hämähäkkiapinat olivat siroja ja kauniita. Suomalainen orava näyttäisi kömpelöltä tämän eläimen rinnalla, jolle viidenkymmenen jalan hyppäys näytti olevan leikintekoa. Kuten sanottu eläimet olivat vilkkaita ja seurallisia, mutta niiden esiintymisessä oli silti kummallinen mielteliäisyyden leima. Jos löi kätensä yhteen, oli koko joukko hetkessä ties miten kaukana. Mutta jos kulki äänettömästi ohi, pysyi koko eläintarha rauhallisesti askareissaan.

Moniväriset papukajajat antoivat metsälle oman leimansa. Nekin liikkuiivat parvissa kuten apinat ja olivat melkein yhtä meluisia kuin nekin. Vieläpä kolibritkin, jotka perhosten tavoin lentelivät kukasta kukkaan mettä etsimässä, olivat enimmäkseen parvissa. Mutta näimme me sentään yksinäisiäkin lintuja. Ne olivat yleensä kaikkein kauneimpia. Vain muutamat linnut osasivat laulamisen taidon. Erään laulajalinnun liverrys muistutti erehdyttävästi huilun tai torven ääntä. Setä mainitsikin, että intiaanit sanovat tätä lintua torvilinnuksi.

Viiden aikaan iltapäivällä kapteeni ohjasi veneen erääseen pieneen kanavaan, joka poikkesi oikealle metsään ja näytti kulkukelpoiselta. Monissa kanavissa ei kuulemma voinut päästä eteenpäin muuten kuin kyyristymällä alas veneen pohjalle ja kiskomalla sitä eteenpäin köynnöksistä ja alhaalla riippuvista oksista. Setä sanoi, että sellaisetkin kanavat saattavat olla monen kilometrin pituisia. Usein ne johtavat jollekin metsäjärvelle.

Sitä kanavaa, johon kapteeni nyt ohjasi veneemme, eivät haitanneet köynnökset eivätkä oksat. Mutta hämärää siellä silti oli. Puiden latvojen välistä tuli kuitenkin sen verran valoa, että näimme kulkea eteenpäin, kunhan silmäme ensin olivat tottuneet uuteen valaistukseen.

Olimme nyt siis vihdoinkin sellaisessa kanavassa, jonne pääsystä Tom oli jo kauan haaveillut. Ja ikään kuin arvaten Tomin kiihkeimmän toivomuksen oli banaanipuu laskenut terttunsa niin alas, että Tom saattoi pudottaa sen yhdellä puukonviillolla veneen pohjalle. Pojan kasvot muuttuivat yhdeksi leveäksi hymyksi. Todellakin kuninkaallinen illallinen!

Soudettuamme pari kolmesataa metriä tulimme pieneen lahteen, jonka ympärillä puut vetäytyivät vähän kauemmaksi rannasta jättäen tilaa viihtyisän näköiselle nurmikolle. Nyt kapteeni ohjasi veneen maihin, se sidottiin hyvin huolellisesti rannalla kasvavaan matalaan palmuun.

Kapteeni ei sanonut tyytyvänsä siihen ateriaan, jonka Tom oli äsken hankkinut. Hän ojensi minulle onkivehkeet, käski kiinnittää suolasilakan syötiksi ja koetella onneani veneen perästä. En uskonut saavani mitään, mutta tein kuitenkin niin kuin oli käsketty. Ja tuskin koukku oli ehtinyt vaipua pohjaan, kun jo tuntui niin voimakas nykäisy, että olin menettää otteen ongestani. "Pidä lujasti kiinni, poika", sanoi kapteeni, "tässä ei auta ollenkaan kursailla." Minuutin kuluttua sätkytteli veneen pohjalla siian näköinen ja kokoinen kala. Olisin yrittänyt vielä kerran, mutta kapteeni sanoi, että vasta suuruukseksi otetaan toinen kala.

Luulin kalan tarttuneen onkeeni sattumalta, mutta kapteeni selitti, että nämä luonnon muovailemat kanavat ovat oikeita kalalampia. Minun saamani kala oli melkoisen maukas, ja kapteeni sanoi, että se vastaa täydellisesti suomalaista rautua makunsa puolesta.

Aterian jälkeen kapteeni otti pyssynsä ja lähti kävelemään pitkin lahden rantaa tähystellen herkeämättä rantavettä. Toisin paikoin oli vedessä harvaa, pitkäkasvuista ruohoa, joka muistutti meidän järviruokoamme. Päästyään erään tällaisen ruoiston kohdalle kapteeni ojensi pyssynsä, tähtäsi tarkkaan ja ampui. Heti laukauksen kajahdettua hän juoksi veteen ja heitti sieltä rannalle melkein kahden jalan pituisen kilpikonna. Se oli maannut aivan matalassa vedessä ja kapteenin oli onnistunut ampua sitä niin tarkasti, että pää erkani ruumiista. Kun koetin tyrkkiä irtonaista päätä lähemmäksi rantaa, kapteeni varoitti minua koskemasta siihen käsilläni, koska se saattaisi vieläkin puraista sormeni poikki. Hän pisti sormenpaksuisen oksan avonaiseen kitaan, kuului rouskahdus ja oksa meni murskaksi.

Sinä iltana söin ensimmäistä kertaa eläissäni kilpikonnaa. Se paistettiin selkävissä ja maistui aivan erinomaiselta.

Tällä välin Esko-setä oli kaatanut puun leiritulta varten ja raahannut pari paksua pölkyä leiripaikalle.

Pölkkyjen tukemiseen ei löytynyt kiviä, mutta setä toi mukanaan pari salkoa, jotka hän löi maahan. Pölkkyt asetettiin näiden väliin päällekkäin ja pölkkyjen rakoon pantiin pari kiilaa. En puhunut mitään, naureskelin vain itsekseni tuota yritystä rakentaa rakotuli kahdesta halkaisemattomasta, vetisen tuoreesta lehtipuupölkystä. Rakovalkeaanhan tarvitaan kuiva ja pihkainen kelohonka, eikä sekään syty kunnolla, ellei sivuja veistetä lastukolle. Hämmästyin sanomattomasti, kun sedän kyhäämä nuotio alkoi palaa sellaisella voimalla, että tuli oikein suhisi pölkkyjen välistä. Puu oli niin pihkainen, että se paloi kuin tärpätillä kyllästetty sien. Mutta tuet ja kiilat setä oli valinnut sellaisesta puusta, että ne eivät olleet vielä aamuunkaan mennessä muuta kuin vähän kärventyneet.

Pian sen jälkeen kuin olimme sytyttäneet nuotiomme, lasi aurinko ja samassa oli ympärillämme pikimusta yö. Pohjolan ihana iltarusko on näillä leveysasteilla tuntematon. Päivän ja yön raja on kuin viivoittimella vedetty. Moskiittoihin olimme jo tottuneet Amazonilla ja Solimões-virralla purjehtiessamme. Täälläkin niitä oli runsaasti, mutta onneksi niiden pisto ei aiheuttanut meissä malariaa.

Hetken kuluttua näimme jonkin kummallisen olion lepättelevän nuotion ympärillä. Se näytti jättäjäismäiseltä yölepakolta. Tom asettui keppi kädessä vahtimaan, ja hänen onnistuikin tappaa tuo rauhamme häiritsijä.

Mitään niin rumaa otusta en ollut koskaan aikaisemmin nähnyt. Se oli todellakin kuin manalan sanansaattaja, ja sitä katsellessani kävi väristys läpi ruumiini. Siivenkärjestä toiseen mitattuna se oli yli kaksi jalkaa pitkä. Suuret nahkamaiset korvat, nokan ihmeellinen sarvikyhmy, irvistävä suu ja kiiltävän mustat silmät muodostivat todellakin kammottavan ruman kokonaisuuden. Kapteeni sanoi, että Tom oli tappanut vampyyrin, ja Tom luuli tehneensä suurenkin urotyön. Tom uskoi, että ellei otusta olisi tapettu, se olisi yöllä valinnut jonkun meistä uhrikseen ja imenyt veren hänen ruumiistaan. Tomin tietojen mukaan vampyyri elää yksinomaan ihmisverellä. Siivillään se leyhyttelee uhrinsa niin viileäksi, ettei tämä huomaa mitään, ennen kuin verityö on tehty.

Mutta kapteeni sanoi, ettei mikään elävä olento ole saanut kärsiä rumasta ulkonäöstään siinä määrin kuin tämä vaaraton yölepakko, joka elättää itseään melkein yksinomaan hyönteisillä ja joka ei koskaan edes yritä kajota ihmiseen. Kapteeni sanoi vielä, että Tomin pitäisi lukea vähemmän rosvojuuttuja ja enemmän luonnontieteellisiä kirjoja, ettei hän olisi valmis uskomaan ensimmäisen vanhan merimiehen pöyristyttäviä kertomuksia.

Mutta vaikka kapteeni varoittikin Tomia uskomasta kaikenlaisiin merimiesjuttuihin, kertoi hän kuitenkin itse vielä samana iltana tarinan, joka pani Tomin aivan sekaisin ja sai minunkin mielikuvitukseni niin vilkkaaseen liikkeeseen, etten ollut saada unen päästä kiinni.

VII.

Taisin jo mainitakin, etten ollut muistanut Tomin rahalöytöä kertaakaan koko matkamme aikana, ennen kuin löysimme apinankuvan vesiputouksen alta. Mutta Tom ei ollut unohtanut rahaansa päiväkseen, hän jopa uskoi, että koko matka tehtiin juuri hänen löytönsä johdosta. Minulle hän ei kuitenkaan ollut kertonut näitä ajatuksiaan. Ja kapteenilta hän ei ollut uskaltanut kysyä matkan todellista tarkoitusta.

Mutta joka odottaa, se palkitaan. Tänä iltana kapteeni otti asian puheeksi omasta aloitteestaan. Esko-sedän kanssa hän lienee puhunut siitä jo aikaisemminkin.

Illallisen jälkeen ryhmityimme kaikki neljä nuotion ääreen. Kapteeni ja Esko-setä sytyttivät piippunsa ja kapteeni alkoi kertoa:

— Käydessäni eräästä syystä — veljekset iskivät toisilleen silmää — ensimmäistä kertaa tässä maassa, tapasin eräässä Paran merimieskapakassa ns. metsäkapteenin, yhden viimeisistä. Metsäkapteeneiksi sanottiin neekeriorjuuden kukoistusajalla miehiä, jotka kuljeksivat aseistetun miesjoukon kanssa rastiin Brasilian äärettömissä aarniometsissä pyydystämässä omistajiltaan karanneita neekeriorjia. Kun he saivat kiinni jonkun orjan, antoivat he sen lunastusta vastaan entiselle omistajalle tai myivät kenelle tahansa, kuka vain tarjosi hyvän hinnan.

Luonnollisesti vain hurjimmat miehet ryhtyivät tällaiseen työhön. Tultuaan metsistä asutuille seuduille he tuhlasivat ansionsa kapakoissa ja palasivat sitten taas metsiin, jotka he yksin vain tunsivat. Monet metsäkapteenit olivat kulkeneet useamman kuin kerran Atlantilta Tyynen meren rannikolle ja takaisin. Koplään eli komppaniaan kuului kaikenlaista roskaväkeä, mutta kapteenit olivat yleensä

sellaisia, jotka olivat nähneet parempiakin päiviä. Joka tapauksessa he osasivat pitää koplansa kurissa.

Tällainen metsäkapteeni oli se vanhus, jonka tapasin Parassa. Hän oli luopunut seikkailuistaan jo parikymmentä vuotta sitten ja eli nyt keräämillään säästöillä.

Tämä vanha seikkailija oli kokenut elämänsä aikana uskomattoman paljon, ja mielellään hän myös kertoi kokemuksistaan. Se kertomus, joka on osaltaan matkamme aiheuttaja, ei kuitenkaan ollut tämän vanhuksen itsensä kokema, vaan hän oli kuullut sen nuoruudessaan isältään, joka oli hänkin ollut metsäkapteeni.

Isä oli tutustunut ensimmäisellä partioretkellään erääseen merimieheen, joka oli kotoisin Pohjois-Euroopasta ja joka oli maailman rantoja harhaillessaan joutunut näille seuduille. Tämä merimies oli kertonut joutuneensa aarniometsässä liikkueensa maahan, jonka asukkailla oli orjina jotakin tuntematonta rotua olevia ihmisiä. Nämä orjat eivät olleet neekereitä eivätkä intiaaneja, vaan vieläkin alemmalla kehitystasolla olevia olentoja. Niillä oli karvapeite koko ruumiissa ja hännät kuin apinoilla. Ne olivat lyhytkasvuisia ja heikkoraajaisia, mutta silti väkeviä ja työssä kestäviä. Muuan intiaanikansa käytti näitä ihmisapinoita tai apinaihmissä myllyjensä pyörittämiseen. Kertoja ei kuitenkaan osannut selittää miten tuo työ tapahtui, sillä orjat olivat olleet suljetuissa häkeissä, ja myllyt olivat häkkien ulkopuolella. Kertoja sanoi yrittäneensä ostaa pari tuollaista orjaa, mutta intiaanit eivät olleet tunteneet rahan arvoa, eikä kauppa siis ollut onnistunut.

Merimies ei kuitenkaan halunnut heittää asiaa aivan silleenkään, hän ymmärsi hyvin millaisia rikkauksia hän voisi hankkia, jos hän voisi tuoda joskus tuollaisia orjia ulkomaailmaan. Koska hän ei tiennyt missä osassa maata hän parhaillaan oli, hakkasi hän joen suulla olevaan kallioon tuollaisen orjan kuvan, jotta löytäisi tien niiden luokse. Merimies oli tullut jokea myöten aina Manaoksen kaupunkiin asti, joka oli silloin vain pieni uudisasutus.

Kertojani isälle merimies oli näyttänyt vaskilevyllä piirtämänsä kuvan, jonka avulla hän sanoi olevan mahdollista löytää takaisin tuohon kaukaiseen maahan. Hän oli ehdottanut yhteistoimintaa, koska hän ei itse ymmärtänyt, miten orjia oli kohdeltava ja miten ne voitiin estää karkaamasta.

Vanhan metsäkapteenin mielestä oli tuollainen kaupparyitys tuuleen perustettu. Maa oli liian kaukana. Yhtiöstä ei siis tullut mitään.

— Tuohon maahan, noita salaperäisiä orjia etsimään olemme nyt matkalla, päätti kapteeni puheensa.

Tom oli kuunnellut kapteenin kertomusta hengitystään pidätellen. Nyt hän ei voinut enää hillitä itseään.

— Mutta mitä kapteeni tekee noilla orjilla? Eikö orjakauppa ole kielletty kaikissa maissa?

Kapteeni ja Esko-setä purskahtivat sydämelliseen nauruun.

— Vai orjakauppiaksiko sinä meitä nyt luulet? Eikö salakuljettajan tai merirosvon virka ole sinusta enää kyllin repäisevä?

Tomia näytti vähän hävettävän, ja hän katsoi kapteenia kysyvä ilme kasvoillaan. Mutta kapteeni ei ruvennut kertomaan sen enempää. Hän meni teltaan, paneutui maata ja nukahti melkein samassa.

Minua ja Tomia ei sen sijaan nukuttanut. Jäimme istumaan vielä hetkeksi nuotion ääreen. Esko-setä jäi seuraksemme, häntäkään ei näyttänyt nukuttavan.

Setä oli tietenkin huomannut mikä meitä vaivasi. Hyväntahtoisesti hän tyydytti uteliaisuuttamme.

Kapteenin tutkimukset olivat yhteen aikaan kohdistuneet sähköä kehittäviin eläimiin. Hänellä oli ollut silloin suuria akvaarioita, joissa hän hoivaili sähköankeriaita, sähkörauskuja ja ties mitä vesieläimiä. Mutta kaikki hänen yrityksensä saada niistä sähköä koneiden käyttövoimaksi olivat epäonnistuneet. Sitävastoin hän oli aina uskonut, että jos löytyisi jokin lämminverinen sähköä tuottava eläinlaji, niin siitä saatavaa sähköä voitaisiin hyvinkin käyttää tähän tarkoitukseen. Kapteeni väittää, että jos hevosen energia esiintyisi sähkön muodossa, sen päivittäinen rehuannos tuottaisi ehkä kymmenen kertaa enemmän voimaa kuin mitä se nyt tuottaa. Eläimen ruumis käyttää saamansa polttoaineen monta vertaa tehokkaammin kuin etevinkään moottori.

Tämä kaikki tuntui meistä hyvin hämärältä, ja sitä emme käsittäneet ollenkaan, miten sedän kertomus liittyisi hännällisiin orjiin. Tom joka ei halua näyttää tietämättömyyttään ainakaan minun läsnäollessani, sanoi vain: "Ahaa, vai sillä tavalla." Mutta minä kysyin sedältä vähän tarkempaa selvitystä.

Saimme nyt tietää, että tuon vanhan metsäkapteenin kertomuksessa oli ollut yksi kohta, joka oli

herättänyt kapteenin mielenkiinnon. Hän oli ihmetellyt sitä, että nuo kesyt apinat — sillä apinoita ne olivat, eivät mitään hännällisiä ihmisiä niin kuin merimies oli kuvitellut — olivat käyttäneet myllyjä, jotka olivat häkkien ulkopuolella. Jos myllyistä olisi johtanut häkkeihin jonkinlainen vivusto, ei merimies olisi pitänyt koko juttua millään lailla merkillisenä, vaan olisi jättänyt sen kertomatta. Se oli ihmeellistä, että nuo heikkoraajaiset — tätähän merimies oli nimenomaan korostanut — eläimet pystyivät saamaan myllyt kovaan liikkeeseen koskematta niihin ollenkaan. Kapteeni oli alkanut aavistella, että tässä tapauksessa oli kysymys jostakin tuntemattomasta sähkön lajista tai animaalisesta magnetismista, jota intiaanikansa oli oppinut käyttämään hyväkseen. Tuon merkillisen eläimen löytäminen oli matkamme tarkoituksena.

Päivirralla kulkiessamme emme olleet viime päivinä tavanneet ainoatakaan ihmistä. Mutta herätessämme aamulla oli nuotion ääressä nuori intiaani. Hän istui äänettömänä polvet koukussa leuan alla ja näytti rauhalliselta ja pelottomalta. Harvoin näkee sopusuhtaisempaa vartaloa kuin tällä vieraallamme. Pitkät jäsenet, leveä rinta ja kauniit kasvot muistuttivat kreikkalaista voimistelijaa esittävää veistosta. Etelä-Amerikan intiaanit ovat yleensäkin reipasta ja voimakasta väkeä, mutta tämä nuorukainen näytti aivan erikoisen uljaalta. Hänessä oli jotakin kuninkaallista.

Minulla oli hyvää aikaa katsella vierastamme, sillä hän istui hiljaa paikallaan, kunnes kapteeni heräsi. Hän oli jostakin huomannut, että kapteeni oli päällikkömme. Kapteenin herättyä vieras astui hänen eteensä ja ilmoitti tupikielellä, että hän halusi liittyä seurueeseemme ja matkustaa virtaa ylöspäin. Hänet oli lapsena ryöstetty oman heimonsa keskuudesta ja myyty "palvelijaksi" valkoihoisille. Nyt hän oli kierrellyt aarniometsissä jo pitkät ajat ja etsinyt omaa heimoaan. Hän oli elänyt hedelmillä ja puhallusputkensa tuottamalla saaliilla. Edelleen hän kertoi olevansa kristitty ja mainitsi nimekseen Joannes. Kotiseudustaan hän ei tiennyt mitään muuta kuin että ryöstäjät olivat laskeneet alas vesiputouksesta. Nyt hän sanoi löytäneensä ensimmäisen todellisen vesiputouksen, ja tätä jokea seuraamalla hän uskoi löytävänsä oman heimonsa asuinsijoille. Mies osasi paitsi tupi-kieltä ja useita muita intiaanimurteita, myös jonkin verran espanjaa, jota hän oli oppinut valkoihoisten palveluksessa ollessaan.

Kapteeni näytti olevan tyytyväinen nuorukaiseen, hän suostui heti tämän pyyntöön. Jos matka jatkuisi vielä kauankin, olisi uusi soutaja hyvään tarpeeseen. Mies kävi noutamassa rantapensaikosta pienen sirotekoisen kanoottinsa, joka nostettiin veneeseemme. Heti aamiaisen jälkeen lähdettiin taipaleelle.

Päivä oli pilvinen ja melko viileä, jonka vuoksi pidimme vain hyvin lyhyen päivällistauon ja jatkoimme soutamista iltaan asti. Mutta seuraavana päivänä kapteeni poikkesi päivällisen ajaksi eräeseen kanavaan, jotta saisimme levätä varjossa. Joannes pyysi saada lähteä ampumaan jonkin linnun tai apinan päivällisruoaksi. Kapteeni suostui pyyntöön ja antoi Tomin ja minun lähteä hänen mukaansa. Tom otti haulikon, mutta minä heitin olkapäälleni luodikon, koska toivoin tapaavani jonkin isomman eläimen. Läksimme kävelemään kanavan reunaa.

Vähän matkaa kuljettuamme Tom kuiskasi äkkiä minulle, että rannassa makaa iso hylje. Hylkeen löytyminen täältä tuntui minusta kerrassaan mahdottomalta, mutta hiivin kuitenkin pensaitten välistä lähemmäksi. Ja siellä oli todellakin suuri hylkeen näköinen otus syömässä vedessä kasvavaa ruohoa. Ammuin 12-kaliberisen kuulan keskelle eläimen päätä.

Työllä ja tuskalla saimme eläimen rantapenkalle, jossa avasimme sen ja leikkasimme siitä pari hyvää palasta leirille vietäväksi. Eläin oli suurimman Muklareilla näkemäni hylkeen kokoinen. Setä sanoi, että olin ampunut merilehmän. Hän piti lihaa niin hyvänä, että lähetti Joanneksen noutamaan sitä lisää eläimen ruhosta.

Liha ei ollutkaan huonoa, minusta se muistutti sianlihaa, vaikka se olikin vähän karkeasyisempää. Sen sijaan paksuina kerroksina esiintyvä vaaleanvihreä rasva maistui ällöttävältä.

Palatessamme merilehmän ruhon luota Joannes kertoi, että hän oli huomannut kappaleen matkaa täältä olevalla hiekkasärkällä useita kilpikonnia, jotka näyttivät paistattavan päivää. Koska leiripaikkamme oli mukava, kapteeni määräsi että jäisimme tänne yöksi ja kävisimme nyt illalla pyytämässä kilpikonnia.

Toisten kävellessä hiekkasärkälle päin poikkesin katsomaan ampumaani merilehmää. Laskeutuessani pitkän rantapenkkää sitä kohti huomasin jonkin mustan eläimen liikkuvan ruhon vieressä. Hyvin tähdätyllä laukauksella minun onnistui kaataa eläin. Se oli pikimusta jaguaari, jota sanotaan täällä päin tiikeriksi. Olin suunnattoman iloinen hyvästä laukauksestani, sillä koko matkan ajan olin haaveillut juuri jaguaarin ampumisesta. Olin iloinen myös siitä, että peto oli kuollut heti ensi laukauksella, sillä olin kuullut mainittavan sitä hyvin vaaralliseksi.

Päivä oli muodostunut minulle harvinaisen onnekkaaksi. Olin ampunut merilehmän ja jaguaarin, sellaista ei satu joka päivä. Kapteeni sanoi, että kokenutkin metsästäjä pitäisi tuollaista päivää

erinomaisena. Sillä vaikka täällä on riistaa paljonkin, voi joskus joutua samoilemaan päiväkausia näkemättä edes apinaa. Kaikki eläimet viihtyvät täällä laumoissa ja saattavat siirtyä äkkiaarvaamatta paikasta toiseen ja jättää äsken suosimansa seudun tyhjäksi ja äänettömäksi.

Myöskin Tom oli päiväänsä tyytyväinen. Hän oli tosin ollut vähällä astua kalkkarokäärmeen päälle, mutta matelijan kaliseva ääni oli sentään varoittanut häntä, niin että hän oli saanut tapetuksi tuon vaarallisen eläimen. Ja kilpikonna pyytämisen oli riemullisen hauskaa puuhaa. Siinä ei tarvittu muuta kuin nopeutta. Kilpikonna oli käännettävä selälleen, ja sillä se oli pyydystetty. Tom kertoi juosseensa kaikista nopeimmin. "Kaikilla" hän tarkoitti tietysti itseään, kapteenia ja setää, sillä intiaanin kanssa ei kukaan pystynyt kilpailemaan. Toimme veneeseen toistakymmentä elävää kilpikonnaa, joten meillä oli nyt muonavaroja monen päivän tarpeiksi. Mehukkaita hedelmiä, banaaneja, pomeransseja, luumuja ja joitakin persikan näköisiä hedelmiä poimimme suoraan puista jälkiruoaksi.

Seuraavina kahtena päivänä ei tapahtunut mitään merkittävää. Mutta saapuessamme kolmantena päivänä eräälle suvantopaikalle oli tie nousta äkkiä pystyyn. Edestämme kohosi pieni musta pilvi. Se kasvoi uskomattoman nopeasti ja venyi pelottavan näköiseksi kärjeksi, joka lähestyi meitä hurjasti pyörien. Vähän ennen kuin se oli meidän päällämme se syöksi sisästänsä huikaisevan salaman, jota seurasi hirvittävä jyrähdys. Joki ympärillämme muuttui kohisevaksi vaahdoksi. Metsät virran kummaltakin rannalta vastasivat jyrinänsä kauhealla kohinalla. Tuulen valtaisasta riehumisesta välittämättä metsä seisoi kuitenkin huojumatta paikallaan, mutta katkenneita oksia tuli maahan ja veteen satamalla.

Olimme hyvin tukalassa asemassa. Pilvenputoaman tapainen kaatosade kasteli meidät hetkessä läpikotaisin. Aallot loiskivat veneeseen uhaten upottaa sen. Kahden meistä täytyi ammentaa vettä herkeämättä. Muut pitivät veneen kokkaa tuulta vasten.

Hetken riehuttuaan tuuli muuttui rauhallisemmaksi, aallot pitenivät ja tuulen raivokas hyökkäys muuttui tavalliseksi myrskyksi, jonka veneemme kesti hyvin. Tällä rannalla ei ollut mitään tuulensuojaa, mutta vastakkaisella puolella näkyi montakin kanavan aukkoa. Joen toiselle rannalle oli noin kolmesataa metriä. Kapteenin käskystä reivasimme kiireesti kokkapurjeen, nostimme sen isonmaston sijaan, ja kymmenen minuutin kuluttua olimme hyvässä turvassa pienessä kauniissa kanavassa myrskyn raivotessa ylhäällä oksakatoksen päällä.

Oli vasta päivällisaika. Mutta koska olimme likomärät ja koska myrsky ei näyttänyt talttuvan, kapteeni antoi määräyksen leiriytyä. Pystyimme teltan ja sytytimme nuotion sen eteen. Pyysin kapteenilta luvan mennä ampumaan jotakin riistaa illalliseksi. Kukaan ei ollut halukas lähtemään mukaani, sillä Tom halusi mennä Joanneksen kanssa pyydystämään jotakin isoa kalaa.

Otin siis pyssyni ja vesurini, jota ilman Brasilian aarniometsässä ei pääse juuri askeltakaan eteenpäin.

Oli melkoisen kolkkoa taivaltaa jykevien ja hiljaisina seisovien puunrunkojen välissä myrskyn pauhatessa korkealla puiden latvoissa. Kuljin niin hiljaa ja äänettömästi kuin taisin ja pidin silmällä mahdollisesti löytyvää riistaa. Näin linnun, jonka nokka oli kaksi kertaa niin pitkä kuin ruumis — myöhemmin sain kuulla, että se oli tukaani — mutta en saanut sitä ammutuksi.

Sitten tulin pienelle aukiolle, tai pikemminkin se oli vain vähän harvempi paikka tässä ahdistavassa tiheikössä. Puut kasvoivat täällä ryhmissä, joten nyt minulla oli suuremmat mahdollisuudet nähdä jokin eläin jo kauempaa. Siinä kulkiessani en tullut tarkanneeksi kävelyni suuntaa, ja äkkiä huomasin etten enää tiennyt varmasti missä päin leiri oli. Käännyin ympäri ja käveltyäni jonkin matkaa luulin olevani oikeilla jäljillä, mutta jo puolen tunnin kuluttua huomasin erästä yksinäisestä, omituisen muotoisesta puusta, että olin ruvennut kulkemaan ympyrää.

Olin eksynyt aarniometsään.

Eksyminen on aina vaarallista. Yksinäisen henkilön eksyminen seurueestaan asumattomilla seuduilla on suorastaan hengenvaarallinen tapahtuma. Siellä missä on jokia ja puroja, voi eksynyt päästä usein oikeille jäljille, mutta nuo tuhansin mutkin kiemurtelevat kanavat, joiden vesi saattoi virrata milloin mihinkin suuntaan, eivät auttaneet vähääkään, vaan sotkivat käsitykseni oikeasta suunnasta entistäkin sekavammaksi. Maaperän yksitoikkoisuus oli myös harhauttava tekijä. Täällä ei ollut mitään harjuja tai laaksoja, joista olisi voinut saada kiintopisteen. Muurahaisten keot olivat suurimmat kummut, mitä näin.

Kovin synkkiä ajatuksia en kuitenkaan ruvennut hautomaan, siihen minulla ei ollut aikaa eikä haluakaan. Tiesin etten ollut pitemmällä kuin kolmen tai korkeintaan neljän kilometrin päässä leiristä. Ja leirissä oli neljä miestä, jotka eivät varmastikaan jättäisi minua pulaan. Aukean alueen reunaan asti olin tehnyt pilkkoja puihin, kyllä kai nekin auttaisivat etsijöitä heidän työssään.

Kello oli neljä. Vasta nyt otin kompassin esille ja määräsin sillä "varman" suunnan. Mutta se ei

auttanut minua paljoakaan, kompassista huolimatta kiemurtelin metsässä kuin käärme kalliolla. Jos olisin huomannut pitää kompassia koko ajan kädessäni, olisin ehkä paremmin säilyttänyt suuntani, mutta kun nyt kymmenisen minuuttia taivallettua tarkastin suunnan kompassilla, huomasin jälleen loittonevani leiristä, mikäli se nyt oli siellä missä arvelin sen olevan. Pari kertaa otin uuden suunnan ja lähdin reippaasti marssimaan. Enkä osannut sen paremmin kummallakaan kerralla. Puoli kuuden maissa, kun huomasin etten missään tapauksessa ehtisi leirille yöksi, rupesin hätäntymään. Ajattelin ampua merkkilaukauksen, mutta ymmärsin kuitenkin heti, ettei se olisi mitään auttanut. Tuhansien metrien paksuinen puuseinä, joka oli minun ja toverieni välissä, olisi tukahduttanut kanuunanlaukauksenkin äänen.

Tiesin etten tulisi ampumaan mitään otusta tänä iltana. Puolustaakseni itseäni petoeläinten mahdollisilta hyökkäyksiltä pistin molempiin piippuihin kuulapatruunat. Rupesin etsiskelemään sopivaa puuta, jonka alla voisin olla suojassa, jos yöllä alkaisi sataa. Tahdoin valita yöpymispaikan vielä päivänvalolla, etten asettuisi mihinkään käärmeenpesään. Näitäkään eläimiä en ollut pelännyt päivällä, mutta nyt tuntui jokainen risahduskin pelottavalta. Oloni oli sanomattoman tuskallinen, olin läpimärkä hiestä, arvatenkin tuskanhiestä.

Juuri kun olin löytänyt tuuhean puun ja ruvennut keräilemään oksia pikku nuotiota varten, näin jotakin valkoista parin kolmen sadan metrin päässä edessäni. Se näytti minusta melkein teltantapaiselta. Mieleni piristyi hetkessä, sillä luulin nyt joutuneeni leirimme läheisyyteen. Huikkasin riemastuneena ja aloin juosta minkä kintuista lähti. Samassa alkoi rankkasade jälleen. Kun olin noin viidenkymmenen metrin päässä oletetusta teltasta, aukeni eteeni kanava. Olinko siis joutunut sen kanavan toiselle puolelle, jonka rannalle olimme leiriytyneet?

Vastarannalla ei näkynyt venettä eikä sieltä kuulunut mitään ääniä. Nuotiotakaan en nähnyt palamassa.

Teltaksi luulemani valkoinen hahmo oli talo. Sen seinät oli ilmeisesti joskus maalattu kalkintapaisella värillä, mutta tuuli ja sade näyttivät poistaneen siitä suurimman osan. Talo oli nyt vain rapistunut hökkeli, mutta silti se oli näyttänyt kauempaa valkoiselta. Talo oli tehty puunrungoista, jotka oli salvettu koirankaulalle, ja katto oli peitetty paksulla palmunlehtikerroksella.

Kaikesta näkyi, ettei talossa tai majassa ollut asuttu pitkiin aikoihin. Ehkäpä joku maailmanrannan kiertäjä — mahdollisesti juuri tuo merimies, josta kapteeni kertoi — oli asunut täällä muutamia vuosia ja jättänyt sitten talonsa ränsistymään pois lähtiessään. Tuollaiset talot pysyvät yleensä kauan autioina. Kansa luulee, että entisen asukkaan henki jää asustamaan hyljättyyn taloon. Ei yksikään brasilialainen tai intiaani asettuisi vapaaehtoisesti tuollaiseen tyhjillään olevaan majaan edes yhdeksi yöksi.

Mutta minun ei kannattanut nirsoilla. Kiiruhdin kaatunutta puunrunkoa pitkin kanavan yli ja astuin avonaisesta oviaukosta sisälle majaan.

Huone oli tyhjä. Siinä ei ollut sen kummempaa lattiaa kuin kovaksi poljettu maa. Muutamilla kuivilla palmunlehdillä kuivasin pyssyni. Öljysinkin sen vielä, koska halusin pitää sen käyttökelpoisena. Sitten väänsin vaatteeni kuiviksi, kasasin muutamia kuivia palmunlehtiä nurkkaan ja heittäydyin pitkälleni. Huoneessa ei ollut kylmä eikä aivan pimeäkään, sillä vähän väliä leimahtelevat salammat valaisivat hyvinkin tehokkaasti.

Olin melko uuvuksissa, mutta silti en voinut nukkua. Kohtaloni rupesi minua huolestuttamaan. Miten osaisin takaisin toverieni luo? Ja ellen osaisi, niin mitä sitten? Montakohan viikkoa eläisin tällaisessa metsässä, ennen kuin kuolisin nälkään tai saisin surmani jonkin pedon kynsissä? Rauhoituin kuitenkin jonkin verran, kun muistin kompassini ja päätökseni, että käyttäisin sitä huomenna huolellisemmin. Ainakin Apinavirrälle osaisin varmasti.

Pimeää en ole koskaan aikaisemmin pelännyt. Tomin hirvittäville kummitusjutuille olen aina nauranut. Mutta nyt tässä autiossa majassa maatessani en enää kyennyt hallitsemaan mielikuvitustani.

Tom oli kertonut minulle juuri edellisenä iltana pöyristyttävän jutun vanhasta skottilaisesta herraskartanosta, joka ei pysynyt kauan kenenkään ostajan käsissä, koska siinä kummitteli aivan hirveästi. Satoja vuosia sitten oli kartanon herra, oikea ritari Siniparta, takonut vaimonsa kahleisiin ja sulkenut syrjäiseen tornihuoneeseen, jossa tämä oli kuollut. Vielä nytkin kulki naisen haamu joka yö linnan käytävissä vetäen perässään kiliseviä kahleitaan siinä toivossa, että joku vapauttaisi hänet niistä. Ennen haamun ilmestymistä kuului aina tuulen suhinaa, sitten seurasi tuskaista voihkinaa, ja vihdoin tuli itse onneton nainen näkyviin puettuna valkoiseen vaatteeseen ja lukittuna kaliseviin kahleisiin.

Niin vähän kuin olinpaikkani muistutti linnaa tai kartanoa, tuli tuo kertomus nyt joka tapauksessa mieleeni. Koetin olla ajattelematta sitä, mutta en pystynyt saamaan sitä muististani karkotetuksi. Hermoni olivat äärimmäisen kireällä, mutta lopulta vaiuin kuitenkin levottomaan uneen.

En osaa sanoa kuinka kauan olin nukkunut, kun voimakas kylmä viima herätti minut. Rajuilma ei ollut vielääkään päättynyt. Siniset leimahdukset valaisivat huonetta vähän väliä, mutta mitään jyrinää ei enää kuulunut. Tomin kertomuksen linnanrouva palautui taas mieleeni. Kuulin tuulen suhisevan seinän raoissa ja tunsin väriseväni kauhusta.

Nousin istumaan ja kohdistin katseeni vastapäiseen seinään. Kylmä hiki nousi äkkiä selkääni. Hiukset tuntuivat nousevan pystyyn. Olin kuulevinani hiljaisia askeleita ja näin selvästi jonkin valkoisiin verhotun päättömän olennon edessäni seinäkomerossa. Näky oli kauhistuttavan todellinen. Samassa kuulin selvästi kahleitten kalinaa, ja tuo päätön kummitus näytti tulevan minua kohti kädet levällään. Jouduin niin kauhistuttavan pelon valtaan, että hyppäsin paikaltani ja olin rynnätä suoraan ovesta ulos.

Onneksi en sitä kuitenkaan tehnyt. En tehnyt sitä siksi, että minut valtasi samassa voimakas häpeän tunne. Miten voisin enää koskaan ilveillä Tomin kummitustarinoille, jos kerran kuvittelin niitä itsekin näkeväni. Pyssy kädessäni astuin tuon olennon luo. Tiesin kyllä, ettei aseesta ollut mihinkään, jos olento oli todellakin oikea haamu. Mutta jos se olisikin elävä olento, olisi pyssy hyvä olemassa.

Mutta mitä näinkään!

Edessäni oli paita. Aivan tavallinen, hurstikankaasta tehty miehen paita.

Paita oli ripustettu ristikeppiin niin kuin variksenpelätti hernemaahan. Mitähän Tom sanoisi, jos hän tietäisi variksenpelätin saaneen minut suunniltaan? Kyllä saisin siitä kuulla lopun ikääni.

En ollut huomannut sisälle tullessani, että huoneessa oli kaksikin oviaukkoa, ne olivat vastakkaisilla seinillä. Se josta olin tullut sisään oli aivan avonainen, mutta tämän toisen eteen oli ripustettu paita. Tuulen sitä pullistellessa se oli todellakin näyttänyt elävältä olennoilta, mikä ei olekaan ihme.

Mutta entäs kahleiden kalina?

Keppiin oli ripustettu helminauha. Se oli sellainen lasihelminauha, jotka ovat täällä hyvin suosittuja vaihtotavaroita. Samalla kun tuulenpuuska pullisti paitaa, sai se myöskin helminauhan kilisemään ja kalisemaan.

Nyt olin päässyt kokonaan kummitustaudistani. Rupesin pitkälleni lehtivuoteelle ja nukahdin heti. Heräsin vasta sitten, kun kirkas auringonpaiste valaisi yömajani.

Sanoin edellä, että onneksi en syöksynyt suoraan ovesta ulos, silloin kun olin vauhkoontunut kummituskuvitelmistani. Kun nyt vilkaisin ulos, näin aivan oven edessä valtavan suuren kokoonkääriytyneen käärmeen. Jos olisin polkaissut sitä yöllä, niin olisin varmasti lakannut pelkäämästä sekä kummituksia että kaikkea muutakin.

En uskaltanut vielääkään poistua majasta, sillä tiesin sedän ja kapteenin kertomuksista, miten nopeita nuo käärmeet ovat. Pyssyni oli sellainen, että kun viritti sen molemmat hanat ja veti vasemmanpuoleisesta liipaisimesta, laukesivat molemmat piiput yhtä aikaa. En ollut koskaan aikaisemmin uskaltanut tätä tehdä, sillä pelkäsin potkausta. Mutta nyt minulla oli pahempaakin pelättävää. Viritin siis aseeni, tähtäsin käärmeen silmien väliin ja vedin vasemmasta liipaisimesta.

En tullut tarkanneeksi aseiden potkaisua. Kuului hirvittävä pamaus, huone täyttyi ruudinsavusta ja käärme katosi näkyvistäni.

Hypähdin pyssy kädessäni ovesta ulos. Siellä oli kaikki yhtä ainutta sekasotkua. Käärme kiemurteli rajusti pääsemättä kuitenkaan liikkumaan paikaltaan. Heitin sääreni paksuisen oksan sen kiemuroihin. Kuului pari naksahdusta ja oksa katkesi kuin oljenkorsi. Pitkään toviin en uskaltanut mennä lähemmäksi. Vähitellen käärmeen liikkeet rupesivat kuitenkin talttumaan. Nopealla vesurin iskulla irrotin silloin käärmeen pään sen muusta ruumiista. Olin pelastunut.

Tämän taistelun käytyäni tuntui minusta aivan luonnolliselta, että toverini ilmestyivät kanavan yli johtavalle sillan tapaiselle. Viittasin heille väsyneesti ja istahdin loitolle saaliistani.

Viipymiseni oli saattanut koko leirin levottomaksi, ja heti auringon noustua minua oli lähdetty etsimään. Jälkieni seuraaminen oli ollut intiaanille hyvin yksinkertaista. Hän nauroi eiliselle levottomuudelleni ja sanoi, että kulkemalla aina yhteen suuntaan joutuu varmasti isolle virralle tai jollekin sen sivujoelle. Siitä eteenpäin on hyvin helppoa suunnistaa. Tekemällä itselleni kanootin olisin varmasti pelastunut. Olisin voinut purjehtia sillä vaikka valtamereen asti. Ja ruokaahan minulla olisi ollut ympärilläni vaikka minkä verran.

Olin ampunut Sucurujun. Sillä nimellä intiaanit tuntevat tuon anacondan eli vesikäärmeen, joksi kapteeni sanoi käärmettä. Se oli kaksikymmentä jalkaa pitkä, siis todella vaarallinen vastustaja. Kuitenkaan ei tämä minun saaliini ollut mitenkään merkillisen suuri anaconda; intiaanit väittävät, että

ne voivat kasvaa jopa kaksi kertaa pitemmiksi.

Kapteeni ja Esko-setä olivat nähneet montakin tapettua anacondaa, joten saaliini ei heitä ihmeemmin kiinnostanut. Sen sijaan he katselivat tuota majaa, jossa olin viettänyt yöni. Setä tarkasteli erikoisesti talon salvutapaa ja totesi, ettei maja ollut valkoisen miehen rakentama.

Joannes meni sisälle majaan ja palasi sieltä hetken kuluttua kummastuneen näköisenä. Hänkin oli sitä mieltä, että talo oli intiaanien pystyttämä. Hän oli kuullut puhuttavan tällaisista majoista, mutta ei ollut koskaan uskonut, että niitä todellakin on olemassa. Vaikka rakennus oli jo pahoin ränsistynyt, ei se silti voinut olla kovinkaan monta kymmentä vuotta vanha. Tässä kosteassa ilmastossa ei puurakennus säily kauan. Joannes arveli, että talo oli ollut intiaanien piilopaikka ja pyhättö.

Etelä-Amerikan intiaanien uskonnosta tiedetään hyvin vähän. Muutamat tutkijat ovat tulleet siihen käsitykseen, ettei näillä heimoilla ole ollut minkäänlaista uskontoa, korkeintaan he pelkäsivät poppamiehittää ja velhojaan. Toiset taas arvelevat, että olisi elettävä vuosikymmeniä näiden intiaanien parissa, ennen kuin voisi käsittää heidän tapojaan ja saada heidät kertomaan salaisuuksistaan. Melkein kaikki luonnonkansat pelkäävät näet sitä, että jos kertoo salaisia asioita muukalaiselle, tulevat nuo asiat — taikakeinot ja muut — tehottomiksi. Sen verran kuitenkin tiedetään, etteivät näiden seutujen intiaanit ole pitäneet mitään jumalanpalveluksia eivätkä uhranneet.

Joannes, joka oli joutunut valkoihoisten käsiin jo nuorena ja joka oli kristitty, oli kuullut kerrottavan, että muutamat pakanalliset intiaaniheimot olivat ruvenneet matkimaan valkoihoisten kirkollisia menoja, pystyttäen pyhättöjä syrjäisiin paikkoihin ja ruvenneet kantamaan niihin lahjoja.

Mahdollisesti tätä paikkaa oli pidetty muinoin piilopaikkana. Ehkäpä jokin nykyinen heimo oli sitten rakentanut tämän majan tuollaiseksi uudenaikaiseksi pyhätköksi. Huoneesta löytyi nyt sitä päivän valolla tarkastettaessa muitakin intiaaneille arvokkaita esineitä kuin näkemäni paita ja helminauha. Seinillä riippui nuolikimppuja, lisää helminauhoja, veitsiä ym. esineitä.

Mutta Joannes oli löytänyt jotakin, joka muistutti häntä hänen omasta heimostaan. Majan oven yläpuolelle oli maalattu apinankuva. Se oli aivan samannäköinen kuin kaksi aikaisemmin löytämäämme apinankuvaa.

Nyt Joannes avasi juhlallisen näköisenä paitansa rintamuksen. Hänen rintaansa oli tatuoitu aivan samannäköinen apina kuin nuo edellisetkin. Kuva oli hieman epätasainen, sillä se oli tatuoitu Joanneksen rintaan silloin, kun hän oli pieni poika. Mutta vaikka se oli vuosien mittaan venynyt, oli sen yhdennäköisyys seinään maalatun apinankuvan kanssa kiistämätön.

Kapteeni otti nyt povitaskustaan kahden taalarin rahan ja näytti sitä intiaanille sanoen, että meidän pitäisi olla viimeistään kolmen viikon päästä siinä maassa, missä apinaintiaanit asuvat. Samalla hän kertoi Joannekselle matkamme syystä. Kaikki tämä näytti kiinnostavan Joannesta suuresti. Näkyi selvästi, että hän rupesi pitämään meitä tästä lähtien ystävinään eikä vain matkatovereinaan.

En tahdo vaivata lukijaani seuraavien viikkojen tapahtumilla. Enkä sitäpaitsi osaisikaan kuvailla jokaista uutta päivää, niin viehättäviä ne olivat. Kapteeni ei näyttänyt pitävän kiirettä nyt enää, kun hän tiesi olevansa oikeilla jäljillä. Ehdimme kalastamaan ja metsästäämään kylliksemme. Saimme käväistä kanavissa, syödä niiden herkullisia hedelmiä ja nauttia koko ajan kauniista ilmasta. Ammuin vielä toisenkin jaguarin, ja Tom sai ammutuksi tapiirin, joka oli melkein sian näköinen.

Vihdoin eräänä säteilevän kauniina iltapäivänä saavuimme avonaiseen laaksoon, jonka viljavilla rinteillä oli hyvinvoivan näköinen intiaanikylä.

Olimme huomanneet merkkejä ihmisten läsnäolosta jo parin päivän aikana. Mutta siitä huolimatta tuntui kylän majarivien näkeminen hätkähdyttävältä.

VIII.

Tunsimme heti jostakin syystä, että olimme tulleet matkamme määränpäähän. Aurinko laskisi tunnin kuluttua, eikä kapteeni halunnut tulla kylään yötä vasten. Ohjasimme siis veneemme pieneen poukamaan, johon jäimme yöksi.

Aamulla puhalsi melkoisen navakka tuuli. Nostimme purjeet, ja kymmenen minuuttia myöhemmin laskimme maihin kylän kohdalla. Kapteenin komennosta laskeutuivat purjeet kuin itsestään, ja kohta

kellui kälviäläinen verkkovene kylän valkamassa parinkymmenen intiaanikanootin keskellä.

Enpä usko, että olisimme voineet saapua komeammin kuin nyt. Vaahto keulassa ja valkoiset purjeet pullollaan kiitävä isovene oli varmastikin rannalta katsottuna mahtava näky. Saapumistamme ei häirinnyt pieninkään vahinko.

Satamaan tullessamme oli kylän väki juuri kokoontunut rantaan lähteäkseen sieltä erilaisiin toimiinsa. Naisilla oli käsissään yksinkertaisia maanviljelystyökaluja, miehillä jousia ja keihäitä. Merkillistä kyllä en huomannut kenelläkään puhallusputkea, joka on kuitenkin Etelä-Amerikan intiaanien tärkein metsästysase. Myöhemmin sain tietää syyn tähän. Nämä intiaanit eivät osanneet valmistaa nuolimyrkkyä. Ja jos nuolia ei sivellä myrkyllä, on puhallusputki täysin tehoton. Kylän asukkaat näyttivät ihmettelevän Joanneksen pitkää putkea vieläkin enemmän kuin meidän pyssyjämme.

Tämän kylän asukkaat eivät näyttäneet paljoakaan eroavan Etelä-Amerikan muista intiaaneista, joihin olimme pitkän matkamme aikana saaneet tutustua. Heimom tunnusmerkkinä oli apinankuva, joka oli tatuoitu jokaisen miehen rintaan. Naisilla ei ollut mitään tatuointia.

Etelä-Amerikan intiaanien silmiinpistävin henkinen ominaisuus on kylmäverisyys — se näyttyy myös välinpitämättömyytenä — jota he eivät unohda missään tilanteessa. Monessa yksilössä tuo välinpitämättömyys ilmenee haluttomuutena, joka tympäisee pohjoiseurooppalaista. Jos mies joutuu tavallisuudesta poikkeavaan tilanteeseen, jos hän näkee uusia, outoja esineitä, hän ei kysy niistä mitään. Ja jos tällaiselta mieheltä kysyn, tietääkö hän miksi vesi juoksee virtaa alaspäin tai miksi aallot ovat tuulella korkeammat kuin tynnellä, hän vastaa haluttoman näköisenä: "En tiedä" tai "En ole kuullut". Eikä hänen mieleensä juolahda hankkia nyt tätä uutta tietoa, kysyä selitystä minulta.

Luulin ensin, että tuo intiaanien yleinen haluttomuus johtui siitä, että he eivät halunneet näyttää uteliailta. Näinhän Cooper selittää Pohjois-Amerikan intiaanien vastaavan ominaisuuden. Mutta pian huomasin, ettei asia ollut näin; nuo intiaanit olivat todellakin välinpitämättömiä melkein kaiken suhteen. Mutta siitä huolimatta he olivat ahkeria banaani- ja kaakaoistutuksillaan.

Onneksi eivät kaikki intiaanit ole näin veltostuneita. Joannes oli siitä loistava esimerkki. Samoin tässä kylässä oli useita lahjakkaita miehiä. Mutta kukaan heistä ei näyttänyt mitään hämmästyksen merkkejä meidän tullessamme rantaan.

Nämä ihmiset olivat rauhallista väkeä, se näkyi kaikesta. Mutta niinpä muutkin tämän maan paikoillaan asuvat, hedelmiä viljelevät intiaanit ovat rauhallisia ja elävät hyvässä sovussa valkoihoisten kanssa. Sen sijaan kuljeskelevat heimot ovat hyvinkin sotaisia, niiden kanssa ei ole hyvä joutua tekemisiin. Nämä kuljeskelevat intiaanit ryöstävät usein lapsia paikoillaan asuvilta sukulaisiltaan. Usein he vievät saaliinsa valkoihoisille, jotka pitävät heitä palvelijoina tai suorastaan orjina. Näin oli myöskin Joannes joutunut valkoihoisten pariin.

Varsinkin Joannes katseli kiinnostuneena kylän asukkaita, heimolaisiaan. Mutta vasta sitten kun hän avasi paitansa rintamuksen, ilmestyi muutamien intiaanien kasvoille jonkinlainen kiinnostuksen ilme. Muuan keski-ikäinen nainen astui joukosta, katseli Joanneksen tatuointia ja osoitti sitten sormellaan hänen vasenta olkapäätänsä. Joannes ymmärsi mitä nainen tarkoitti, hän veti paidan kokonaan päältänsä, jolloin vasemmassa olkapäässä oleva iso luomi paljastui.

Nyt ei nainen pystynyt enää hallitsemaan ilmeitään. Hän hypähti ilmaan pelkästä ilosta, tarttui takaisin tulleen poikansa käteen ja veti hänet lähellä olevan teltan luo, josta astui ulos heimon päällikkö, komeavartaloineen, arvokkaan näköinen mies.

Vanhempien ja kadoksissa olleen pojan tapaaminen oli omituista katseltavaa. Poika osoitti riemunsa valkoihoisten tavalla, ja tämä näytti saavan vanhemmat hämilleen. Mutta siitä huolimatta näkyi selvästi, että ilo oli vilpitöntä ja molemminpuolista. Myöskin Tom tuli niin iloiseksi, että hän astui esille pudistamaan päällikön kättä. Tämä antoi aiheen yleiseen ja kauan kestäväan kättelyyn. Intiaanit näkyivät käsittävän heti, että se oli meikäläisten tervehtimistapa.

Joen rannalta kuuluva hirvittävä kirkuminen lopetti äkkiä tervehtimistoimet. Kaikki kiiruhtivat rannalle. Alligaattori oli siepannut kitaansa pikku pojan, joka oli ollut toisten poikien kanssa leikkimässä liian lähellä rantaa, Onneksi oli eräs neuvokas toveri ehtinyt lyödä petoa seipäällä silmään, ennen kuin tämä lähti uimaan saalis suussaan. Näin oli pikku poika pelastunut. Mutta hänen sääressään oli iso haava, ja hänen huutonsa kaikui sydäntä särkevänä.

Olimme ihmetelleet sitä, ettei joella ollut näkynyt moneen päivään ainoatakaan alligaattoria. Täällä niitä näytti suorastaan vilisevän. Kylä oli rakennettu paikkaan, missä virta levisi lammikoksi, ja tätä näyttivät alligaattorit suosivan. Niitä oli ainakin parikymmentä ja ne olivat vähitellen käyneet sellaiseksi vitsaukseksi kylän asukkaille, että oli jo puhuttu viljelyksien hylkäämisestä ja pois muuttamisesta. Sitä ei ollut kuitenkaan vielä tehty, sillä intiaanit olivat kiintyneet tähän vanhaan kotikyläänsä.

Alligaattori eli kaimaani ei kasva niin suureksi kuin Afrikan ja Intian krokotiili. Mutta silti se on hyvin vaarallinen sekä ihmisille että eläimille. Alligaattori on samalla kertaa uskomattoman röyhkeä ja hyvin pelkurimainen. Jos se tietää tulleensa huomatuksi, se hyökkää vain harvoin ihmisen kimppuun. Mutta jos uhri on vaarasta tietämätön, joutuu se helposti pedon kitaan. Kun alligaattorit olivat rantapenkereellä, polskuttelivat intiaanit pelottomina vedessä, mutta jos yksikin alligaattori rupesi liikkumaan vaivihkaa veteen päin, kylpijät ryntäsivät heti kuivalle maalle.

Pahoin haavoitetun pojan valitus kuulosti koston vaatimukselta. Vihollinen oli jo ryöminyt hiekkapenkereelle, missä se paistatteli päivää kolmen toverinsa kanssa. Naiset seisivat rannalla ja kirosivat vihollistaan nyrkkiä puiden. Mutta koska alligaattorin tappaminen keihäällä on vaivalloista ja aikaa vievää puuhaa, usein aivan mahdotontakin, eivät miehet välittäneet pedoista sen enempää.

Mutta Tom ja minä välitimme. Pedon raakamainen tempu kuohutti mieltämme siinä määrin, että pyysimme kapteenilta lupaa saada ampua noita inhottavia roikaleita. Kapteeni antoi luvan ja innostui itsekin Esko-sedän kanssa meidän ajatukseemme. Myöskin hänen ja Esko-sedän kiväärit olivat suurireikäisiä kuten meidänkin. Pienireikäisellä kiväärillä ei alligaattoria kannata ampua, sillä sen panssari on uskomattoman paksu ja kova.

Lähellä rantaa oli alassuin käännetty kanootti, josta saimme hyvän tuen aseillemme. Menimme kaikki neljä kanootin luo, ja intiaanit ryhmittäytyivät seisomaan taaksemme. Kaiketi he huomasivat, että meillä oli tekeillä jotakin sellaista, mikä koski noita petoja hiekkasärkällä. Mutta kovin kiinnostuneilta he eivät nytkään näyttäneet.

Otimme eläimet jyvälle samassa järjestyksessä, missä itse makasimme, ja sedän komennosta pamahti yhteislaulus. Tulosta vastaan ei pitäisi olla muistuttamista ankarimmallakaan komppanianpäälliköllä. Vain yksi eläin yritti päästä veteen, mutta sekin jäi makaamaan aivan vesirajaan.

Nyt näyttivät intiaanitkin innostuvan. Kaksi miestä hyppäsi isoon kanoottiin, jolla he meloivat eläinten luo. Kun he huomasivat pedot kuolleiksi, huusivat he tovereilleen, ja kohta oli parikymmentä miestä hiekkasärkällä. Yksi alligaattori oli jo avattu ja puoliksi nyljettykin, kun se äkkiä kaatoi pyrstöllään kaksi miestä. Toiset päästivät naurunrahäkän, joka kantautui varmasti kilometrien päähän.

Samana päivänä ammuimme Tomin kanssa vielä kolme alligaattoria, ja viikon kuluttua niitä ei enää näkynyt näillä main ainuttakaan.

Isäntämme näyttivät olevan hyvillään siitä, että olimme vapauttaneet kylän painajaisestaan. He osoittivat kiitollisuuttaan näyttämällä meille asunnoksi suuren ja siistin majan, joka oli aivan metsän reunassa erillään toisista. Jotenkin he kai vaistosivat, että me asuisimme mieluummin vähän syrjemässä.

Illalla istuimme nuotion ääressä majamme edustalla keskustellen päivän tapahtumista. Illan viileys alkoi levitä ympärillemme, tulikärpäsiä risteili kaikkialla, ja viereisessä metsässä pitivät mölypinat laulajaisiaan. Apinoiden karjunta tuntui aluksi sietämättömältä, mutta kaikkeenhan tottuu vähitellen.

Aivan majamme edessä oli pieni laguuni, jonka pinta oli melkein kokonaan Victoria regian jättiläislehtien peitossa. Tämän vesikasvin lehdet ovat runsaasti kolmen jalan levyisiä. Reunat ovat ylös päin kääntyneet, joten lehdet muistuttavat jättiläistarjottimia. Isotkin vesilinnut voivat kävellä kuivin jaloin näillä lehdillä, ja väitetäänpä että sellainen kannattaa pienen lapsenkin.

Päivän kuluessa emme olleet nähneet mitään merkkejä hännällisistä orjista. Näillä intiaaneilla oli kyllä apinoita kotieläiminä, mutta niitä tunnuttiin käytettävän vain lasten leikkitovereina ja koiran tavoin majan vahtina. Mitään uutta apinalajia emme huomanneet. Enimmäkseen nämä apinat olivat tavallisia hämähäkkiapinoita. Vain päällikön majassa näin kaksi Midas-apinaa, ns. leijona-apinaa. Tämä harvinainen apina on suunnilleen oravan kokoinen, sen liikkumistapakin muistuttaa oravan liikkumista. Se on saanut nimensä pitkästä ruskeasta harjasta, joka sillä on niskassa ja joka todellakin muistuttaa leijonan harjaa. Nämä apinat olivat hyvin kesyjä. Varsinkin Tomiin ja minuun ne mieltyivät ensi näkemältä, ja niinpä meillä oli tavallisesti kummallakin apina olkapäällä, kun liikuimme kylän raitilla tai sen lähiympäristössä. Lähtiessämme paluumatkalle päällikkö lahjoitti ne meille, ja meidän onnistuikin saada apinat elävinä ja terveinä kotiin Suomeen.

Kapteeni uskoi kuitenkin vuorenvarmasti, että olimme tulleet oikeaan paikkaan. Ja jo seuraavana päivänä hänen uskonsa osoittautui oikeaksi. Emme olleet tehneet turhaan tätä pitkää matkaamme, vaikkakaan emme päässeet aivan niihin tuloksiin kuin kapteeni oli arvellut.

Ihmettelin seuraavana aamuna herätessäni, miksi kaikki kylän apinat pantiin kiinni. Pikku eläimet muuttuivat tästä kovin apeiksi, ne ilmeisesti tiesivät mitä kahlehtiminen merkitsi. Ne käyttäytyivät aivan samoin kuin hevonen, jota aamulla valjastetaan päivän raskasta kyntöurakkaa suorittamaan. Onneksi nuo pikku veitikat saivat sitten taas olla kymmeniä päiviä vapaina, ennen kuin uusi työpäivä oli

taas edessä.

Kapteenin silmissä näkyi outo kiilto, ja me muutkin odotimme suurella jännityksellä, mitä nyt tulisi tapahtumaan. Kohta ilmestyi eräästä majasta joukko naisia, joilla oli kullakin maissisäkki hartioillaan. Kulkue lähti liikkeelle pitkin joen rantaa. Merkeillä näytimme kulkueen johtajalle, että meitä halutti tulla mukaan, johon saimmekin luvan. Tom ja minä ihmettelimme suuresti sitä, että miehet vain taluttivat apinoita, kun taas naiset kantoivat raskaita maissisäkkejä. Mutta maassa maan tavalla, ja tämä näytti olevan intiaanien maan tapa. Erään vanhan eukon hartioilla keikkuva säkki oli niin raskas, että hänen näytti olevan vaikeaa selviytyä sen kanssa. Olisin auttanut häntä mielelläni, mutta Esko-setä kielsi minua sitä tekemästä. Hän sanoi, että menettäisin siten kaiken miehekkyyteni intiaanien silmissä ja nolaisin vielä lisäksi eukonkin. Miehellä on perin alentavaa ottaa selkäänsä kantamusta, jos vain naisväkeä on moiseen työhön käytettävänä. Ja Joannes, joka oli myös liittynyt joukkoon, sanoi että nuoret intiaanityötkin olisivat halveksineet minua, jos olisin auttanut eukkoa. En tietenkään halunnut menettää sankarin mainettani, minkä olin ansainnut alligaattoreita ampumalla, ja niin eukko sai kantaa säkkinsä häiritsemättä. Perille tultuamme hän näytti äärettömän ylpeältä. Hänen kantamuksensa oli todellakin ollut kaikista raskain.

Käveltyämme puolisen tuntia rupesi kuulumaan puron solinaa. Vähäinen puro tyhjensi tässä hopeisen aarteensa virtaan. En vain ymmärrä, mistä syystä mylly — olimme todellakin myllylle menossa — oli rakennettu näin kauas kylästä. Sillä tuota puroa ei suinkaan käytetty myllyn pyörittämiseen, niin kuin olisi voinut luulla. Purolla ei ollut tässä muuta virkaa kuin se, että intiaanit istuivat sen rannalla sen solinaa kuunnellen ja sen vedessä jalkojaan huljuttaen.

Paikka oli suurenmoisen kaunis. Miehet rupesivat tanssimaan intiaanineitojen kanssa, ja jauhamistyö jätettiin vanhempien naisten huoleksi. Intiaaneja näytti kummastuttavan, kun me kiinnostuimme enemmän jauhamisesta kuin tanssista, joka oli järjestetty juuri meidän huviksemme.

Mylly oli rakennettu pienelle kummulle puron rannalle. Myllyrakennuksen muodosti tolppien varassa oleva katos. Ja itse myllyn koneisto oli yhtä yksinkertainen, se koostui pyörästä, joka oli halkaisijaltaan noin neljä metriä ja joka nosti ja laskee kahta survinta. Survinten alla jyvät murskautuivat karkeiksi jauhoiksi. Rattaasta oli vain kolmannes näkyvässä, muu osa pyöri jonkinlaisessa kodassa, joka oli tehty kaarnasta. Rattaan näkyvässä olevan osan kohdalle oli kiinnitetty tukevin pönkin puinen häkki, joka oli yhtä leveä kuin itse rataskin. Koko laitos ei näyttänyt kovinkaan nerokkaalta.

Äsken mainittu vanha eukko meni nyt voitelemaan rattaan napoja. Sitten jaettiin apinat kahteen ryhmään, joista toinen suljettiin häkkiin. Tämä oli tehtävä väkivallalla, sillä apinat panivat kovasti vastaan. Häkkiin jouduttuaan ne tarttuivat kiinni sen säleisiin ja koettivat pysytellä niin kaukana rattaasta kuin suinkin mahdollista. Nähtävästi niillä oli siitä hyvin ikäviä muistoja. Tuntui siltä kuin ratas olisi samalla kertaa polttanut ja vetänyt puoleensa.

Kun viisi tai kuusi apinaa oli saatu häkkiin, rupesi ratas pyörimään kitisten ja ähkyen, ja survimet rupesivat kolkkamaan äänekkäästi. Tämä sai intiaanit riemun valtaan. He hihkuivat, huusivat ja lauloivat yrittäen kaikin tavoin lisätä myllyn aiheuttamaa meteliä. Survinten alusta oli tehty ontoksi, rummun tapaiseksi, ja ilmeisesti sen tarkoituksena oli vain melun aikaansaaminen.

Kuta useampia apinoita häkkiin työnnettiin, sitä nopeammin rupesi ratas pyörimään ja survimet jyskyttämään. Kun heikommat eläimet rupesivat väsymään — mikä näkyi siitä, että ne lyyhistyivät häkin säleitä vasten — asetettiin rattaan eteen kaarnoista tehty verho, jolloin koko mylly pysähtyi. Nyt vaihdettiin häkkiin toinen apinaryhmä, verho otettiin rattaan edestä, ja jauhaminen alkoi uudestaan. Häkistä päässeet apinat olivat suunnattoman nälkäisiä, niille annettiin suuret annokset banaaneja ja pähkinöitä. Tämä sai kapteenin myhäilemään, koska se näytti tukevan hänen mieliajatustaan ruoan muuttumisesta sähköenergiaksi.

Apinoita vaihdettiin häkkiin suunnilleen puolen tunnin väliajoin. Vuorotellen syöden ja vuorotellen työskennellen apinat jatkoivat tointaan päivällisaikaan asti, jolloin kaikki jyvät olivat jauhoina.

Eipä ihmekään, ettei vanha suomalainen merimies ollut päässyt selville siitä, miten nuo intiaanien orjat suorittivat työnsä. Mutta kapteenin toiveet olivat nyt toteutumaisillaan, tosin vähän eri tavalla kuin hän itse oli uskonut. Aivan ilmeisesti oli olemassa jokin salainen voima, joka veti apinoita ja rattaan puolia toisiinsa, mutta jonka tuo puun kaarnasta tehty verho teki tehottomaksi. Kaarna, jolla suurin osa ratasta oli peitetty, oli tärkeintä tässä koneessa.

Sanoin että kapteenin toiveet olivat toteutumaisillaan, vaikkakaan eivät aivan siten, kuin kapteeni oli uskonut. Intiaanit näyttivät pysyttelevän mahdollisimman kaukana rattaasta. Vanha eukkokin oli suorittanut voitelon pitkän kepin avulla. Kun kapteeni astui lähemmäksi ratasta tutkiakseen sitä tarkemmin, näin hänen äkkiä tarttuvan molemmilla käsillään häkin säleisiin. Intiaanit rupesivat nauramaan täyttä kurkkua. Ilmeisesti he luulivat, että kapteeni halusi auttaa apinoita ja että tuo

vähäinen vahinko oli sattunut hänelle siitä syystä. Rataan puolat vetivät häntä puoleensa, se näkyi selvästi.

Nyt kaikki selvisi meille äkkiä. Apinat eivät vetäneet ratasta puoleensa, vaan ratas veti niitä. Sen puolat oli tehty sellaisesta aineesta, joka veti jollakin meille tuntemattomalla voimalla ihmisiä ja eläimiä puoleensa, ja ilmeisesti tuo vetovoima vaikutti apinoihin vielä suuremmassa määrässä kuin ihmisiin. Koetimme vetovoiman vaikutusta kukin vuorotellen. Lähestyimme varovasti ratasta, ja mitä lähemmäksi tulimme, sitä selvemmin tuntui tuo omituinen voima. Olimme löytäneet uuden magneettisen aineen, mutta emme uutta sähköeläintä.

Jauhamistyön päätyttyä kapteeni ryhtyi tutkimaan tarkemmin noita rataan puolia. Itse ratas oli puuta, mutta lastantapaiset puolat oli tehty oudosta, taivaansinisestä metallista. Sen väri oli niin kirkas, että se melkein häikäisi silmiämme. Rataan ollessa paikallaan ei vetovoima tuntunut tuskalliselta, ei ainakaan ihmisestä. Tomin piti tietenkin koskettaa sormellaan tuota metallia. Hän sanoi sen tuntuneen melkein samanlaiselta kuin sähköpariston koskettamisen, mutta käsi ei tarttunut siihen kiinni, vaan päinvastoin työnty ulommaksi.

Nyt olisi ollut hyvä osata puhua isäntäväkemme kanssa. Sen verran saimme heiltä merkkien avulla selville, että tämä oli heidän ainoa myllynsä. Tätä heiltä ei siis sopinut houkutelua. Mutta mylly oli tuotu sellaisenaan muinaisintiaanien asuinsijoilta, jossa niitä oli vieläkin monta kymmentä. Ja intiaanit lupasivat tulla meitä sinne opastamaan. He osoittivat ylävirtaan, missä kaukana hämötti vuoren harjanteita.

Jo samana päivänä olimme taas matkalla virtaa ylös, nyt meillä oli neljä nuorta intiaania mukana. Matka sujui hyvin, ja omissa kanooteissaan meloskelevat intiaanit huomasivat pian, miten paljon paremmat soutuvehkeet meillä oli. He oppivat varsin nopeasti käyttämään airoja, jollaisia he eivät olleet aikaisemmin nähneetkään. Purjehtiminen hankatuuleen näytti myös huvittavan heitä suuresti. Omilla pyöreäpohjaisilla veneillään he eivät pystyneet purjehtimaan edes täydessä laitatuudessa, ja he näyttivät uskovan, että veneemme risteilykyky johtui purjekankaan laadusta. Intiaanien veneissä oli masto sijoitettu liian lähelle kokkaa, niin että jos nosti melan vedestä, vene kääntyi heti myötätuuleen. Tultuamme takaisin kylään laitoinme Tomin kanssa yhteen sirotekoiseen intiaaniveneeseen irtokölin ja siirsimme maston oikeaan paikkaan. Veneestä tuli kohtalainen risteilijä, intiaanipojat purjehtivat sen jo ensimmäisenä päivänä ainakin kymmenen kertaa kumoon.

Muutaman päivän soudettuamme muuttui metsä väljemmäksi, vähitellen melkein avonaiseksi, niin että saimme jälleen tuulta purjeisiin. Vuoristo näkyi joka päivä yhä selvempänä, ja tasan kaksi viikkoa kylästä lähdettyämme laskimme rantaan vuorenväen kaupungin kohdalla.

Vuorenväen — noiden muinaisintiaanien — kaupunki oli ollut arvatenkin jo vuosituhansia raunioina. Mutta nämä rauniot olivat säilyneet paljon paremmin kuin esimerkiksi atztekien rauniot Meksikossa. Kapteeni oli käynyt joskus sielläkin. Useimmat vanhat temppelit ja palatsit ovat siellä kuulemma nykyisin aivan surkeassa tilassa. Täällä sitä vastoin temppelit kohosivat melkein vahingoittumattomina kohti taivasta.

Kaikki neljä saattajamme olivat käyneet ennenkin tässä vuorenväen autioksi jääneessä kaupungissa. Heidän opastaminaan kuljeksimme monta päivää noissa tyhjiissä saleissa ja pitkissä eksyttävissä käytävissä. Useimmat suuret rakennukset olivat yhteydessä toisiinsa maanalaisen käytävien kautta. Löysimme lukemattomia maanalaisia saleja ja huoneita, joita luulimme ensin kalmistoiksi mutta joista ei löytynyt mitään sellaiseen käyttöön viittaavaa. Seinillä olevista muistokirjoituksista emme hyötäneet sen enempää kuin saattajistammekaan. Heillä ei näyttänyt olevan minkäänlaisia tietoja siitä kansasta, joka oli tehnyt nämä suurenmoiset rakennukset. Emme voineet huomata heissä mitään pelon merkkejä heidän liikkeessaan näissä rakennuksissa. Nähtävästi he eivät olleet kuulleet mitään kummitusjuttuja näiltä paikoilta. Sen sijaan he pelkäsivät käärmeitä, joita oli rakennusten parvekkeilla päivää paistattamassa.

Yhteen ainoaan maanalaiseen holviin eivät saattajamme tahtoneet meitä seurata. He kielsivät meitäkin sinne menemästä, koska se tuottaisi kuulemma onnettomuutta. Tuossa holvissa vuorenväki säilytti aarteitaan, ja noihin aarteisiin eivät elävät saaneet koskea. Ymmärsimme, että intiaanit tarkoittivat aarteilla jotakin todella kallisarvoista, sillä he osoittelivat vaatteitamme, pyssyjämme ja ennen kaikkea kellojamme, joita he ihailivat rajattomasti.

Vasten oppaittemme ja isäntiemme tahtoa emme halunneet tunkeutua tuohon maanalaiseen rakennukseen, johon johti erinomaisen kaunis ja hyvin säilynyt porraskäytävä.

Olimme kaikki niin innostuneet näiden muinaismuistojen tarkastelemiseen, että olimme vähällä unohtaa matkamme varsinaisen tarkoituksen. Intiaanit muistuttivat meille lopulta, että nyt olisi jo aika lähteä etsimään myllyrataan puolia.

Täällä tutkimamme rakennukset olivat nähtävästi kaikki temppeleitä ja ruhtinaiden palatseja. Varsinaisen rahvaan kaupunki oli puolen päivämatkan päässä täältä, aivan jyrkän vuorenrinteen juurella. Sieltä löytäisimme sen, mitä olimme tulleet etsimään.

Vuorenväen kaupunki oli yhtä tyhjä ja autio kuin tempelikaupunkikin. Yksinkertaiset asuinrakennukset olivat osaksi kivistä koottuja, suurimmaksi osaksi kuitenkin itse vuorensinämään louhittuja. Kaupunki ei ollut kovinkaan leveä, mutta pituutta sillä oli useita peninkulmia. Opimme nyt tuntemaan toisen puolen tämän muinaisen kansan kulttuurista. Heidän maanviljelyksensä oli nähtävästi ollut hyvin korkealla tasolla. Joki haarautui täällä kahdeksi haaraksi, joista toisessa oli useita pieni koskia. Tähän haaraan oli rakennettu joukko sulkuja, joita oli käytetty ylempänä olevan maan kastelemiseen. Ehkäpä tämä kansa oli elänyt hiljaisen maanviljelijäkansan onnellista elämää. Mahdollisesti palatsien asukkaat olivat pitäneet alinta luokkaa orjuudessa. Ehkä niin, ehkäpä näin, siitä emme päässeet selville.

Emme kulkeneet täällä kovin kauan, sillä löysimme etsimämme metallilevyt melkein heti. Kolmen päivän kuluttua meillä oli kolmekymmentä neljän metrin pituista metallilaattaa huolellisesti kaarnaan käärittyinä veneessämme. Kapteeni luuli voivansa varmasti sanoa, etteivät laatat olleet mitään alkuainetta. Ne oli tehty jostakin pronssintapaisesta metallilejeeringistä, ja omituinen voima johtui arvatenkin lejeeringin ainesosien suhteesta ja laadusta. Mitä nuo aineet ovat, siitä hän aikoi päästä selville päästyään takaisin sivistyneeseen maailmaan.

Tultuamme takaisin intiaanikylään kapteeni vaihtoi itselleen vaihtotavaroilla kymmenkunta kesyä apinaa, joista meillä oli laivalla paljon huvia jos kiusaakin. Kylässä viivyimme vielä toista viikkoa, ja sinä aikana Tom ehti opettaa intiaanipojat lyömään kiekkoa ja keilaa. Minä puolestani rakensin heille keinun, josta tuli hyvin suosittu. Välistä se oli täynnä poikia, välistä apinoita, tyhjänä se ei ollut kuin yön ajan.

Ikävä oli hyvästellä näitä ystävällisiä ihmisiä ja erittäinkin Joannesta, johon olimme suuresti kiintyneet. Lähtiessämme jakeli kapteeni runsaasti lahjoja. Kukaan ei jäänyt ilman, ja tyytyväisyys loisti kaikkien kasvoilta.

Simo ja Jack olivat pitäneet kapteenin tuulilataajaa ahkerasti käynnissä, molemmat akkumulaattorit olivat nyt täynnä. Molemmat miehet ottivat pestin Tukholmaan asti, ja matka sujui varsin onnellisesti, jos ei oteta lukuun muutamia apinoiden tekemiä kapinoita. Apinat eivät näet halunneet tulla alas mastosta illalla, ja kapteeni pelkäsi että ne tippuvat sieltä yöllä kylmissään ja kolhivat itsensä pudotessaan.

Lontoossa kapteeni viiپی useita päiviä. Hän tarvitsi laboratorioonsa erinäisiä aineita, joita hän ei sanonut löytyvän Tukholmasta. Hän oli jo laivamatkan aikana ollut täydessä tutkimustyössä, mutta mitään tietoja tuloksista emme saaneet. Esko-setäkään ei tiennyt muuta kuin että kapteeni oli hurjimmalla syömätuulellaan ja raivostui häiritsemisestä.

Lontoossa kävimme tapaamassa vanhaa Bobia hänen kodissaan. Hän oli jättänyt lopullisesti merielämän ja ostanut itselleen moottoriveneen, jolla hän kuljetti ihmisiä pitkin Thamesia. Hänen vaimonsa, jota Tom väitti vanhaksi riivinaudaksi, kestitsi meitä monenlaisilla herkuilla, joiden maku oli jo unohtunut suustamme pitkän matkan aikana.

Kapteeni ja Esko-setä jäivät aarteineen Tukholmaan. Kapteeni ei voinut poistua sieltä uusien tutkimustensa tähden. Hän selvitti siis asiat miehistönsä kanssa. Tomia onkin nyt pidettävä varakkaana miehenä. Mutta minäkin sain sentään sievoisen summan. Kolmentoista kuukauden palkkana sain enemmän kuin neljän vuoden renginpalkan. Tietämättäni kapteeni oli ylentänyt minut paluumatkan aikana matruusiksi, niin luki erokirjassani. Tom melkein kadehti minua.

Vielä samana päivänä pantiin molemmat veneet vesille ja varustettiin parin viikon matkaa varten. Emme olisi uskaltaneet lähteä kahdestaan Tomin kanssa tällaiselle taipaleelle — kaksitoista tuntia vuorokaudessa peräsimestä on sellainen urakka, että sitä kestää korkeintaan pari päivää — mutta Simo lupasi lähteä kolmanneksi. Hän ei ollutkaan käynyt kotimaassa pariinkymmeneen vuoteen.

Taas heitettiin jäähyväiset. Kapteeni kehotti Tomia menemään merikouluun heti säädetyt ikävuodet täytettyään ja antoi hänelle erittäin kiittävän todistuksen.

Esko-setä piti meille läksiäiset niin hienossa ravintolassa, että minua melkein nolotti. Mutta Tom oli kuin kotonaan tässäkin paikassa.

IX.

Istuin taas pitkästä aikaa oman veneemme peräsimestä. Tom ja Simo puuhasivat purjeiden kimpussa.

Tukholman saaristo oli erittäin kaunis. Lukemattomat salmet ja lahdet, hymyilevät rannat ja metsän vihannasta pilkoittavat kodikkaat huvilat olivat viehättävää katseltavaa Amazonin yksitoikkoisten aarniometsien ja valtameren rannattomuuden jälkeen.

Sattui niin sopivasti, että heti kun jätimme Tukholman saariston taaksemme, saimme nähdä kilpurjehduksen, jopa tavallaan osallistuakin siihen. Ankkurissa olevasta höyrylaivasta pamahti tykinlaukaus, ja melkein samassa silmänräpäyksessä nousivat kymmenen huvialuksen purjeet, ankkuriketjut rahisivat ja kokonainen laivasto oli syntynyt eteemme kuin tyhjästä kasvaneena. Tuuli oli suoraan peräntakainen, joten vauhti oli alusta pitäen hyvä.

Mekin nostimme kaikki purjeet, ja suureksi hämmästykseni rupesimme tavoittamaan kilpurjehtijoita. Puolen tunnin kuluttua menimme kilpaveneiden ohi juuri sen merkkipoijun kohdalla, jossa ne tekivät käännöksensä. Oli ilo nähdä miten hienosti veneet suoriutuivat tuosta tempusta. Yksikään vene ei koskettanut toista.

Tunsin itseni ylpeäksi kun olimme pystyneet ohittamaan Tukholman hienoimmat kilpurjehtijat. Mutta Tom lannisti pian ylpeytteni. Hän selitti, että myötätuuleen purjehdittaessa tällainen pitkä ja verraten matalassa kulkeva saaristolaisvene pääsee usein raskaskölinen kilpaveneen ohi. Mutta jos olisimme jatkaneet heidän kanssaan hankatuuleen, olisimme varmasti jääneet jälkeen.

Pian olivat kilpurjehtijat unohtuneet, ja me jatkoimme matkaamme kohti pohjoisia kotirantoja.

Vaasassa kävimme maissa. Simo poistui siellä veneestä ja lähti taivaltamaan kotiinsa.

Olimme jälleen kahden veneessä kuten runsas vuosi sitten. Ja nytkin ohjasimme kohti Muklareita. Olimme näet päättäneet laskea silakkaverkot yhdeksi yöksi, ettei meidän tarvitsisi tulla kotirantaan ilman tuoretta kalaa. Tuulet olivat olleet Vaasaan asti kiusallisen vastaisia, mutta nyt tapahtui käännös. Saimme vauhtia veneeseen, ja seuraavana päivänä laskimme ankkurin Muklareitten satamassa oman kalasaunan edustalla.

Ankkuripaikka tuntui syvemmältä kuin viime kesänä, ja saunakin oli nyt aivan veden rajassa, vaikka olimme rakentaneet sen pienelle kummulle. Mutta etelätuulella saattavat vedet nousta melkoisesti, sen tiesimme vanhastaan.

Saunassa oli kaikki samassa kunnossa kuin sieltä poistuessammekin. Laskimme satamaan pari verkkoa ja menimme sitten heti nukkumaan iloisina siitä, että saimme pitkästä aikaa olla oman nokisen orren alla.

Aamulla meillä oli suurenmoinen saalis verkoissamme. En muista koskaan aikaisemmin saaneeni näin paljon kaloja kahdella verkolla. Tuuli oli yön aikana asettunut, mutta vesi oli silti pikemminkin nousemassa kuin laskemassa, mikä ei ollut mikään hyvä merkki. Kokosimme verkot ja muut kapineemme veneeseen ja päätimme uskaltautua matkaan merkeistä välittämättä. Siinä puuhaillessamme nousi vesi vielä jalan verran ja rupesi jo loiskimaan saunan nurkkaa vasten.

Tom oli jo astunut veneeseen, ja minun piti juuri irrottaa kokka rannasta ja hypätä veneeseen, kun äkkiä huomasin edessäni miehen, joka oli ilmestynyt siihen kuin maasta nousseena. Hetkessä tajusin, että tämä oli sama mies, joka oli kerran häätänyt vanhan ukon saarelta. Tälläkin miehellä oli tappara kädessä ja miekka vyöllä. Tuikein silmin hän katseli minua ja Tomia ja kysyi, miksi olimme petollisesti kiertäneet hänen kieltonsa ja rakentaneet saunan hänen saarelleen.

Neuvottomana katselin Tomia, joka näytti mieltävän vastausta.

— Minähän se juuri olen varonut rikkomasta teidän kieltoanne vastaan, vastasi Tom. Toverini olisi ehkä nostanut kurkihirren, mutta minä kielsin häntä siitä, ja niin tyydyimme tuohon hökkeliin.

— Petollisesti olet menetellyt rakentamalla saunasi ilman kurkihirttä. Tiesit aivan hyvin, että tarkoitin kiellollani saunan tai tuvan rakentamista, vaikka tulin antaneeksi sanoilleni tuollaisen muodon. Korjatkaa nyt nopeasti konttinne täältä, sillä tänä päivänä palaavat nämä saaret sinne, mistä ne ovat tulleetkin.

Emme ruvenneet tätä käskyä vastaan kiemurtelemaan, sillä uhkauksen seuraukset olivat jo selvästi näkyvissä. Pyysimme kuitenkin, että rikoksemme annettaisiin meille anteeksi ja että saisimme poistua rauhassa saarelta. Emme saaneet mitään vastausta, mies vain viittasi meitä kiiruhtamaan. Viisi

minuuttia myöhemmin purjehdimme jo sataman suun ulkopuolella.

Takaamme alkoi kuulua kovaa kohinaa. Mutta emme uskaltaneet katsoa taaksemme, koska olimme juuri tulossa Survimen väylälle. Kun lähestyimme tuota kalliota, huomasimme selvästi sen olevan vajoamassa, kohdalle päästyämme siitä oli enää vain parin jalan verran näkyvissä. Päästyämme onnellisesti Survimen ohi uskalsimme jo vilkaista taaksemmekin. Saaristo takanamme oli kadonnut. Kotisaaren paikalla näkyi vain paksu valkoinen utupilvi. Sinne hävisivät myös mainiot silakkamatalikot. Tom ja minä olemme ainoat, jotka olemme siellä silakoita pyytäneet, ja ainoa sieltä tuotu saalis on veneemme pohjalla. Mitähän mahtavat kapteeni ja Esko-setä ajatella, jos he ensi kesänä palaavat ja huomaavat entisen kotinsa kadonneen? Ja kuinka uskallamme heille tunnustaa, että kaikki johtuu meidän kevytmielisyydestämme?

Neljä tuntia myöhemmin laskimme ankkurin kotilahdessa, hyppäsimme pikkuveneeseen ja soudimme rannalle. Isäntä lähti kävelemään ylös taloonsa, ja renki tuli perässä.

Talon väki istui pöydän ympärillä päivällisellä.

Isäntärenki tuijotti meitä sanattomana aivan kuin olisimme manalasta palanneet, ja niin kai hän uskoikin. Myöskään muu väki ei näyttänyt tietävän, mitä pitäisi ajatella tai sanoa.

Lumouksen hävitti kuitenkin Tomin käsky: päivällisen jälkeen joka sorkka rantaan silakoita perkkamaan. Saaliimme korjattiin ja verkot reilattiin. Sillä välin kerroimme lyhyesti talon väelle, missä olimme olleet. Muklarien mereen vajoamisesta emme kuitenkaan puhuneet mitään. Ajattelimme että kylläpä hän sen aikanaan itsekin huomaavat.

Intiaanipäällikön meille lahjoittamat apinat herättivät isäntärengissä omituisen epäluulon. Aivan ilmeisesti hän epäili, että olimme kulkeneet posetiivareina pitkin maita ja mantereita. Kotiin tulomme tuotti hänelle pettymyksen, jota hänen näytti olevan vaikea sulattaa. Edellisen vuoden syyskäräjillä oli näet päätetty, ettei taloa saanut myydä ennen kuin Tomin kohtalosta saataisiin varmempia tietoja. Isäntärenki oli saanut varsin edullisilla ehdoilla talon vuodeksi vuokralle. Hän oli nyt tottunut isännyyteen, mutta ymmärsi hyvin, että Tomin paluu on tekevä lopun hyvistä päivistä.

Tom täytti viime talvena kolmetoista vuotta, ja on jo aikamoinen isäntä talossaan. Nuo tuhat puntaa näyttävät tuottaneen hänelle riittävästi kunnioitusta sekä omassa talossa että toistenkin isäntämiesten keskuudessa.

Kahden taalarin rahaa säilytetään peräkamarin pöytälaatikossa. Toivottavasti se säilyy kauan Tomin talon onnenrahana.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAHDEN TAALARIN RAHA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic

works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to

the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.